BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI FİNANS ve BANKACILIK ANABİLİM DALI
BANKACILIK ve FİNANS DOKTORA PROGRAMI

MEVDUAT SİGORTA SİSTEMİ VE FİNANSAL SAĞLAMLIK İLİŞKİSİ
-OECD VE IADI ÜYESİ ÖRNEK ÜLKELER UYGULAMASI-

HAZIRLAYAN

Kevser CİNSKIZAN

DOKTORA TEZİ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. ADALET HAZAR

ANKARA – 2024

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Tarih: 06 /06 / 2024

Öğrencinin Adı, Soyadı: Kevser CİNSKIZAN

Öğrencinin Numarası: 21810156

Anabilim Dalı: Uluslararası Finans ve Bankacılık

Programı: Bankacılık ve Finans Doktora

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Prof. Dr. Adalet HAZAR

Tez Başlığı: Mevduat Sigortası Sistemi ve Finansal Sağlamlık İlişkisi-OECD ve IADI Üyesi Örnek Ülkeler Uygulaması-

Yukarıda başlığı belirtilen Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 99 sayfalık kısmına ilişkin, 06/06/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 12 Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç

2. Alıntılar hariç

3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:…….

ONAY

Tarih: 06 / 06 / 2024

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Prof. Dr. Adalet HAZAR

*Bankacılık sisteminde insana dair en önemli unsur GÜVEN duygusudur***.**

Değerli Eşim Niyazi,

Sevgili Oğullarım Selim Tuna ve Sinan Arda'ya...

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın hazırlanmasında ve doktora eğitimim sürecinde bilgi ve tecrübesiyle örnek aldığım, hayranlık duyduğum, yolumu aydınlatan ve her daim desteğini esirgemeyen değerli hocam Prof.Dr. Adalet Hazar'a şükranlarımı, sevgi ve saygılarımı sunarım.

Akademik ufkumu görmemi sağlayan, yol göstericiliği ile bu noktaya gelmemde büyük katkıları bulunan sayın hocalarım Prof.Dr. Şenol Babuşcu ve Prof.Dr. M.Nihat Solakoğlu'na teşekkürlerimi sunarım. Değerli katkılarından dolayı jüri üyesi hocalarım sayın Prof.Dr. Onur Sunal ve sayın Prof.Dr. Sedat Yenice'ye teşekkür ederim.

Hayatın her alanında olduğu gibi, iyi bir eğitim alabilmem için beni ömür boyu destekleyen ve eğitim vizyonuna sahip olmamı sağlayan emekli öğretmen annem Yeşilay Kılıç ve emekli öğretmen babam Erdal Kılıç'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Yol arkadaşım, bu yolculukta en büyük desteği veren değerli eşim Niyazi Cinskızan'a, eğitime ve bilime kendilerini adamaları için örnek olmaya çalıştığım, tüm doktora süreci boyunca ihmal edişlerimi büyük bir olgunluk ve anlayışla karşılayan canım evlatlarım Selim Tuna ve Sinan Arda'ya çok teşekkür ederim.

Kevser Cinskızan
Haziran, 2024
Ankara

ÖZET

CİNSKIZAN Kevser, Mevduat Sigortası Sistemi ve Finansal Sağlamlık İlişkisi-OECD ve IADI Üyesi Örnek Ülkeler Uygulaması-, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Doktora Programı, 2024

Bankacılık sistemini ayakta tutan en önemli unsur güvendir. Piyasada oluşabilecek stres durumlarında tasarruf sahiplerinin güven duygusunda oluşabilecek en ufak bir tedirginlik, sisteme emanet ettikleri paralarını ivedilikle geri almak istemelerine neden olmaktadır. Bu kapsamda, finansal istikrarın sağlanması ve güvenlik çemberinin oluşturulabilmesi için çeşitli düzenleme ve denetleme fonksiyonlarının yanı sıra, sigorta kavramı ile korunma ihtiyacı vardır. Mevduat sigorta sistemi finansal stres durumlarında güven mekanizmasını devreye sokarak, sıkıntının yayılmasını önlemekte ve böylece bankacılık sisteminde oluşabilecek bir krizin diğer sistemlere de bulaşmasına engel olmaktadır. Bu çalışmada, OECD ve IADI kesişimi 24 ülkeden 316 banka üzerinde panel veri analizleri yapılmak suretiyle, bankacılık sisteminde istikrar ve mevduat sigortası arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bunun yanı sıra, tahminlenen modellere mevduat sigortasının yapısal özellikleri eklenerek, bu özelliklerin istikrar üzerindeki etkilerine bakılmıştır. Sonuç olarak yapılan ilk analizlerde, sigorta miktarı ve kişi başına sigorta miktarı ile bankacılıkta istikrar arasında anlamlı olacak şekilde doğrusal ilişki bulunmuştur. Doğrusal ilişkinin kontrolünü sağlamak üzere analiz derinleştirildiğinde ise ilişkinin doğrusal olmadığı tespit edilmiştir. Sistemin tasarım özelliklerine ilişkin bulgular incelendiğinde, mevduat sigorta sisteminin sahiplik yapısı ile yönetiminin devlet elinde ve zorunlu olacak şekilde tasarlanmasının bankacılık sektöründe finansal sağlamlığı artırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca sistemin finansmanı amacıyla toplanan sigorta primlerinin, riske göre ayarlanmış yöntemler kullanılarak hesaplanması sağlamlığı artırıcı yönde etki yaratmaktadır. Bu çalışma, veri dönemi itibariyle küresel kriz bağlantısını araştırabilmek amacıyla Covid 19 pandemisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen sonuçlara göre çalışma, Covid 19 pandemisi döneminde bankacılık sisteminde istikrarın azaldığını gösteren ilk çalışmalardan birisi olması sebebiyle literatüre özgün katkı sağlamaktadır. Finansal güvenlik ağı içerisinde yer alan mevduat sigorta sisteminin tasarım özelliklerinin etkin bir şekilde kurgulanması ve

Basel standartlarını uygulayan tüm ülkelerde uygulanması için BIS bünyesinde bir çalışma grubu kurulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mevduat Sigortası, Banka İstikrarı, Panel Veri Analizi

ABSTRACT

CİNSKIZAN Kevser, The Relationship Between Deposit Insurenace System and Financial Stability- OECD and IADI Member Countries Application-, Başkent University, Institute of Social Sciences, Ph.D. on Banking and Finance, 2024

The most important element that keeps the banking system alive is trust. In situations of stress that may occur in the market, the slightest uneasiness that may arise in savers' sense of confidence causes them to immediately want to get back the money they have entrusted to the system. In this context, in order to ensure financial stability and create a security circle, there is a need for protection through the concept of insurance, as well as various regulatory and supervisory functions. By activating the trust mechanism in cases of financial stress, the deposit insurance system prevents the spread of distress and thus prevents a crisis that may occur in the banking system from infecting other systems. In this study, the relationship between stability in the banking system and deposit insurance was investigated by conducting panel data analyzes on 316 banks from 24 countries at the intersection of OECD and IADI. In addition, the structural features of deposit insurance were added to the estimated models and the effects of these features on stability were examined. As a result, in the first analysis, a significant linear relationship was found between the amount of insurance and the amount of insurance per capita and stability in banking. When the analysis was deepened to control the linear relationship, it was determined that the relationship was not linear. When the findings regarding the design features of the system are examined, it is concluded that the ownership structure and management of the deposit insurance system are designed in a way that is state-owned and mandatory, which increases financial stability in the banking sector. In addition, the calculation of insurance premiums collected for the purpose of financing the system using risk-adjusted methods has an effect on increasing stability. This study has been associated with the Covid 19 pandemic in order to investigate the global crisis connection as of the data period. According to the results obtained in this context, the study makes an original contribution to the literature as it is one of the first studies to show that stability in the banking system decreased during the Covid 19 pandemic. It is recommended that a working group be established within the BIS to effectively design the design features of the

deposit insurance system within the financial safety net and to implement them in all countries implementing the Basel standards.

Keywords: Deposit Insurance, Bank Stability, Panel Data Analysis

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR i
ÖZET ii
ABSTRACT ii
TABLOLAR LİSTESİ viii
ŞEKİLLER LİSTESİ ix
GRAFİKLER LİSTESİ x
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ xi
1. GİRİŞ 1
2. MEVDUAT SİGORTA SİSTEMİ VE FİNANSAL SAĞLAMLIK KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ 5
2.1. Mevduat ve Mevduat Sigortası Kavramları 5
2.2. Mevduat Sigorta Sisteminin Amaç ve Fonksiyonları 6
2.3. Mevduat Sigorta Sisteminin Yapısı 9
2.3.1. Mevduat sigortası türleri 9
2.3.2. Mevduat sigorta sisteminin sahiplik yapısı 11
2.3.3. Mevduat sigorta sisteminin üyelik yapısı 13
2.3.4. Mevduat sigorta sisteminde koruma kapsamına giren yetkiler 14
2.3.5. Mevduat sigorta sistemi kapsam limitleri 15
2.3.6. Mevduat sigorta sisteminin finansman şekli 18
2.3.7. Mevduat sigorta sistemine prim ödeme şekli 20
2.4. Bankacılık Sisteminde Finansal Sağlamlık 21
2.5. Bankacılık Sisteminde Finansal Sağlamlığın Ölçülmesi 22
2.6. Mevduat Sigortası ve Bankacılık Sisteminde Finansal Sağlamlık İlişkisi 23
3. MEVDUAT SİGORTA SİSTEMİ VE FİNANSAL SAĞLAMLIKLA İLİŞKİLİ LİTERATÜR 26
3.1. Araştırma Kapsamında Yer Alan Temel Finans Teorileri 26
3.1.1. Ahlaki risk (Moral Hazard) 26
3.1.2. Ters seçim (Adverse Selection) 27
3.1.3. Batamayacak kadar büyük olmak (Too Big To Fail) 27
3.2. Araştırma Kapsamına İlişkin Literatür 28
3.2.1. Mevduat sigortası ile ilgili genel literatür 28
3.2.2. Mevduat sigortası ve finansal sağlamlık ilişkisi literatürü 38

4. MEVDUAT SİGORTASI VE TEMEL KRİTERLERİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMA 66

4.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı 66

4.2. Araştırmanın Verileri ve Yöntemi 67

4.3. Araştırmanın Değişkenleri 69

4.3.1. Bağımlı değişkenler 73

4.3.2. Bağımsız değişkenler 74

4.3.3. Ülke kontrol değişkenleri 74

4.3.4. Banka kontrol değişkenleri 74

4.3.5. Kukla değişkenler 75

4.4. Analiz 77

4.4.1. Araştırmanın hipotezleri ve modeller 79

4.4.2. Betimleyici istatistikler 81

4.4.3. Korelasyon matrisi 82

4.4.4. Yatay kesit bağımlılığı testleri 84

4.4.5. Model belirleme testleri 85

4.4.6. Diagnostik testler 87

4.4.7. Bulgular 88

5. SONUÇ 95

KAYNAKLAR 100

EKLER

Ek 1: Araştırmaya Konu 24 Ülkedeki Mevduat Sigortası Teminat Miktarı (2022)

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. IADI Etkin Mevduat Sigorta Sistemleri Temel Prensipleri 8
Tablo 3.1. En Etkili 20 Mevduat Sigortası Çalışması 28
Tablo 3.2. En Etkili 20 Mevduat Sigortası Çalışması Literatürü 29
Tablo 3.3. Genel Literatür Tablosu 41
Tablo 4.1. Araştırmaya Konu 24 Ülke ve Banka Sayıları 68
Tablo 4.2. Değişkenler Tablosu 70
Tablo 4.3. Kukla Değişkenler Tablosu 76
Tablo 4.4. Betimsel İstatistikler Tablosu 81
Tablo 4.5. Korelasyon Matrisi 82
Tablo 4.6. Yatay Kesit Bağımlılığı Testleri Tablosu 84
Tablo 4.7. Model Belirleme Test Sonuçları 86
Tablo 4.8. Diagnostik Testler Tablosu 88
Tablo 4.9. Tahmin Edilen Modeller (Sabit Etkiler Modelleri) 89
Tablo 4.10. Tahmin Edilen Modeller (Tesadüfi Etkiler Modelleri) 90
Tablo 4.11. Bulgular Özet Tablosu 91

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1. Dünya Genelinde Sistemik Krizler 25

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 2.1. Dünya Genelinde Mevduat Sigortacısı Tipi..... 12
Grafik 2.2. Dünya Genelinde Mevduat Sigortacısının Yetki Kapsamı 15
Grafik 2.3. Dünya Genelinde Bölgelere Göre Sigorta Kapsamlarının İçeriği..... 16
Grafik 2.4. Dünya Genelinde Sigortalı Mevduat Kapsam Oranı Bazında G7 ve G20 Ülkeleri Kapsam Oranlarının Karşılaştırması 17
Grafik 2.5. Dünya Genelinde Mevduat Sigortası Finansman Şekli 19

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ROA	Return on Assets
SVB	Silikon Valley Bank
FDIC	Federal Deposit Insurance Corporation
IADI	International Association of Deposit Insurers
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
BCBS	Basel Committee on Banking Supervision
BIS	Bank For International Settlements
EC	European Commission
EFDI	European Forum of Deposit Insurers
EDIS	European Deposit Insurance Scheme
FSB	Financial Stability Board
FSF	Financial Stability Forum
IMF	International Monetary Fund
USD	United States Dollars
FED	Federal Reserve System
G7	Group of Seven (7 Gelişmiş Ülkenin Yer Aldığı Uluslararası Birlik)
G20	Group of 20 (20 Gelişmiş Ülkenin Yer Aldığı Uluslararası Birlik)
CGFS	Committee on the Global Financial System
IASB	International Accounting Standards Board
IAIS	International Association of Insurance Supervisors
IOSCO	International Organization of Securities Commissions
CPMI	The Committee on Payments and Market Infrastructures
NPL	Non Performing Loan
N/A	Not Available

1. GİRİŞ

Bankalar finansal sistemin yapı taşıdır. Finansal piyasalarda oluşabilecek her türlü kriz kuşkusuz bankacılık sistemini senkronize bir şekilde etkileyecektir. Bankaların söz konusu finansal sıkıntı ortamlarında karşılaştıkları piyasa hareketlerinden birisi de tasarruf sahiplerinin yani mudilerin mevduatlarını bankadan eş zamanlı olarak geri almak istemeleri ile karşı karşıya kalınmasıdır. Bu durum literatürde, "bankaya hücum (bank runs)" veya "banka paniği" olarak isimlendirilmektedir. Mudilerin hücum etme riskine karşı hassasiyeti, banka bilançosunun aktif-pasif yönetimindeki uyumsuzluktan kaynaklanmaktadır. Banka pasif kalemlerinin (mevduatlar) likiditesi çok yüksek iken, banka aktif kalemlerinin (krediler) likiditesi çok düşük olabilmektedir. İşte banka bilançoları bu pozisyonda iken, mevduat sahiplerinin tamamı mevduatlarını eş zamanlı olarak bankadan çekmek isterse yani bankaya hücum ederse, bankaların iflasına dahi yol açabilecek bankacılık krizleri ortaya çıkabilmektedir.

Finansal piyasalardaki kriz durumları farklı şekillerde çok kez akademik çalışma konusu olmuştur. Her ne kadar kriz kavramı çeşitli akademik çalışmalarda risk, kırılganlık, stres, istikar ve sağlamlık gibi farklı şekillerde ifade edilse de, nihayetinde bankaların iflas etmesi ve dolayısıyla finansal sistemin büyük bir zarar görmesi sonucu ile neticelenebilir. Bu çerçevede, daha az bilgiye sahip olduğu varsayılan küçük tasarruf sahipleri mevduat sigorta sistemi sayesinde korunabilme imkanına sahip olacağı için, söz konusu sistemin finansal sistemde istikrarın sağlanmasına yardımcı olacağı açıktır. Finansal istikrar ve piyasa disiplini amaçları arasındaki dengenin sağlanması için, mevduat sigorta sistemlerinin optimal uygulama esasları ve yöntemlerinin belirlenmesi hayati önem taşımaktadır.

19 ve 20. asırların başlarında oluşan pek çok finansal kriz bankacılık krizleri ile ilişkilidir. Bankacılık krizlerinin cari işlemler açığı ve enflasyon gibi makroekonomik nedenleri olabileceği gibi; kredi riski, piyasa riskleri ve bütün alacaklıların aynı anda bankaya hücum etmeleri ile açıklanan tesadüfi çekme riski (Jorion, 1997) de mikroekonomik nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır. 1945 yılı sonrasında her yirmi beş yılda bir bankacılık krizinin ortaya çıktığı, 1970'li yıllardan sonra bankacılık krizlerinin sayısının arttığını ve 1996'ya kadar olan dönemde ise gelişmiş ve gelişmekte olan

ülkelerde 69 adet bankacılık krizinin görüldüğü ifade edilmiştir (Caprio and Klingebiel, 1996).

ABD'de başlayıp dünyaya yayılan ve bir çok bankanın iflası ile sonuçlanan 2008 küresel krizi sonrasında, 2023 Mart ayında hızla değişen makroekonomik ortamın arka planında ABD'de yeni bir bankacılık krizi meydana gelmiştir. Bu kriz esnasında Silikon Vadisi Bankası (SVB) ve Signature Bank'ın iflasları sonrasında mudilerin bankaya hücum etme davranışından dolayı mevduat sigortasının yapısı ve kapsamı tekrar gündem olmuştur. Meydana gelen banka iflasları sigortasız mevduatların finansal istikrar riskine konu olması ve yeterli mevduat sigortası kapsamının olup olmamasına ilişkin tartışmaları ateşlemiştir. Çünkü mevduat sigortası kapsamında sigortalanmayan, bankaların elinde bulunan mevduatların toplam payı son yıllarda pek çok ülkede artmaktadır. Özellikle ABD'de bankaların sigortasız mevduatlara bağımlılığı hem mutlak hem de göreceli olarak önemli ölçüde yükselmiştir. Silikon Vadisi Bankası (SVB) ve Signature Bank'ın iflasları sonrasında ABD Hazine Bakanlığı Federal Rezerv Birimi ve ABD Federal Mevduat Sigortası Birliği (Federal Deposit Insurance Corporation [FDIC]) 'nin ortak açıklaması ile söz konusu bankalardaki tüm mevduat sahipleri tam koruma kapsamına alınmıştır (International Association of Deposit Insurers [IADI], 2023).

ABD'deki tam mevduat garantisi kapsam açıklamaları sonrasında, 1984 yılında Stewart McKinney tarafından öne sürülen "Too Big To Fail (Batamayacak Kadar Büyük Olmak)" görüşü tekrar ön plana çıkmıştır. Görüşe göre, bir ülkede mevduat sigorta sistemi olmasa bile tüm mevduatlar tam garantilidir. Çünkü büyük çaplı finansal kuruluşlar yani bankalar yükümlülüklerini yerine getiremeyecek durumda olsalar bile; tüm sistemi etkilememeleri ve küresel çapta yayılan bir kriz oluşturmamaları için sistem dışına çıkarılmamaktadır. Ancak, büyük bankalar batmalarına izin verilmeyeceğini bildikleri için risk alma konusunda rahat davranabilir ve risklerini artırabilirler. Buradan hareketle mevduat sigortasının gerek varlığına gerekse sistemin yapılandırılmasına ilişkin literatürde farklı görüşler mevcuttur. Görüşlerden biri, 1976 yılında John M. Marshall tarafından öne sürülen "Moral Hazard (Ahlaki Risk)" teorisidir. Ahlaki risk teorisine göre; mevduat sigortasının varlığı banka sahiplerinin daha riskli yatırımlara yönelmesine ve mudilerin ise bankalar arasında herhangi bir faktörü göz önünde bulunduracak şekilde bir seçim yapmadan tasarruflarını sisteme dahil etmesine sebep olmaktadır. Yani ahlaki risk mekanizması işletilerek bankacılık krizlerine yol açılabilir. Banka risklerine duyarlılık

azaldığı için piyasada genel risk aratabilir. Yükümlü taraf olan banka gerekli yükümlülüğü yerine getiremezse bu risk ortaya çıkar. Bir diğer görüş ise 1970 yılında George Akerlof tarafından öne sürülen "Adverse Selection (Ters Seçim)" teorisidir. Teoriye göre riski/kırılganlığı veya finansal stresi yüksek olan bankalar mevduat sigorta sistemine katılmak isterken, finansal stresi düşük bankalar sisteme üye olmak istemeyebilir. Mudiler de faizlerin yüksek olmasından dolayı bu bankaları tercih ederler. Yatırımlarını daha düşük riskli alanlara yönlendirmiş olan bankalar bu sisteme üye olup prim ödediklerinde, sistemdeki tüm bankaların riskini üstlenmiş durumunda kalabilirler. Yani söz konusu düşük riskli bankalar, yüksek riskli bankaların yükünü yüklenmek istemezler. Temel sebep bilgi asimetrisidir. Ayrıca, mevduat sigorta fonu (özel veya devlet), mevduatlarına prim ödemek yoluyla sigorta yaptırmak isteyen bankanın riskeleri hususunda bankanın sahip olduğundan daha az bilgiye sahiptir. Mevduat sigorta fonu eğer tam bilgiye sahip olursa sigorta primini ona göre isteyebilir.

Yapay zekanın iyice ön plana çıktığı günümüzde bankacılık hizmetleri küresel olarak teknolojik modernizasyondan geçmektedir. Dijitalleşme, bankacılık hizmetlerine erişim kolaylığını önemli ölçüde artırmış ve dolayısıyla sektördeki rekabet artmıştır. Ödeme hizmetleri alanında dikkat çeken husus, hem banka dışı hem de banka ortamlarında 7/24 anında ödeme çözümlerinin bulunmasıdır. Hızlı ödeme sistemleri istikrarlı zamanlarda daha iyi hizmet kalitesine katkıda bulunsa da son dönemde banka başarısızlıkları, teknolojik olarak banka işlemlerinin çok hızlı bir şekilde ve mevduat sahipleri için marjinal maliyetlerle gerçekleştirilmesini sağlayarak, bunların finansal istikrar için oluşturabileceği risk hakkındaki tartışmaları alevlendirmiştir. Hızlı ödeme sistemleri hızlı mevduat çekilişlerine de yol açabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, mevduat sigorta sistemi ile bankacılıkta istikrar arasındaki ilişkileri araştırmaktır. Son yıllarda özellikle Avrupa Birliği'nin mevduat sigortasının kapsam ve tasarımına ilişkin çokça tartışmalarda bulunduğu, en optimal sistemi oluşturabilmek için yoğun bir çaba ile modeller geliştirdiği gözlemlenmiştir. İlk olarak, bankaların iflası durumunda çalışmaya konu ülkelerin mevduat sigortası otoriteleri tarafından ödenecek olan garanti ve bu garantinin o ülkedeki kişi başına düşen miktarının bankacılık sisteminde istikrar ile ilişkili olup olmadığı araştırılmıştır. Sonrasında ise mevduat sigortası kapsam ve tasarım özelliklerinden bazılarının banka istikrarı ile ilişkili olup olmadığı hususuna yönelik araştırmalar yapılmıştır. Çalışma kapsamında geniş bir

literatür mevcuttur. 24 ülkeden araştırmaya konu 316 adet ticari bankanın verileri kullanılmak suretiyle çok değişkenli panel veri regresyon analizi yapılmıştır. Analizler sonucunda elde edilen bulgular modellenerek yorumlanmış ve genel literatür değerlendirmesi yapılmıştır.

2. MEVDUAT SİGORTA SİSTEMİ VE FİNANSAL SAĞLAMLIK KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Mevduat ve Mevduat Sigortası Kavramları

Mevduat kelimesi "emanete bırakılmış, tevdi edilmiş şeyler" kelime anlamına gelmektedir. Bankacılık sistemi bakımından ise mevduat, "bir gerçek veya tüzel kişinin sahip olduğu hazır bir satın alma gücünün kullanılmayarak, vadeli veya vadesiz olarak bankaya bırakılması"nı ifade etmektedir. İlgili tanım kapsamında, banka ile mudiler arasında oluşan ilişkiye "mevduat ilişkisi" ve imzalanan sözleşmeye de "mevduat sözleşmesi" denilmektedir (Sungur, 1999). Bankalar, sermaye birikiminin oluşmasına hizmet etmeleri amacıyla bir havuza benzer şekilde tasarrufları toplayarak oluşturdukları fonları, güvenilir ve yasal bir şekilde müteşebbislere kullandırmak suretiyle yatırımların artmasını sağlamaktadırlar (Alışkan, 2024). Bu bağlamda, mevduat bankacılık sisteminin en temel fon kaynağı olmaktadır.

Sigorta kavramı eski çağlara dayanmaktadır. Kavramın temelinde, insanın canını veya malını tehdit eden unsurların bulunması yani risk yer almaktadır. Bu kavram, yaşam koşullarının zor olduğu eski çağlarda yaşayan kabilelerde, kabilede zarara uğrayan birisinin olması durumunda zararla baş edebilmek için kabiledeki diğer insanların aralarında toplanarak zarara uğrayan insana yardım etmesi şeklinde açıklanabilmektedir. Sanayi devrimi sonrasında ise sigortacılık anlamında modern sistemler oluşmaya başlamıştır (Akyol, 2018).

Mevduat sigorta sistemi, mevduat ilişkisi şeklinde banka kuruluşuyla ilişki kurmuş olan tasarruf sahiplerinin, emaneten tuttukları tasarruflarının korunması gerekliliğinden hareketle ortaya çıkan bir sistemdir. Sistem her ne kadar mevduatı kapsıyor olsa da sistemin asıl amacı, güvence mekanizmasının oluşturulabilmesidir. Bu güvence mekanizması sayesinde, tasarruf sahipleri emanete bırakmış oldukları mevduatlarının korunacağı düşüncesinden hareketle sisteme güven duyacaktır. Ödemeler sisteminin yapı taşı olan bankalara duyulan bu güven finansal sistemde istikrarın sağlanması için etkili olacaktır.

Genelleştirilmiş bir ifade ile mevduat sigortası sistemi; finansal sistem hakkında daha az bilgi sahibi olabilecek küçük tasarruf sahiplerinin, bankalara veya tasarruf kuruluşlarına yatırdıkları mevduatlarının kısmen veya tamamen güvence altına alınması amacıyla oluşturulmuş bir sigorta sistemidir. Ancak bu işlevin yanında mevduat sigorta sistemi, ekonomide ve mali sistemde ortaya çıkabilecek krizlerden etkilenen bankacılık sektörünün yükümlülüklerini yerine getirememe riskini mevduat sigorta kurumlarına aktararak, bankacılık sektörüne olan güvenin sürdürülmesini de sağlamaktadır. Makro açıdan bakıldığında, mevduat sigortasının, tasarruf sahiplerinin paniğe kapılarak birikimlerini bankacılık sistemi dışına çıkarılmasını önleyici bir fonksiyonu olduğundan, finansal sistemin istikrarına katkıda bulunduğu görülmektedir (Ayzit, 2004).

Diğer bir tanıma göre, söz konusu sistem tüketiciyi koruyan düzenlemeler arasında en önemlilerinden birisi olarak nitelendirilmiştir. Mevduat sahiplerinin tüketici vasfında olmalarından dolayı bankaların istikrarını ve sağlamlığını sürekli izleme imkânları bulunmamaktadır. Bankaların mudilerine karşı ödeme yetkinliğini kaybetmesi yani temerrüde düşmesi durumunda sistem, mudilerin daha az kayıpla tasarruflarını almalarını, hatta hükümetlerin verebileceği kararlar çerçevesinde kayıpların tamamen karşılanmasını sağlamaktadır (Benston, 2000).

IADI'ye göre mevduat sigortası, bankanın mudilere karşı yükümlülüklerini yerine getirememesi durumunda, mevduat sahiplerini sigortalı mevduatlarının kaybına karşı korumak amacıyla kurulmuş bir sistem olarak tanımlanmıştır. Mevduat sigortacısı; mevduat sigortası, mevduat garantileri veya benzeri mevduat koruma düzenlemelerini sağlamaktan sorumlu olan belirli bir tüzel kişiyi ifade etmektedir. Mevduat sigortası sistemi ise mevduat sigortacısını ve onun mevduat sigortası fonksiyonlarını ve çözümleme süreçlerini destekleyen finansal güvenlik ağı katılımcıları ile olan ilişkilerini düzenleyen sistemdir (IADI, 2014).

2.2. Mevduat Sigorta Sisteminin Amaç ve Fonksiyonları

Mevduat sigortası sisteminin uygulanmasında birden fazla sebep olduğu söylenebilir. Banka mevduat sahiplerinin güvenini artırmak, bankaların risk mekanizmalarını kontrol etmelerini sağlayarak istikrara katkıda bulunmak, finansal güvenlik ağı oluşturmada etkili bir rol oynamak gibi sebepler bunlar arasında sayılabilir (Sardana ve Singhania, 2022).

Başka bir görüşe göre sistemin temel amacı, tüketicilerin tasarruflarını tuttukları bankaların batmasından sonra uğradıkları maddi zararların telafi edilmesinin ötesinde, insanların bankalara olan güven duygusunu sürdürerek bu sayede bankaların klasik bankacılık faaliyetlerine devam etmelerinin sağlanması olduğu belirtilmiştir (Lewis ve Davis 1987).

Mevduat sigortasının bir diğer amacı, tasarruflarını bankada korumak ve değerlendirmek üzere sisteme sokan mevduat sahiplerinin üzerinde oluşabilecek risklerin ortadan kaldırılmasıdır. Bu açıdan değerlendirildiğinde finansal aracılık rolü sebebiyle ekonomde bir düğüm noktası görevi görmektedir (Bhatia ve Gupta, 2020).

Tasarruf Mevduatının Korunması ve Güvence Mekanizması Rolü

Bankalar ekonomik ve finansal döngünün sağlıklı bir şekilde işlemesi için fazlasıyla önemli bir rol oynarlar. Mevduat sigortasının dünyada ilk denemesi Çekoslovakya'da görülmektedir. Esas itibariyle ise 1929 yılında patlayan büyük buhranın ardından 1933 yılında ABD'de uygulanmaya başlanmıştır. Bankacılık Kanunu'na dayanılarak ABD'de Federal Mevduat Sigortası Şirketi (Federal Deposit Insurance Corporation-FDIC) kurulması ile 1934 yılında kurumsal yapılandırılma sürecine geçilmiştir. 1929 yılında ABD'de borsanın çöküşü ve bankaların iflası ile sonuçlanan büyük buhran Türkiye'yi de etkilemiş ve tek şubeli bankaların bir çoğunun kapanmasına neden olmuştur. Bu dönemde Türkiye'de yaşanan en önemli gelişme ise 1930 yılında Merkez Bankası (TCMB)'nın kurulmasıdır (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu [TMSF], 2011).

Mevduatın korunmasına yönelik çalışmalar, Türkiye'de 1933 tarihli 2243 sayılı kanun ve 1936 tarihli 2999 sayılı kanunla yapılan yasal düzenlemelere kadar dayanmaktadır. Kurumsal olarak 70 sayılı Bankalar Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile birlikte TCMB bünyesinde faaliyet göstermek üzere 1983 yılında TCMB'nin temsili ve idaresi altında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kurulmuştur (TMSF, 2009).

Değişen ortamda finansal istikrarın sürdürülmesi ve mevduat sahiplerinin korunması, tüm finansal güvenlik ağı bileşenlerinin düzgün etkileşimi üzerine kuruludur. Bu düşünceden hareketle dünya çapında faaliyet göstermek üzere 2002 yılında Uluslararası Mevduat Sigortacıları Birliği (IADI) kurulmuştur. IADI, 2023 Mart ayı itibariyle 93 üye ülke, çoğunluğu Merkez Bankaları'nı içeren 11 ortak ve 17 diğer ilişkili ulusal ve

uluslararası kuruluş olmak üzere 121 üyeye sahiptir (IADI, 2023). Merkezi İsviçre'de bulunan IADI'ye üye ülkeler arasında Türkiye'de yer almaktadır.

Birliğin amacı, mevduat sigorta sistemi bulunan veya var olan sistemi değiştirmek isteyen ülkelere rehberlik etmektir. Bu kapsamda mevduat sigortacılığı ile ilgili uluslararası düzeyde kabul edilecek temel prensipler oluşturulmuştur. 2009 yılı Haziran ayında; "Uluslararası Mevduat Sigortacıları Birliği" (IADI) ve "Basel Bankacılık Denetim Komitesi" (BCBS) ortak çalışması ile "Etkin Mevduat Sigorta Sistemlerine İlişkin Temel Prensipler" yayınlanmıştır. Bahse konu prensiplerin zaman içerisinde revize edilmiş temel başlıkları Tablo 2.1.'de görülmektedir.

Tablo 2.1. IADI Etkin Mevduat Sigorta Sistemleri Temel Prensipleri

Kamu Politikası Amaçları
Görev ve Yetkiler
Yönetim
Diğer Güvenlik Ağı Katılımcılarıyla İlişkiler
Sınır Ötesi Sorunlar
Acil Durum Planlaması ve Kriz Yönetiminde Mevduat Sigortasının Rolü
Üyelik
Kapsam
Fonların Kaynak ve Kullanımı
Kamu Bilinci
Yasal Koruma
Banka Batışlarında Taraflarla İlişkiler
Erken Tespit ve Zamanında Müdahale
Problemlerin Çözümü
Mudilere Ödeme
Gelişmeler

Kaynak: Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems-Executive Summary, BIS, 2022.

Tablo 2.1.'de görülen orjinal temel prensipler amaçlarına iyi hizmet etmiş olsa da, küresel mali krizlerden alınan dersler ve piyasalardaki gelişmeler prensiplerin revize edilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu kapsamda "Uluslararası Mevduat Sigortacıları Birliği" (IADI), "Basel Bankacılık Denetim Komitesi" (BCBS), "Avrupa Komsiyonu" (EC), "Avrupa Mevduat Sigortacıları Forumu" (EFDI), "Uluslararası Para Fonu" ile "Dünya Bankası"ndan oluşan bir çalışma grubu kurulmuştur. Çalışma grubu vasıtasıyla revize edilen temel prensipler seti Finansal İstikrar Kurulu (FSB)'na sunulmuş ve Ekim 2014 tarihinde onaylanmıştır. Ayrıca onaylanan IADI Temel Prensipleri Finansal İstikrar Kurulu

(FSB)'nun Sağlam Finansal Sistemler İçin Temel Standartlarına dahil edilmiştir. Böylelikle ülkelerin kendi koşulları çerçevesinde bu standartlara uyması ve iyi uygulamalara yönelik gereklilikleri sağlaması beklenmektedir. Revize edilen standartlar; geri ödeme hızı, teminat kapsamı, fonlama ve yönetişim dahil olmak üzere çeşitli alanlarda mevduat sigortası standartlarını güçlendirmekte ve mevduat sigortacısının krize hazırlık ve yönetimindeki rolüne ilişkin daha fazla rehberlik sağlamaktadır. Zira 2023 ABD bankacılık krizi, bankacılık sektöründe istikrar ve güvenin korunmasında finansal güvenlik ağının etkin çalışmasının önemini tekrar ortaya koymuştur.

2.3. Mevduat Sigorta Sisteminin Yapısı

2.3.1. Mevduat sigortası türleri

Mevduat sigortası sistemi temel olarak iki türlüdür. Bunlar açık (implicit) ve kapalı/örtülü (explicit) mevduat sigortası sistemleridir. Açık mevduat sigorta sisteminde, kanunla önceden belirlenen kurallar ve düzenlemeler yer almakta iken, kapalı mevduat sigorta sisteminde önceden belirlenmiş kurallar ve düzenlemeler mevcut değildir. Her iki sistemsel tür, koruma sağlamaktadır. Ancak koruma kapsamları ve yöntemleri farklıdır.

Kapalı mevduat sigorta sisteminde, bankaların finansal sıkıntı ya da stres diye tabir edilen kırılganlık oluşması durumunda, duruma has olarak oluşturulan sigorta sistemi devreye girmektedir. Sisteme ilişkin daha önceden belirlenmiş bir kural bulunmadığından, duruma has olarak oluşturulan sigorta sisteminin sahip olacağı kapsam ve yöntem gibi özelliklere ülkede mevcut bulunan yasal kurum vasıtasıyla karar verilmektedir (Demirgüç Kunt ve Sobacı, 2000). Kapalı mevduat sigortası sisteminde oluşan her bir krizin içeriği farklı olacağı için, alınacak kararlar ve uygulanacak yöntemler de farklılık gösterecektir. Bankanın tasfiye edilme veya başka bir kuruluşla birleştirilmesi ile oluşan mevduat kaybının giderilmesi hususu direkt olarak devlet bütçesinden karşılanabilmektedir (Şentürk, 2007).

Açık sigorta sistemi kapsam açısından üç farklı şekilde uygulanabilir:

- ✓ Sınırlı kapsamlı uygulama,
- ✓ Tam kapsamlı uygulama (%100 sigorta),
- ✓ Yetkili kurumun belirlediği kapsamda korumadır.

Sınırlı kapsamlı olarak uygulanan sigorta sisteminde, sigorta limitleri belirlenmekte ve limit dahilindeki tutarlar sigortalanmakta iken, limiti aşan tutarlar sigorta kapsamı dışında tutulmaktadır. Tam kapsamlı sigorta sisteminde, bankadaki mevduatın tamamı sigortalanmakta ve devlet güvencesine alınmaktadır. Sigorta kapsamının yetkili otorite tarafından belirlendiği uygulamada ise küçük tasarruf sahiplerini korumak üzere belirlenen tutar sigortalanmakta, ihtiyaç halinde bu tutarlar değiştirilebilmektedir. Böylelikle bu uygulama finansal olarak istikrar olan periyodlarda kısmi kapsamlı sigorta şeklinde, finansal istikrarın olmadığı yani kriz riskinin daha yüksek olduğu periyodlarda ise tam kapsamlı sigorta şeklinde uygulanabilmektedir (Ayzit, 2004). Mart 2023'te ABD'deki banka iflasları sonrasında yürürlükte sınırlı yani kısmi sigorta mevcutken (250.000 USD), hükümet açıklaması ile batan bankalar için tam sigorta ödenmesi yani mudilerin bankada mevcut tüm mevduatlarının geri ödenmesi durumu, batan bankalar özelinde sınırlı kapsamdan tam kapsama geçiş için bir örnek teşkil etmektedir. ABD hükümeti tarafından krizin yayılma etkisi ön görüldüğünden batan bankalar için uygulama tam sigorta olacak şekilde gerçekleştirilmiştir.

Açık sigorta sisteminde kurallar önceden belirlendiğinden, sigorta priminin şekli ve sigortayı sağlayan yapı hususlarında da çeşitli ayrımlar oluşabilmedir. Sigorta primi açısından değerlendirildiğinde sabit prim ödemesi veya riske göre ayarlı prim ödemesi sistemi kullanılabileceği gibi, sigorta fonunun sahipliği devlet veya özel sektör olarak ayrım gösterebilmektedir.

Açık sigorta sisteminin avantajı, kapalı sigorta sisteminde ortaya çıkan büyük bankaların küçük bankalara karşı elde etmiş oldukları rekabet dezavantajını ortadan kaldırmasıdır. Kapalı mevduat sigorta sisteminde finansal sektöre giriş bariyerleri ve rekabet dezavantajları "batmak için çok büyük" algısından kaynaklanmaktadır. Mevduat sahiplerinin daha büyük bankaları tercih etmeye yönelmelerinden dolayı "batma riski" korkusu yeni bankaların ve küçük bankaların finansal sisteme girişi için engelleyici bir rol oynamaktadır. Ayrıca banka mudilerinin banka sermayedarlarının aldıkları riskin seviyesini bilmemesi de ekonomideki kaynak tahsisinin bozulmasına sebep olmaktadır. Bu durum servetin bankanın mudileri ile hissedarları arasındaki transferi sırasında ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifade ile mevduat sigorta sistemi bankaların mevduatların güvenliği konusunda endişe duymamalarını sağlayarak, bankaların toplum üzerine ekstra risk yüklemesine sebep olur (Carisano, 1992: Altuntaş, 2011).

Finansal olarak istikrarın sağlanabilmesi, oluşabilecek bir krizin önlenebilmesi açısından mevduat sigorta sisteminin çok iyi bir şekilde dizayn edilip sistem içerisinde etkin bir şekilde uygulanması önem taşımaktadır (Anginer ve Demirgüç Kunt, 2018).

2.3.2. Mevduat sigorta sisteminin sahiplik yapısı

Tasarruf sahipleri aslında bankalar açısından tüketicidir. Bu bağlamda mevduat sigortası, bankacılık sisteminde tüketiciyi koruyan düzenlemeler silsilesinin başında gelmektedir ve en önemli tüketici koruma düzenlemesi olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca tasarruf sahiplerini bankaların finansal durumunu devamlı olarak izleme ve değerlendirme imkânları yoktur (Benston 2000). Bu fonksiyon müşteri adına sigorta sistemi tarafından yerine getirilmektedir.

Mevduat sigortası sistemleri, ilgili ve kapsamlı kanunların bulunmaması veya yasal rejimin tutarsızlıklarla karakterize olması durumunda etkili olamaz. Yasal çerçevenin mevduat sigortası sisteminin faaliyetleri üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır. İyi geliştirilmiş bir yasal çerçeve, şirketler, iflas, sözleşme, alacaklı hakları, tüketicinin korunması, yolsuzlukla mücadele/dolandırıcılık ve özel mülkiyet yasalarını içeren bir iş hukuku sistemini içermelidir. Bu yasalar finansal işlemlere rehberlik eder ve normların var olmasını ve uygulanmasını sağlar. Hukuk sistemi ise, düzgün işleyen bir yargı tarafından desteklenmelidir. Mevduat sigorta sisteminde yasal çerçevenin, uygun yetkileri belirlemesi ve üye bankaları mevduat sigortacısına karşı yükümlülüklerini yerine getirmeye zorlayabilmesi gerekmektedir (IADI, 2014).

IADI, üye ülkelerin mevduat sigorta sistemleri ile ilgili konularda anket çalışmaları yapmakta ve bu anketlerden elde edilen özet bilgiler kamuoyuna sunulmaktadır. IADI ülke anket verileri incelendiğinde mevduat sigorta fonunun kurulması ve yönetilmesi açısından üç farklı uygulama olduğu görülnmektedir. Bunlardan birincisi fonun devlet çatısı ve/veya finansal güvenlik ağı içerisinde bulunan bir devlet kuruluşunun çatısı altında kurulması ve yönetilmesidir. İkincisi fonun tamamen özel sektör sigorta fonu şeklinde özel kurumlar tarafından kurulması ve yönetilmesidir. Üçüncüsü ise fonun devlet ve özel sektör iş birliği ile müştereken kurulması ve yönetilmesidir. Dünya ülkelerinde farklı uygulamalar olsa da; mevduat sigortacısı, banka iflasları ve diğer olayların riskilerine karşı etkin bir şekilde yanıt verebilmek için, etkili bir acil durum planlaması ile kriz yönetimi politika ve

prosedürlerine sahip olmalıdır. Sistem çapında krize hazırlık stratejilerinin ve yönetim politikalarının geliştirilmesi, tüm güvenlik ağı katılımcılarının ortak sorumluluğundadır. Mevduat sigortacısı, sistem çapında kriz hazırlığı ve yönetimi ile ilgili mali güvenlik ağı katılımcılarını da içeren sürekli iletişim ve koordinasyona yönelik herhangi bir kurumsal çerçevenin de üyesi olmalıdır.

Mevduat sigorta fonunun sahibi ister devlet, ister özel sektör olsun IADI temel prensip kriterlerine göre aşağıdaki hususları karşılamak durumundadır (IADI, 2014):

- ✓ Mevduat sigortacısı, banka iflasları ve diğer olayların risklerine ve fiili durumlarına etkili bir şekilde yanıt verilebilmesini sağlamak için kendi etkili acil durum planlamasına ve kriz yönetimi politikalarına ve prosedürlerine sahiptir.
- ✓ Mevduat sigortacısı kendi acil durum planlamasını ve kriz yönetimi planlarını geliştirir ve düzenli olarak test eder.
- ✓ Sistem çapında krize hazırlık stratejilerinin ve yönetim politikalarının geliştirilmesi, tüm güvenlik ağı katılımcılarının ortak sorumluluğu olmalıdır. Mevduat sigortacısı, sistem çapında kriz hazırlığı ve yönetimi ile ilgili mali güvenlik ağı katılımcılarını da içeren sürekli iletişim ve koordinasyona yönelik herhangi bir kurumsal çerçevenin üyesi olmalıdır.

Grafik 2.1.'de dünya genelinde mevduat sigortacısının tiplerine göre oranları görülmektedir.

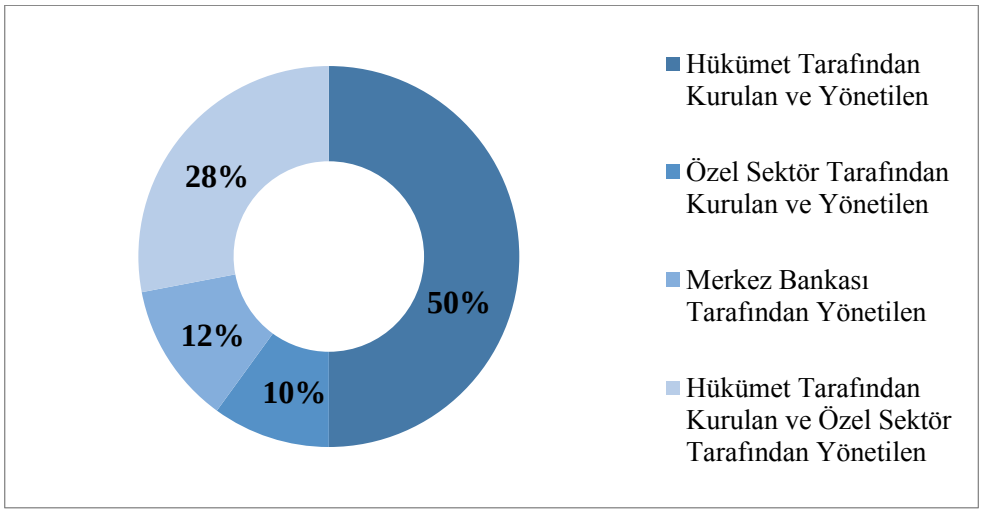

Grafik 2.1. Dünya Genelinde Mevduat Sigortacısı Tipi

Kaynak: IADI Annual Survey, 2021.

Grafikten de izleneceği üzere mevduat sigortası sistemi konusunda dünyada yönetimsel sorumluluk alan taraf ağırlıklı olarak hükümettir. Hükümetlerin dolaylı olarak yönetim haklarının olduğu durumlar da dikkate alındığında sistemin yaklaşık %78'inin yönetimsel olarak gücü hükümetlerin elindedir.

2.3.3. Mevduat sigorta sisteminin üyelik yapısı

IADI üye ülke aneket verileri incelendiğinde mevduat sigorta sistemine üyeliğin zorunlu veya isteğe bağlı olabileceği görülmüştür. IADI temel prensipler "üyelik" maddesi uyarınca mevduat sigortası sistemine üyelik tüm bankalar için zorunlu olmalıdır. Ayrıca üyeliğe ulaşma koşulları, süreci ve zaman çerçevesi açıkça belirtilmiş ve şeffaf olmalıdır. Bu konudaki bir diğer husus ülkelerdeki bankaların tek bir sigorta sistemine katılım sağlamasının zorunlu olmamasıdır. Farklı türdeki mevduat kabul eden kuruluşlar farklı mevduat sigortası sistemlerine ait olabilir (IADI, 2014). Ayrıca ülkedeki mevduat sigortası sisteminin yapısına göre üyelik ile ilgili koşullar değişim gösterebilmektedir. Örneğin, ABD'de sigorta sisteminin uygulanması esnektir. ABD'de "Federal Mevduat Sigorta Kurumu" (FDIC)'na üye olma durumu, "Federal Rezerv Sistemi" (FED) üyesi olan bankalar için zorunlu tutulmuştur. FED üyesi olmayan bankalar için ise isteğe bağlıdır (Özoğul, 2010).

Mevduat sigorta fonuna üyelik ile ilgili olarak IADI temel prensip kriterlerine göre bankaların aşağıdaki hususlara uyum sağlaması gerekmektedir (IADI, 2014):

- ✓ Mevduat sigortacısının, mevduat sigortası sistemine üyelik vermekten sorumlu olmaması durumunda, kanun veya idari prosedürler, mevduat sigortacısına önceden danışılacağı veya bilgilendirileceği ve kendisine bir üyelik başvurusu hakkında yeterli bilgi verileceği açık ve makul bir zaman çerçevesini tanımlamalıdır.
- ✓ Mevduat sigortası sistemine üyelik, devlet bankaları (açık garantili veya garantisiz) dahil olmak üzere tüm bankalar için zorunludur ve tüm bankalar sağlam, ihtiyatlı düzenleme ve denetime tabidir.
- ✓ Yeni kurulan bir mevduat sigortası sistemine girişte bankanın tüm denetim veya üyelik gerekliliklerine uymaması ve sisteme girmesine izin verilmesi durumunda, bankanın bu durumu ele alacak güvenilir bir plana sahip olması gerekir.

- ✓ Bankanın üyeliğinin iptali veya teslimi üzerine üyeliğin iptal edilmesi gerektiğinde, mevduat sahiplerine, mevcut mevduatların belirli bir süreye kadar sigortalanmaya devam edeceği konusunda bilgi vermek üzere derhal bildirimde bulunulmalıdır.
- ✓ Mevduat sigortacısı tarafından üyelik sonlandırıldığında, bankanın mevduat yapabilme yetkisinin ilgili makam tarafından derhal geri çekilmesini koordine edecek düzenlemeler mevcuttur. Fesih üzerine, mevduat sahiplerine, mevcut mevduatların belirli bir süreye kadar karşılanmaya devam edeceği konusunda bilgi vermek üzere derhal bildirimde bulunulur.

2.3.4. Mevduat sigorta sisteminde koruma kapsamına giren yetkiler

IADI'ye göre mevduat sigortacısının yetkisi, görev ve sorumluluklarını açıklayan bir dizi resmi talimat anlamına gelmektedir. Tüm mevduat sigortacıları için uygun olan tek bir yetki veya yetki seti bulunmamakla birlikte mevduat sigortacısına yetki verilirken, yetki alanına özgü koşullar dikkate alınmalıdır. Mevduat sigortacısının yetkileri sistemin yapısına göre farklılaşmaktadır. Koruma kapsam yetkileri genel olarak dört kategoriye ayrılmıştır. Bunlar (IADI, 2023):

- ✓ Mevduat sigortacısının yalnızca sigortalı mevduatların geri ödenmesinden sorumlu olduğu bir "ödeme kutusu (paybox)" yetkisi,
- ✓ Mevduat sigortacısının ek haklara sahip olduğu bir "ödeme kutusu artı (paybox plus)" yetkisi,
- ✓ Sigortacının aktif olarak bir dizi en düşük maliyetli çözüm stratejisi arasından seçim yaptığı bir "zarar minimizasyonu (loss minimiser)" yetkisi,
- ✓ Sigortacının, risk değerlendirmesi/yönetimi, tam kapsamlı erken müdahale ve çözüm yetkileri ve bazı durumlarda ihtiyatlı gözetim sorumluluklarını içeren kapsamlı risk minimizasyon işlevlerine sahip olduğu bir "risk minimizasyon (risk minimiser)" yetkisidir.

Grafik 2.2.'de dünya çapında mevduat sigortacılarının yetki kapsamlarına ilişkin yüzdeler görülmektedir.

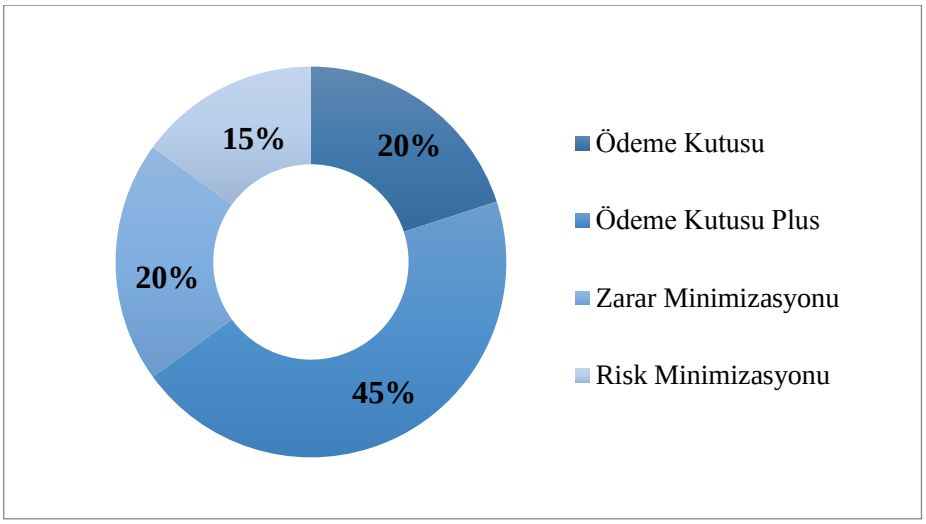

Grafik 2.2. Dünya Genelinde Mevduat Sigortacısının Yetki Kapsamı

Kaynak: IADI Annual Survey, 2021.

Mevduat sigortacısının rollerini ve sorumluluklarını açıklayan tek bir yetki veya yetki seti bulunmamaktadır. Bir mevduat sigortacısının yetki alanı değerlendirilirken yargı yetkisine özgü koşullar dikkate alınmaktadır. Yetkiler, dar çerçevede ödeme kutusu sistemlerinden, zararı önleyici sistemler veya risk minimizasyonu yöntemleri gibi kapsamlı çerçevelerde çeşitli kombinasyonlarla birlikte değişebilir. Grafik 2.2.'den görüleceği üzere, IADI anket verileri incelendiğinde dünya genelinde ülkelerin mevduat sigortası yetki kapsamının % 65'lik kısmı geri ödeme yetkisine odaklanmış, % 35'lik kısmı ise zarar ve risk minimizasyonuna yönelmiştir.

2.3.5. Mevduat sigorta sistemi kapsam limitleri

IADI temel prensiplerine göre; bankaya hücum riskini en aza indirmek için sınırlı ve güvenilir bir mevduat kapsamı ve düzeyi gerekmektedir. Mevduat sigortası sistemi, mevduat sahiplerinin büyük çoğunluğunu kapsamalıdır. Yani mevduat hacminin önemli bir kısmının piyasa disiplinine tabi tutulması gerekmektedir. Kapsamın düzeyi ve içeriği, mevduat sigortası sisteminin kamu politikası hedeflerini karşıladığından emin olmak için periyodik olarak (en az beş yılda bir) gözden geçirilmelidir. Politika yapıcılar mevduat kapsamının düzeyini ve içeriğini açıkça tanımlamalıdır. Ayrıca mevduat sigortası kapsamı, mevduat sigortası sisteminin kamu politikası hedefleri ve sistemin ilgili tasarım özellikleriyle tutarlı olmalıdır.

Mevduat sigorta sisteminde teminat limiti , bankanın iflas etmesi durumunda mevduat sahibinin talep edebileceği veya mevduat sigortacısı tarafından geri ödenebilecek maksimum tutarı ifade etmektedir. Dolayısıyla sigortalı mevduatlar yasa veya yönetmeliklerde açıkça ve kamuya açık bir şekilde tanımlanmış olup kamu politikası hedeflerini yansıtmaktadır. Ayrıca mevduat sigortacısı, teminat düzeyini ve kapsamını tüm üye bankalara eşit şekilde uygular. Yerli para mevduatları limitler dahilinde sigortalanırken, yabancı para mevduatları bir yetki alanında yaygın olarak kullanılıyorsa sigortalanabilir.

Sigorta limiti tam kapsam içerebileceği gibi, sınırlı yani kısmi kapsam da içerebilir. Esasında açık mevduat sigortası sisteminde limitlerin sınırlı kapsamlı şekilde ayarlandığı görülmektedir. Kısıtlı kapsamlı sigorta, tasarruf mevduatlarının tamamını değil, belirli bir kısmını sigortalamanın ve geri kalanını sigorta dışı bırakmanın bir yoludur. Bu yaklaşımın amacı, küçük tasarruf sahiplerini korumak ve aynı zamanda büyük tasarruf sahiplerini daha dikkatli olmaya teşvik etmektir. Ayrıca, bankaların aşırı risk almasını engellemek için de bir çözüm olarak görülür. Bu sistem, sistemi tehlikeye atan ve mali açıdan güçsüz hale gelen bankaların sistemden çıkarılmasıyla müdahale ederek işlemektedir. Tam kapsamlı sigorta ise genellikle kriz dönemlerinde uygulanmaktadır. Bu yaklaşımın temel amacı, mevduat kaçışını durdurmak ve sektöre güveni yeniden tesis etmektir. Bu sistemde, bankaların iflaslarını önlemek için iyileştirme veya birleşme yoluyla sektöre entegre edilmeleri hedeflenmektedir (Turan, 2020).

Grafik 2.3.'te ise bölgelere göre sigorta kapsamlarının içeriğine ilişkin oranlar görülmektedir.

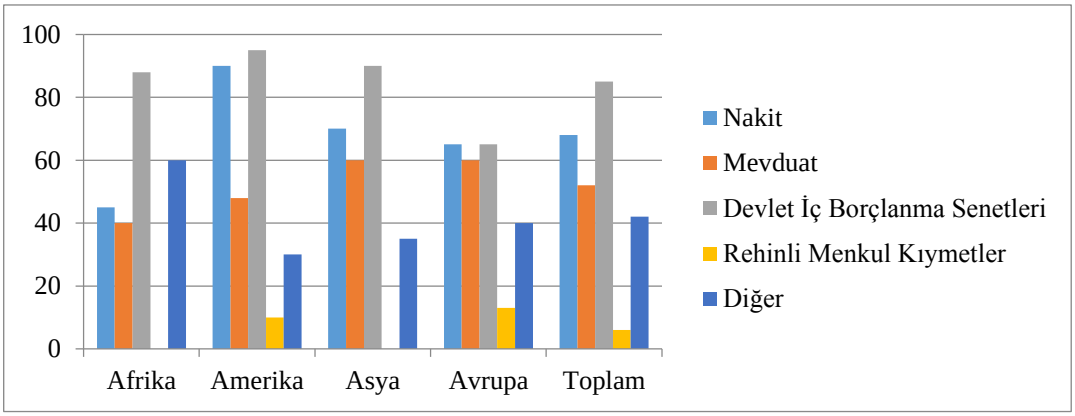

Grafik 2.3. Dünya Genelinde Bölgelere Göre Sigorta Kapsamlarının İçeriği

Kaynak: IADI Annual Survey, 2022.

Grafik 2.3.'ten görüleceği üzere, dünya genelinde geri ödenen mevduat sigortasının kapsamı incelendiğinde bölgeler arasında farklılıklar gözlemlenmektedir. Sigorta kapsamı olarak devlet iç borçlanma senetlerinin (government securities) tüm bölgelerde ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmektedir. Nakit (cash) ve mevduat (deposit) olarak geri ödenme durumu başta Amerika kıtası olmak üzere tüm bölgelerde yüksek düzeyde seyretmektedir. Afrika ve Asya kıtalarında rehinli menkul kıymet (pledged securities) şeklinde bir kapsam bulunmamakta, Amerika ve Avrupa kıtalarında ise düşük miktarada olsa da rehinli menkul kıymet kapsama alanına girmektedir. Bölgelerin toplam değerlendirmesine bakıldığında devlet iç borçlanma senetlerinin mevduat sigortası garantisi kapsamında öncelikli olarak kullanıldığı, nakit ödeme ve mevduat şeklinde karşılama kapsamının sırasıyla bu garantiyi izlediği görülmektedir.

Grafik 2.4.'te ise dünya genelindeki sigortalı mevduatların kapsam oranları ile G7 ve G20 ülkelerinin kapsam oranlarının karşılaştırması görülmektedir.

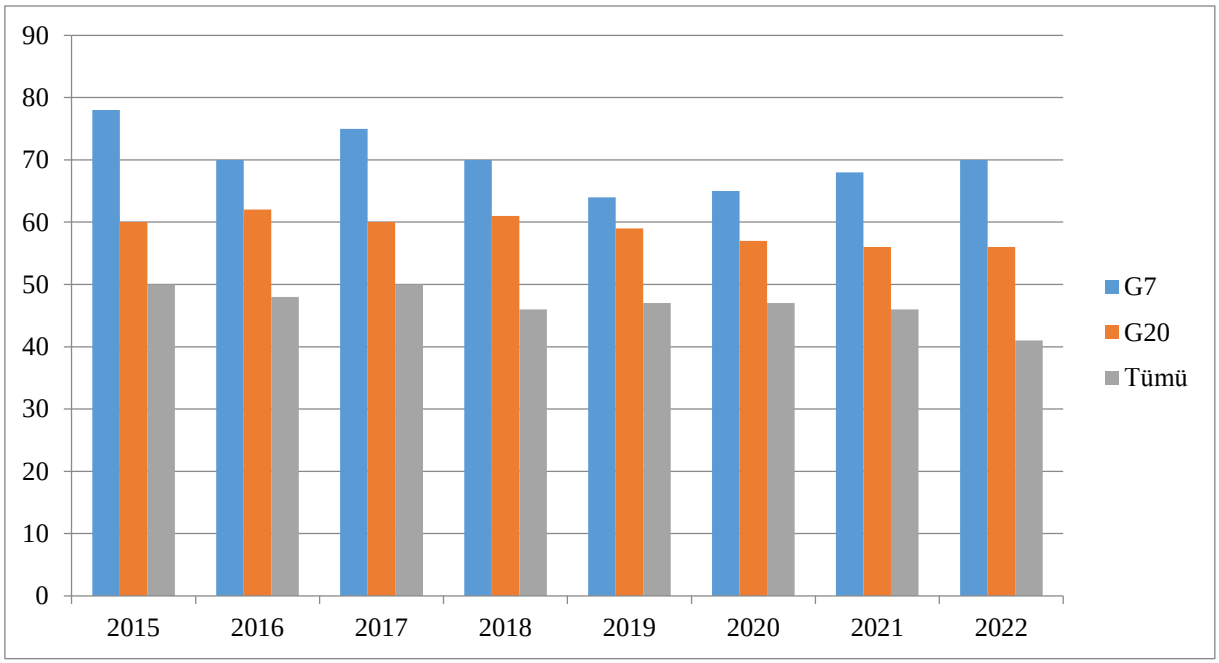

Grafik 2.4. Dünya Genelinde Sigortalı Mevduat Kapsam Oranı Bazında G7 ve G20 Ülkeleri Kapsam Oranlarının Karşılaştırması

Kaynak: The 2023 Banking Turmoil and Deposit Insurance Systems, IADI Report (IADI Annual Survey, 2022), 2023.

Grafik 2.4.'ten görüleceği üzere G7 ve G20 ülkelerini içeren küresel bir perspektiften bakıldığında, IADI anket verilerine göre ortalama bir mevduat sigorta fonu,

sigortalanabilecek mevduatlarının değerinin yaklaşık %41'ini sigortalamaktadır. Bu durum, sigortalanabilir mevduatların %59'unun sigortasız olduğu anlamına gelmektedir. G7 ekonomilerinde sigortalı mevduatların oranı, son sekiz yılda % 77'den % 70'e düşmüştür. Tüm ekonomiler için ise söz konusu azalış % 50'den % 41'e şeklinde seyretmiştir. G20 ülkelerinde ise sigortalı mevduat oranı 2021 yılına göre % 1 puanlık düşüşle 2022 yılında % 56'ya gerilemiştir. Bu durum mevduat büyümesindeki Covid 19 ile ilgili artışlara ve küresel olarak nominal teminat seviyelerindeki geniş istikrara bağlı olarak açıklanabilir. G20 ekonomileri içinde, mevduat sigortası kapsamında sigortalanmayan mevduatların payı, küresel ortalamaya göre önemli ölçüde değişiklik göstermektedir.

2.3.6. Mevduat sigorta sisteminin finansman şekli

Mevduat sigortası sisteminin temel işlevlerinden biri, bir bankanın iflası durumunda tasarruf sahiplerine mevduatlarını geri ödeyebilecek bir fonun varlığını sağlamaktır. Bu fon, tasarruf sahiplerine hızlı bir şekilde ödeme yapabilmek için likit durumda olmalıdır. Aksi takdirde, bu durum sisteme olan güveni olumsuz etkileyebilir ve sistemin etkinliğini zayıflatabilir. Bu nedenle, fonun varlığı sisteme belirgin bir güvenlik duygusu kazandırır (Turan, 2020).

IADI temel prensiplerine göre, mevduat sigortacısı, teminatlı ödemeler de dahil olmak üzere mevduat sahiplerinin taleplerinin hızlı bir şekilde geri ödenmesini sağlamak için gerekli fonlara ve gerekli tüm finansman mekanizmaları ile likidite fonlama düzenlemelerine sahip olmalıdır. Ayrıca mevduat sigortası bedelinin ödenmesi sorumluluğu bankalara ait olmalıdır.

Mevduat sigorta sisteminin finansman şekli ön finansman (ex-ante) ve risk sonrası fonlama (ex-post) olarak iki şekilde belirlenmiştir. Ön finansman, gelecekteki yükümlülükleri karşılamak (örneğin mevduat sahiplerine geri ödeme yapmak) ve mevduat sigortacısının operasyonel ve ilgili maliyetlerini karşılamak için bir fon biriktirmek amacıyla düzenli prim tahsilatını ifade etmektedir. Risk sonrası fonlama ise, mevduat sigortası yükümlülüklerini karşılamaya yönelik fonların yalnızca banka iflasından sonra hayatta kalan bankalardan toplandığı sistemleri ifade etmektedir (IADI, 2014).

IADI temel prensiplerine göre; mevduat sigortası sisteminin finansmanı ex ante olarak sağlanmaktadır. Finansman düzenlemeleri yasa veya yönetmeliklerde açıkça

tanımlanmış ve oluşturulmuştur. Mevduat sigortası sisteminin finansmanı üye bankaların sorumluluğundadır. Mevduat sigortacısının kurulmasına yardımcı olmak amacıyla ilk "işletme" veya "başlangıç" finansmanına (örneğin hükümet veya uluslararası bağış kuruluşlarından) izin verilmektedir.

Önceden düzenlenmiş ve güvence altına alınmış likidite finansman kaynakları da dahil olmak üzere, mevduat sigortası sistemine yönelik acil finansman düzenlemeleri, yasa veya yönetmeliklerde açıkça belirtilmiştir. Kaynaklar hükümetle, merkez bankasıyla yapılan bir finansman anlaşmasını veya piyasa borçlanmasını içerebilir. Piyasa borçlanması kullanılıyorsa, bu tek finansman kaynağı değildir. Acil likidite finansmanına ilişkin düzenleme, gerektiğinde etkin ve zamanında erişim sağlanması amacıyla önceden oluşturulmuştur.

Mevduat sahiplerine güçlü bir destek sağlamak için mevduat sigorta sisteminin güçlendirilmesi gerekecektir. Sistem, normalden daha büyük rezervler, daha güçlü acil durum finansman seçenekleri ve finansal istikrarın güçlendirilmesi amacıyla diğer güvenlik ağı katılımcılarıyla yakın koordinasyon ve katılım da dahil olmak üzere çeşitli iyileştirmeler gerektirebilir (IADI, 2014).

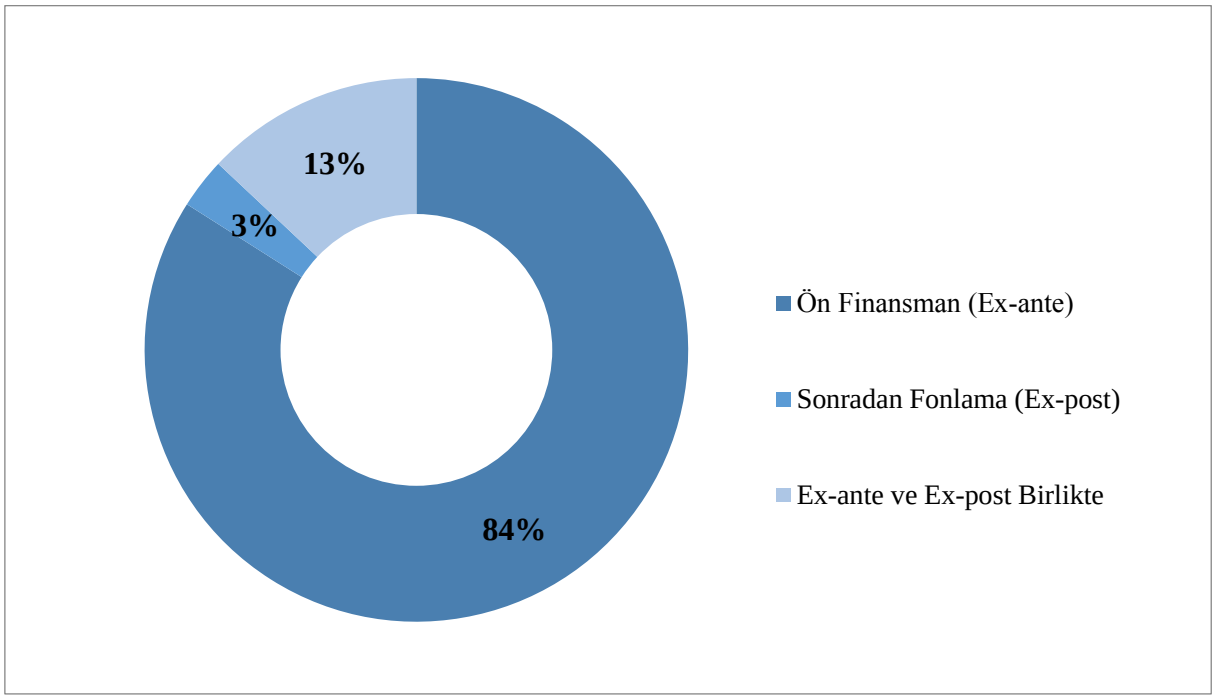

Grafik 2.5. Dünya Genelinde Mevduat Sigortası Finansman Şekli

Kaynak: IADI Annual Survey, 2021.

Grafik 2.5.'ten görüleceği üzere IADI'ye üye ülkelerin %84'lük büyük bir çoğunluğu mevduat sigorta sistemini ön finansman yoluyla finanse etmektedir. Yani sigorta prim havuzunda toplanan primler vasıtasıyla bankalarda oluşabilecek iflas sonrası belirlenen kapsam limitleri dahilinde mevduatları geri ödemektedirler. % 13'lük bir kısım ise bankanın batması sonrasında sistemdeki diğer bankalar ve/veya hükümet kanalıyla batan bankayı finanse etmektedir.

2.3.7. Mevduat sigorta sistemine prim ödeme şekli

Mevduat sigortası sistemi, mevduat sahipleri ve mevduat kabul eden bir banka ve tasarruf mevduatı sigorta fonu arasında faaliyet göstermektedir. Yaptırım gücü ülkenin mevzuatına dayanan hukuk kurallarına tabidir. Sigortayı yapan kurum bu işlem için belirli bir prim tahsil eder (Kuşoğlu, 2022). Mevduat sigorta sistemi fonlaması ilgili bankalardan prim tahsilatı ile yapılır. Bir önceki bölümde ifade edildiği gibi bu prim sigorta sistemine esas oluşturacak bir fon kurulması şeklinde önceden tahsil edilebileceği gibi, iflas yani zarar oluşması sonrasında da prim tahsilatı yapılabilir. Yani harcama öncesi fonlamada düzenli prim tahsilatı söz konusu iken, risk sonrası fonlamada bu durum söz konusu değildir.

IADI üye ülkelerinin uygulamaları incelendiğinde, prim ödeme sistemlerinin iki ana kategori altında toplandığı görülmektedir: sabit prim sistemi ve risk bazlı prim sistemi. Her ülkenin kendi mevduat sigortacısı bu sistemlerden istediğini seçmekte ve uygulamaktadır. Sabit prim sisteminde üyeler fona düzenli bir şekilde belirlenmiş sabit miktarda veya oranda bir prim öderken; riske dayalı prim ayarlaması sisteminde bireysel banka risk profilleri gibi bazı kriterlere göre farklılaştırmayı amaçlayan bir prim değerlendirmesi yapılarak hesaplanan primler ödenir. Bu prim sistemi diferansiyel prim sistemi olarak da ifade edilmektedir. Ayrıca primlerin tahsil edilmesinden ilgili kanunlar çerçevesinde oluşturulmuş mevduat sigorta sistemi sorumludur. Bir diğer husus prim hesaplama sisteminin tüm bankalar için şeffaf olduğudur. Riske göre ayarlı prim sisteminde, risk kategorileri önemli ölçüde farklılaştırılmalıdır. Bu konuda bankalara ait derecelendirme ve sıralamaların gizli tutulması gerekmektedir (IADI, 2014). Toplanan primlerin maliyetinin bankacılık sistemine yük getirmemesi beklenmekte, kamu finansmanı tarafından da sübvanse edilmemelidir (IADI, 2021).

2.4. Bankacılık Sisteminde Finansal Sağlamlık

İstikrar kelimesi kavram olarak aynı biçimde sürme, kararlılık anlamına gelmektedir. Sağlamlık ise istikrardan doğmaktadır. Dolayısıyla finansal istikrar ve finansal sağlamlık iç içe kavramlardır. Çağdaş finansal sistemlerde, bankacılık sistemi merkezi bir rol oynamaktadır. Bankacılık sisteminin finansal sistemin temeli olduğu, finansal sistemde dolaşan paranın büyük çoğunluğunun bankacılık sistemi üzerinden döndüğü aşikardır. Bu nedenle bankacılık sisteminde oluşabilecek sorunlar, önce finansal istikrarı, peşinden genel ekonomik istikrarı bozma potansiyeli taşımaktadır. Bu bağlamda sektördeki başlıca sorun veya kırılganlık odaklarının kredi riski, faiz riski ve likidite riski olduğu görülmektedir. Ancak son otuz yıllık süreçteki banka krizleri incelendiğinde, piyasa riskinin de önemli bir kırılganlık kaynağı haline geldiği görülmüştür. Bu durum, finansal piyasaların ve aracıların güçlenen ve derinleşen ilişkileri kadar, bankaların daralan kar marjları sebebiyle geleneksel bankacılık faaliyetleri yanında, daha çeşitli finansal işlemlere yönelmelerinden ileri gelmiştir (Tunay ve Tunay, 2024).

TCMB tarafından finansal istikrar, genel olarak finansal sistemin dengelerini bozabilecek beklenmedik durumlara karşı ekonominin dayanıklılığı olarak tanımlanmaktadır. Bankacılıkta istikrar, finansal sistemdeki sağlamlık, güvenilirlik ve sürdürülebilirlik anlamına gelmektedir. Bankacılık sektöründe istikrarın sağlanması önemlidir. Çünkü finansal istikrar, ekonominin genel istikrarı için hayati öneme sahiptir. İstikrarlı bir bankacılık sektörü, tasarruf sahiplerine güven verir, kredi akışını teşvik eder, yatırımları artırır ve ekonomik büyümeyi destekler.

TCMB finansal istikrarı, dolayısıyla güçlü ve etkin işleyen bir finansal sistemin varlığını, temel amacı olan fiyat istikrarının sağlanmasına yönelik vazgeçilmez bir unsur olarak değerlendirmektedir. Bu kapsamda TCMB;

- ✓ Finansal istikrara yönelik, sistemle ilgili risk unsuru olabilecek yapısal ve makroekonomik gelişmelerin tespiti ve takibi,
- ✓ Finansal istikrarla ilgili risk oluşturabilecek durumlar için, diğer kurumlarla işbirliği içinde tedbirler alınması,
- ✓ Finansal istikrar açısından finansal sektörün ve gerektiğinde kuruluşların etkinliğini ve sağlamlığını izlemeye,

- ✓ Uluslararası alanda finansal istikrara ilişkin gelişmeleri takip ederek ülkemiz açısından değerlendirilmesine büyük önem vermektedir.

Dünya çapında finansal istikrarın sağlanması için ulusal finansal otoritelerin ve uluslararası standart belirleyici kurumların çalışmalarını koordine etmek, etkili bir düzenleme, gözetim amacıyla kurulan FSB'nin öncülü Finansal İstikrar Forumu (Financial Stability Forum-FSF) 1999 yılında Deutsche Bundesbank Başkanı Hans Tietmeyer'in tavsiyeleri üzerine G7 Maliye Bakanları ve Merkez Bankası Başkanları tarafından kurulmuştur. FSF çalışmalarının devamında FSF'nin daha geniş çaplı bir üyelikle daha güçlü bir kurumsal zemine oturtulması yönünde bir fikir birliği ortaya çıkmıştır. Bu durum, ulusal otoritelerin, standart belirleyici kurumların ve uluslararası finans kurumlarının zayıf noktalarını ele almaları ve güçlü düzenlemeleri geliştirip uygulamaları için bir mekanizma niteliğinde etkinliklerini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bunun fikir birliğinin sonucunda FSB, Nisan 2009'da FSF'nin devamı niteliğinde kurulmuş; Pittsburgh Zirvesi'nde G20 devlet ve hükümet başkanları, FSB'nin hedeflerini, yetki alanlarını ve organizasyon yapısını belirleyen 25 Eylül 2009 tarihli orijinal FSB Şartını onaylamışlardır. Bu tarihten sonra FSB, uluslararası mali düzenleme ve denetim reformunun desteklenmesinde kilit bir rol üstlenmiştir. FSB üyeleri arasında G20 üyesi ülkeler ile İspanya, Hong Kong, Singapur, İsviçre, Hollanda ve çeşitli uluslararası finansal kuruluşlar (BIS, IMF, Dünya Bankası, OECD, BCBS, CGFS, IAIS, IASB, IOSCO ve CPMI) da bulunmaktadır. Türkiye, 12 Mart 2009 tarihinden beri FSB üyesidir.

2.5. Bankacılık Sisteminde Finansal Sağlamlığın Ölçülmesi

Finansal istikrar ve finansal sağlamlık kavramları, içerisinde risk oluşturabilecek her türlü unsuru barındıran kavramlardır. Şöyle ki hangi alanda olursa olsun risk yükseldiğinde, kırılganlık ve stres oluşmaktadır. Oluşan stres zamanla sistem içerisinde birbirini tetikleyen diğer unsurlara bulaşarak sistemin kararlılığını yani istikrarını bozmaktadır. İstikrar ne kadar bozulursa sistemin iflas etmesi o kadar kolaylaşır. Bu nedenle sistemin sağlamlığı aslında ne kadar istikrarlı olduğunu göstermektedir. Söz konusu sağlamlığın ölçülmesi ve bu ölçümlere ilişkin genel geçer bariyerler konulması aslında sistemle ilişkili olan her birim için bir erken uyarı niteliği oluşturacaktır. Zira sistemdeki istikrarın bozulduğuna ilişkin bir ölçüt olması durumunda, sistemin iflasa gitmemesi ve diğer sistemleri etkilememesi için önlemler alınabilecektir.

Esasen performans veya sağlamlık ölçümü; "iktisat", "işletme", "muhasebe" ve "bilgi teknolojilerinden" oluşan en az dört farklı disiplin ile ilişkili karmaşık bir konudur. Kar maksimizasyonu hedefleri doğrultusunda hareket eden işletmeler genellikle, performanslarını karlılık bağlamında ölçmekte ve diğer boyutlarını göz ardı etmektedir (Tangen, 2004).

Banka başarısının diğer bir ifade ile sağlamlık ve istikrarının ölçülmesinde son yıllarda Z score değerinin sıkça kullanıldığını görülmektedir. 1968 yılında Altman tarafından işletmelerin finansal başarı durumunu ölçmek üzere geliştirilen Z score, finansal oranlara dayalı olarak kurumsal finansal sıkıntının bir tahmincisidir. Altman tarafından geliştirilen Z score, bir işletmenin temerrüde düşme olasılığının beş ayrı finansal oran kullanarak tahmin edilmesi modeline dayanmaktadır. Altman, modele hangi finansal oranların dahil edileceğine Çoklu Diskriminant Analizi uygulayarak karar vermiştir. Ancak bankalar için sağlamlık ölçüsü olarak kullanılan bu Z score, Altman tarafından geliştirilen Z score'dan farklıdır. Z score'un ampirik literatürde yaygın olarak kullanımı, hesaplamasının daha basit olması ve yalnızca muhasebe kullanılarak hesaplanması gerçeğiyle açıklanabilir (Bouvatier vd., 2023). Z score banka istikrarının bir ölçüsü ve iflasa olan mesafeyi göstermekte olup, yüksek çıkan bir Z score değeri bankanın daha istikrarlı olduğunu göstermektedir.

2.6. Mevduat Sigortası ve Bankacılık Sisteminde Finansal Sağlamlık İlişkisi

Ampirik çalışmalar incelenediğinde makroekonomik istikarsızlık nedenleri olarak faiz oranındaki hareket, enflasyon, dolarizasyon, döviz kurundaki oynaklık gibi nedenler olduğu görülürken; mikroekonomik istikrarsızlık nedenlerinin bankalar için eksik denetim ve yetersiz düzenlemeler, zorunlu karşılık oranları, sermaye yeterliliği, aşırı risk iştahı, mevduat sigortası gibi nedenler olduğu görülmektedir.

Mevduat sigortası, bankacılık sistemindeki etkileri bakımından oldukça tartışılan bir konudur. Mevduat sigortasının genel anlamda etkin bir finansal güvenlik ağı olduğunu öne sürenler ile onun finansal sisteme yeni riskler taşıyarak güvenlik kaybına neden olduğunu öne sürenler arasında bir tartışma devam etmektedir. Bu kapsamda daha çok mevduat sigortası sonrası oluşan ahlaki tehlike problemi ile ilgili eleştiriler olduğu görülmektedir.

Mevduat sigortası, bankacılık sektöründe istikrarı sağlamak ve müşterilerin banka iflasları nedeniyle büyük kayıplarla karşılaşmasını önlemek için giderek daha fazla kullanılan bir sistemdir. Birçok ülkenin mevduat sigortası sistemlerine ek olarak, bankacılık denetleme ve düzenleme sistemleri, merkez bankalarının çeşitli görevleri ve iflas eden bankalar için belirlenmiş prosedürleri içeren finansal güvenlik ağları bulunmaktadır. Ayrıca, ortaya çıkabilecek sistemik bir finansal krizin etkilerini hafifletmek amacıyla, hükümetler genellikle krizi çözmek için "fiili" bir kalkan sağlarlar (Demirgüç Kunt, Karacaovali, ve Laeven, 2005).

Her güvenlik ağı, en zayıf halkası kadar güçlüdür. 2001 yılında FSF Çalışma Grubu tarafından hazırlanan rapora göre, finansal güvenlik ağı kurulması için tüm ana faktörleri kapsayan sağlam bir mekanizmaya ihtiyaç vardır, bu herhangi bir seviyedeki ülke için geçerlidir. Raporda, herhangi bir ülkenin sadece belirli alanlarda güçlü bir mekanizma kurduğu ancak diğer alanları ihmal ettiği durumda, bankacılık sektöründeki ciddi sorunları çözmekte zorluklar yaşayabileceği belirtilmektedir. Bu nedenle, güçlü bir güvenlik ağı oluşturmak için tüm alanlarda etkin çalışan bir mekanizma gereklidir (Altuntaş, 2011).

Bankacılık sisteminde, sistemik ve sistemik olmayan krizler yaşanabilir. Sistemik banka krizleri, finansal piyasaların işleyişini ciddi şekilde bozan ve reel ekonomiye büyük zararlar veren durumlardır. Bu tür krizler, ekonomik aktivitelerde, finansal aracılıkta ve sonuç olarak genel refahta sürekli düşüşlere neden olabilir, oldukça yıkıcı etkilere sahiptir (Laeven ve Valencia, 2018).

Birbirini tetikleyen sistemsel krizlerin (bankacılık krizi, döviz krizi ve borç krizi) bir arada gerçekleştiği ülkeler söz konusu olmuştur. İstikrarsızlığın birbirini tetiklediği ve eş zamanlı krizlere yol açtığı göz önünde bulundurulduğunda mevduat sigorta sisteminin oluşabilecek bir krizi tetikleyebileceği açıktır. Bahse konu eş zamanlı krizlerin adet ve yüzde bazında değerleri Şekil 2.1.'de gösterilmektedir.

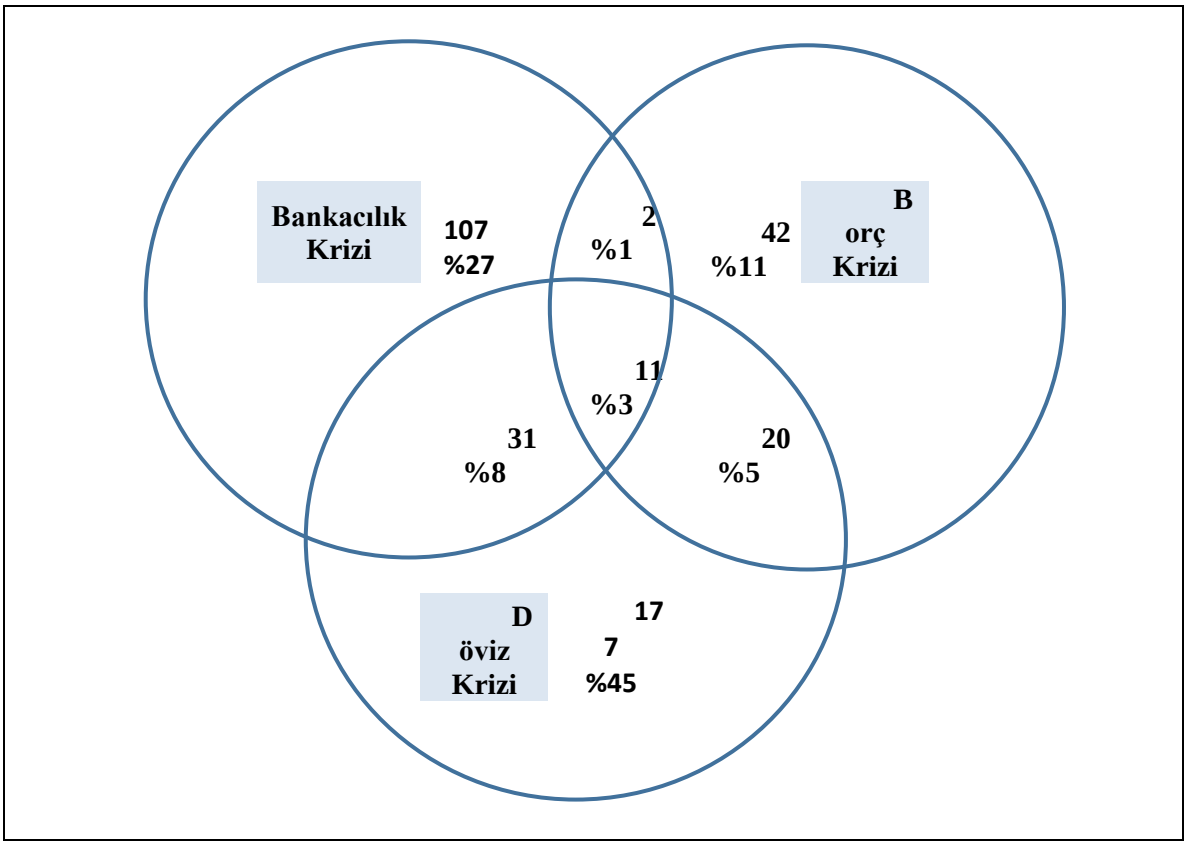

Şekil 2.1. Dünya Genelinde Sistemik Krizler

Kaynak: IMF Working Paper, 2018.

Şekil 2.1.'den görüleceği üzere, dünya genelinde gerçekleşmiş 390 adet ekonomik ve finansal krizin 11 adedi bankacılık, borç ve döviz krizini birlikte kapsayacak şeklinde gerçekleşmiştir. 2 adedi hem bankacılık hem de borç krizi şeklinde gerçekleşirken, 31 adedi bankacılık ve borç krizi şeklinde, 20 adedi ise borç ve döviz krizi şeklinde gerçekleşmiştir. Anlaşılacağı üzere finansal güvenlik ağı içerisinde yer alan tüm sistemler birbirlerini etkilemektedirler. Bu sistemlerin doğru bir şekilde kurgulanması oluşabilecek krizin yayılma etkisini önleyerek sistemler arasındaki dengeyi sağlamaktadır.

3. MEVDUAT SİGORTA SİSTEMİ VE FİNANSAL SAĞLAMLIKLA İLİŞKİLİ LİTERATÜR

3.1. Araştırma Kapsamında Yer Alan Temel Finans Teorileri

3.1.1. Ahlaki risk (Moral Hazard)

Ahlaki risk, genellikle sigorta ile ilişkilendirilen ancak geniş bir yelpazede kamu politikası senaryolarıyla da bağlantısı kurulan bir piyasa başarısızlığıdır. Bu risk türü, çevresel felaket yardımından şirket kurtarmalarına, doğal kaynak politikalarına ve sağlık sigortasına kadar çeşitli alanlarda karşımıza çıkmaktadır. Özellikle, "ahlaki tehlike" terimi, sigorta karşısında bir ajanın risk maruziyetini artırma tehlikesini tanımlmakta ve sigortalanmadan sonra risk maruziyetini değiştirmenin ahlaki açıdan sorunlu olduğunu ima etmektedir (Hale, 2009).

1976 yılında John M. Marshall tarafından ortaya atılan bu teoriye göre, mevduat sigortası bankaları aşırı risk almaya teşvik edebilir ve mevduat sahiplerini bankalar arasında ayrım yapmadan yatırım yapmaya yönlendirebilir. Bu durum, ahlaki risklerin ortaya çıkmasına ve sonuç olarak bankacılık krizlerine neden olabilir. Bankaların risk alma eğilimleri azaldıkça, piyasada genel olarak risk seviyeleri artabilir. Eğer banka, yükümlülüklerini yerine getiremezse, bu durum finansal istikrarsızlığa yol açabilir.

Mevduat sigortasının ahlaki tehlikeyi artırdığına yönelik çok sayıda çalışma mevcut olduğundan bu görüş yaygın olarak kabul edilmektedir. Bankalar, sınırlı sorumluluk ve yatırım tarafındaki ahlaki risk mekanizmasıyla birlikte aşırı risk almaya yönelik yüksek teşviklere sahiptir. Bu etki, risk ayarlı prim sistemi kullanılmayan mevduat sigortası politikaları sayesinde dolaylı sigorta tarafından güçlendirilir. Güçlü rekabet, aşırı risk alma sorununu kötüleştirebilir. Kısacası, daha fazla piyasa gücüne sahip bir banka daha yüksek kar elde eder ve daha fazla risk alırsa ve başarısız olursa lisansının iptal edilme riski yani faaliyete devam edememe riski daha yüksek olur (Keeley, 1990). Son 30 yılda Demirgüç Kunt ve arkadaşları tarafından, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler üzerinde çok sayıda ampirik çalışma yapılmış, mevduat sigortasının ahlaki tehlikeyi artırdığına yönelik sonuçlara ulaşılmıştır.

3.1.2. Ters seçim (Adverse Selection)

Mevduat sigorta sistemi için ters seçim teorisi, yüksek risk taşıyan bankaların mevduat sigorta sistemine katılmak istemesi ancak düşük riskli bankaların genellikle bu sistemden kaçınmaları şeklinde ifade edilebilir. Olağan koşullarda mevduat sahipleri genellikle yüksek faiz sağlayan bu yüksek riskli bankaları tercih etmektedirler. Düşük riskli bankalar ise prim ödeyerek yüksek riskli bankaların risklerini taşımak istemezler. 1970 yılında George Akerlof tarafından ortaya atılan bu teoriye göre, ters seçim durumu mevduat sigortası sistemine katılımın zorunlu olmadığı ülkelerde belirgin ve oluşabilecek bir durumdur.

Ters seçim durumunun temel sebebinin bilgi eksikliği olduğu öne sürülmektedir. Mevduat sigortacıları (devlet veya özel), mevduatlarını sigortalatmak isteyen bankaların risk durumları hakkında bankalardan daha az bilgiye sahiptirler. Eğer tam bilgiye sahip olurlarsa, sigorta primlerini risklere göre ayarlayabilirler. Bu durumda daha yüksek riskli olan banka daha yüksek sigorta primi ödeyeceğinden, piyasada risk alma durumuna dikkat edebilir. Bu yaklaşım, mevduat sigorta sisteminde riske göre ayarlı prim ödenmesi gerekliliği ile örtüşmektedir.

3.1.3. Batamayacak kadar büyük olmak (Too Big To Fail)

1984 yılında Stewart McKinney ve Federal Mevduat Sigorta Kurumu (FDIC) tarafından öne sürülen bu görüşe göre, finansal kuruluşlar, yükümlülüklerini yerine getiremeyecek durumda olsalar bile sistem dışına çıkarılamazlar. Bu durum, tüm mevduatın tamamen garanti altında olduğu bir ortamda gerçekleşir, yani bir sigorta sistemi olmasa bile mevduatlar güvence altındadır. Bu koşullar altında büyük bankalar, batmalarına izin verilmeyeceğini bildikleri için risk alma eğiliminde olabilirler ve bu durum da risklerini artırabilir. Çalışmanın başında değinilen ABD'de yaşanan Silikon Vadisi Bankası (SVB) olayı bu görüşe tam bir örnek oluşturmaktadır.

3.2. Araştırma Kapsamına İlişkin Literatür

3.2.1. Mevduat sigortası ile ilgili genel literatür

Mevduat sigortasına ilişkin temel finans teorileri incelendikten sonra, literatürde mevduat sigortasının farklı kapsamlarını içeren bir çok çalışma olduğu görülmüştür. Her ne kadar bu çalışma mevduat sigortası ve bankacılıkta istikrar ilişkisine odaklansa da, konu ile ilgili yorum yapabilme kabiliyeti açısından diğer kapsamdaki çalışmalar da incelenmiştir.

Sardana ve Singhania (2022) tarafından yapılan bibliyometrik çalışmada, dünya çapında mevduat sigortası ile ilgili yapılan araştırmalar yer almış ve sınıflandırılarak rapor edilmiştir. Tablo 3.1.'de mevduat sigortası ile ilgili en etkili 20 çalışma yer almaktadır.

Tablo 3.1. En Etkili 20 Mevduat Sigortası Çalışması

Çalışmanın Adı	Yazar (lar)	Yıl	Atıf Sayısı*
Bankaya Hücum, Mevduat Sigortası ve Likidite	D. W. Diamond and P. H. Dybvig	1983	3183
Banka Yönetişimi, Düzenleme ve Risk Alma	L. Laeven and R. Levine	2009	1282
Mevduat Sigortası, Risk ve Bankacılıkta Piyasa Gücü	M. C. Keeley	1990	1151
Banka Düzenlemesi ve Denetimi: En İyi Çalışan Nedir?	J. R. Barth, G. Caprio Jr. and R. Levine	2004	1002
Mevduat Sigortası ve Kredi Garantilerinin Maliyetinin Analitik Türetilmesi: Modern Opsiyon Fiyatlama Teorisi Uygulaması	R. C. Merton	1977	844
Ticari Banka Faiz Marjlarının ve Karlılığının Belirleyicileri: Bazı Uluslararası Kanıtlar	A. Demirgüç-Kunt and H. Huizinga	1999	703
Gelişmekte Olan ve Gelişmiş Ülkelerde Bankacılık Krizlerinin Belirleyicileri	A. Demirgüç-Kunt and E. Detragiache	1998	684
Mevduat Sigortası Bankacılık Sistemi İstikrarını Artırır mı? Ampirik Bir Araştırma	A. Demirgüç-Kunt and E. Detragiache	2002	537
Banka Sermayesi Teorisi	D. W. Diamond and R. G. Rajan	2000	483
Bankacılıkta Risk ve Sermaye Düzenlemesi	D. Kim and A. M. Santomero	1988	431
Banka Rekabeti ve İstikrar: Ülkeler Arası Farklılık	T. Beck, O. De Jonghe and G. Schepens	2013	391
Risk Ayarlı Mevduat Sigortası Fiyatlandırması: Opsiyon Temelli Bir Model	E. I. Ronn and A. K. Verma	1986	356
Sermaye Yapısı ve Borç Vadesi Seçimlerinin Uluslararası Karşılaştırması	J. P. H. Fan, S. Titman and G. Twite	2012	352
Rezervler, Bankaya Hücum ve Mevduat Sigortası Modeli	J. Bryant	1980	347
Bankacılık Firmalarının Büyüklüğü ve Performansı: Teori Tahminlerinin Test Edilmesi	J. H. Boyd and D. E. Runkle	1993	318
Finansal Aracılar ve Likidite Yaratımı	G. Gorton and G. Pennacchi	1990	310
ABD Bankacılığında Teknik, Ölçek ve Dağıtım Etkinlikleri: Ampirik Bir Araştırma	H. Y. Aly, R. Grabowski, C. Pasurka and N. Rangan	1990	303
Düzenlemelerin Kaldırılması ve Banka Finans Politikası	A. J. Marcus	1984	292
Mevduat Sigortası ve Servet Etkileri: Batamayacak Kadar Büyük Olmanın Değeri	M. O'hara and W. Shaw	1990	275
Sermaye Düzenlemesi ve Banka Risk Alma Davranışı	F. T. Furlong and M. C. Keeley	1989	270

Kaynak: Sardana, V., & Singhania, S. (2022). Fifty years of research in deposit insurance: a bibliometric analysis and review. *FIIB Business Review*.
** Atıf sayısı Sardana ve Singhania (2022) tarafından Scopus veri tabanından hesaplanmıştır.*

Yukarıdaki tabloda belirtilen Scopus veri tabanında en çok atıf almış ve atıf sayısına göre sıralanmış mevduat sigortasına bakış açısının temelini oluşturan çalışmalar Tablo 3.2.'de sunulmuştur.

Tablo 3.2. En Etkili 20 Mevduat Sigortası Çalışması Literatürü

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç
1	Bankaya Hücum, Mevduat Sigortası ve Likidite	D. W. Diamond and P. H. Dybvig (1983)	Mevduat sigortası sistemlerinin hem olumlu hem de olumsuz etkilerini inceleyen önemli bir makaledir. Makalenin bulguları, politika yapıcıların mevduat sigortası sistemlerini tasarlarken dikkate alması gereken önemli bilgiler sunmaktadır.	1983	N/A	Banka nakit akışları Likidite	Vadesiz mevduat sözleşmesinin vade süresi Vadesiz mevduat sözleşmesinin vadesiz faiz oranı Vadesiz mevduat sözleşmesinin geri çekilme koşulu	Güvenli-Yatırım (Safe-Investment) Modeli	Bankacılık sektörünün önemli bir sorunu olan banka başarısızlığını önlemek için politika yapıcılara önemli bir bilgi sağlamaktadır.
2	Banka Yönetişimi, Düzenleme ve Risk Alma	L. Laeven and R. Levine (2009)	Bankacılık sektöründe risk alma davranışını etkileyen faktörleri araştırmaktır.	2003 - 2008	47 ülke 270 banka	Z score	Bankaların yönetim yapısı Banka yönetim düzenlemeleri ROA Hisse oynaklığı Yönetim Sahipliği Pazar payı Kredi zararı karşılık oranı Likidite oranı Mevduat sigortası zorunluluğu	Regresyon	Bankacılık sektöründe risk alma davranışını azaltmak için politika yapıcılara önemli bir bilgi sağlamaktadır. Bu bilgi doğrultusunda, politika yapıcılar, bankaların yönetim yapısını ve düzenlemesini, bankaların risk alma davranışını azaltacak şekilde şekillendirebilirler.

3	Mevduat Sigortası, Risk ve Bankacılıkta Piyasa Gücü	M. C. Keeley (1990)	Güçlü rekabetin aşırı risk alma davranışına ve ahlaki tehlikeye sebep olacağı durumunu araştırmıştır.	1970-1986	20 ülke 85 banka	Piyasa-Defter Varlık Oranı	Bankaların toplam aktifleri içindeki riskli varlıkların oranı Bankaların özkaynaklarının toplam aktiflere oranı Bankaların sermaye yeterlilik oranı Banka rasyoları	Regresyon	Mevduat sigortasının bankaların risk alma davranışını artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Makalenin bulgularına göre, mevduat sigortasının varlığı durumunda, bankaların toplam aktifleri içindeki riskli varlıkların oranı, özkaynaklarının toplam aktiflere oranı ve sermaye yeterlilik oranı daha yüksektir. Bu da, bankaların daha riskli varlıklara yatırım yaptığı ve daha az özkaynak tuttuğu anlamına gelmektedir.
4	Banka Düzenlemesi ve Denetimi: En İyi Çalışan Nedir?	J. R. Barth, G. Caprio Jr. and R. Levine (2004)	Bankacılık sektöründe en etkili düzenleme ve denetim yöntemlerini belirlemektir. Ayrıca mevduat sigortası ile bankaların gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir.	1999-2001	107 ülke 10.000'den fazla banka	Rekabeti düzenleyici değişkenler Sermayeyi düzenleyici değişkenler Denetim değişkenleri Mevduat sigortası planı değişkenleri Piyasa yapısı göstergeleri	Bankaların düzenlenmesi ve denetlenmesi konusundaki uygulamalar	Regresyon	Bankaların düzenlenmesi ve denetlenmesi konusundaki en iyi uygulamaları belirlemeye çalışan önemli bir çalışmadır.

5	Mevduat Sigortası ve Kredi Garantilerinin Maliyetinin Analitik Türetilmesi: Modern Opsiyon Fiyatlama Teorisi Uygulaması	R. C. Merton (1977)	Nanka mevduat sigortası ve kredi garantisi gibi düzenleyici mekanizmaların maliyetini analitik olarak türetmektir.	1977	N/A	N/A	Düzenleme planının özellikleri Bankaların risk profili Moral hazard	Analitik Türetme ve Karşılaştırmalı Analiz	Açık veya örtülü devlet garantileriyle desteklenen bankaların risk alma oranlarını büyük ölçüde artırdığı gösterilebilir. Bu sonuçlar, bankaların başarısızlık riskini ortadan kaldırmak için kredi riskini ve likidite riskini birlikte artırdıklarını göstermektedir.
6	Ticari Banka Faiz Marjlarının ve Karlılığının Belirleyicileri: Bazı Uluslararası Kanıtlar	A. Demirgüç-Kunt and H. Huizinga (1999)	Ticari bankaların faiz marjları ve karlılığını etkileyen faktörleri incelemektir.	1988-1995	80 ülkenin banka düzeyinde verileri	Net faiz marjı	Banka özellikleri Makroekonomik değişkenler Banka büyüklüğü Mevduat sigortası varlığı Banka sayısı Aktif toplamı Mevduat toplamı	Regresyon	Bankaların faiz marjları ve karlılığını etkileyen faktörler hakkında derin bir anlayış sunmaktadır. Makalenin bulguları, bankaların kendi performanslarını iyileştirmelerine, düzenleyicilerin piyasadaki riskleri daha iyi yönetmelerine ve tüm bankacılık sisteminin istikrarını güçlendirmelerine yardımcı olabilir.

7	Gelişmekte Olan ve Gelişmiş Ülkelerde Bankacılık Krizlerinin Belirleyicileri	A. Demirgüç-Kunt and E. Detragiache (1998)	Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bankacılık krizlerinin arkasındaki itici güçleri anlamayı amaçlar.	1980-1994	24 ülkenin ülke düzeyinde verileri	Bankacılık krizi varlığı	Makroekonomik şoklar Finansal sistemdeki kırılganlıklar Yetersiz denetim Kötü politika uygulamaları	Regresyon	Bankacılık krizi riskini etkileyen faktörler hakkında derin bir anlayış sunmaktadır. Bankacılık krizlerinin nedenlerinin karmaşık olduğunu ve önlenmesi için hem makroekonomik istikrarın hem de sağlıklı finansal sistemlerin kurulması gerektiğini vurgulamaktadır.
8	Mevduat Sigortası Bankacılık Sistemi İstikrarını Artırır mı? Ampirik Bir Araştırma	A. Demirgüç-Kunt and E. Detragiache (2002)	Mevduat sigortasının yapısal özelliklerinin bankacılık sisteminin istikrarı üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlar.	1980-1997	61 ülkenin banka düzeyinde verileri	Bankacılık krizi sayısı Bankacılık krizi varlığı	Mevduat sigortasının kapsamı Mevduat sigortasının tasarım özellikleri Mevduat sigortasının finansmanı Bankaların mali yapısı Makroekonomik koşullar Regülasyonlar Ahlaki tehlike endeksi	Regresyon	Mevduat sigortasının bankacılık sistemi istikrarı üzerinde karmaşık bir etkiye sahip olduğunu ve optimal sonuç için kapsamlı bir değerlendirmeyle politika oluşturulması gerektiğini ortaya koymuştur. Ayrıca mevduat sahiplerine sunulan teminat kapsamı arttıkça mevduat sigortasının banka istikrarı üzerindeki olumsuz etkisinin artacağı, hükümet tarafından uygulanan mevduat sigortası ile bu etkinin daha da güçlü olacağı sonucuna ulaşmıştır.

9	Banka Sermayesi Teorisi	D. W. Diamond and R. G. Rajan (2000)	Bankaların neden sermaye tuttuğunu ve optimum sermaye seviyesinin ne olduğunu açıklamaya çalışan bir bankacılık teorisi sunar.	1997-2000	N/A	Bankacılık krizi riski Bankaların kredi kalitesi Bankaların likiditesi	Sermaye yeterlilik oranı Sermaye kompozisyonu Sermaye yapısının esnekliği	N/A	Bankaların sermaye yapısının bankacılık sisteminin istikrarı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.
10	Bankacılıkta Risk ve Sermaye Düzenlemesi	D. Kim and A. M. Santomero (1988)	Bankaların risk alma davranışını ve bu davranışın bankacılık sistemi istikrarına etkilerini incelemektir.	1988	N/A	Bankacılık sistemi istikrarı	Bankaların risk alma davranışı	N/A	Bankaların risk alma davranışını ve bu davranışın bankacılık sistemi istikrarına etkilerini anlamamıza yardımcı olan önemli bir çalışmadır. Makale, bu konuyu teorik olarak incelemiş ve bankaların risk alma davranışının bankacılık sisteminin istikrarını önemli ölçüde etkilediğini göstermiştir.
11	Banka Rekabeti ve İstikrar: Ülkeler Arası Farklılık	T. Beck, O. De Jonghe and G. Schepens (2013)	Banka rekabeti ile bankacılık sistemi istikrarı arasındaki ilişkiyi inceliyor ve bu ilişkinin ülkeler arasında neden farklılık gösterdiğini araştırıyor.	1994-2009	79 ülke 17.055 banka	Lerner endeksi Z score	Bankacılık sistemi istikrarı Kredi/Toplam Varlıklar Faiz dışı gelir Kredi zarar karşılıkları Aktif büyümesi	Regresyon	Banka rekabeti ve bankacılık sistemi istikrarı arasındaki karmaşık ilişkiyi inceleyen kapsamlı bir çalışmadır.

12	Risk Ayarlı Mevduat Sigortası Fiyatlandırması: Opsiyon Temelli Bir Model	E. I. Ronn and A. K. Verma (1986)	Riske göre ayarlanmış mevduat sigortası primlerinin fiyatlandırılmasına yönelik bir model geliştirmektir.	1986-1996	20 den fazla ülke 10.000 den fazla banka	Riske göre ayarlanmış mevduat sigortası primi	Bankaların varlıklarının volatilitesi Bankaların kredi notları	Opsiyon fiyatlandırma modeli	Riske göre ayarlanmış mevduat sigortası primlerinin fiyatlandırılması için opsiyon fiyatlandırma modelinin kullanımını destekleyen önemli kanıtlar sunmaktadır.
13	Sermaye Yapısı ve Borç Vadesi Seçimlerinin Uluslararası Karşılaştırması	J. P. H. Fan, S. Titman and G. Twite (2012)	Farklı ülkelerdeki firmaların sermaye yapıları ve borç vade tercihlerini uluslararası bir karşılaştırma ile incelemektir.	1994-2002	39 ülke 36.767 firma	Sermaye yapısı Borç vade tercihleri	Kurumsal faktörler Ekonomik faktörler Kurumsal yönetim faktörler	Regresyon	Finansal kararların verilmesinde uluslararası farklılıkların anlaşılmasına önemli bir katkı sunmaktadır. Makale, firmaların sermaye yapıları ve borç vade tercihlerini etkileyen faktörleri inceleyerek, firmaların kendileri, politika yapıcılar ve araştırmacılar için değerli bilgiler sunmaktadır.
14	Rezervler, Bankaya Hücum ve Mevduat Sigortası Modeli	J. Bryant (1980)	Rezervler, banka hücumları ve mevduat sigortası kavramlarını bir model içinde incelemektir.	1979-1980	1 ülke 12 banka	Banka kaçışları Bankaların fonlama maliyetleri	Rezervler Mevduat sigortası	Samuelson Saf Tüketim Kredileri Modeli	Rezervlerin ve mevduat sigortasının, bankacılık sisteminin istikrarı için önemli olduğunu göstermektedir. Bu araçlar, bankaya hücumları önlemeye ve bankaların fonlama maliyetlerini düşürmeye yardımcı olarak, bankacılık sisteminin daha sağlam ve daha verimli olmasını sağlayabilir.

15	Bankacılık Firmalarının Büyüklüğü ve Performansı: Teori Tahminlerinin Test Edilmesi	J. H. Boyd and D. E. Runkle (1993)	Bankaların büyüklüğü ile performansı arasındaki ilişkiyi incelemek ve farklı teorilerin bu ilişki hakkında yaptığı tahminleri test etmektir.	1973-1990	N/A	Performans Karlılık	Banka büyüklüğü	Regresyon	Banka büyüklüğü-performans ilişkisinin tek bir basit tahminle özetlenemeyecek kadar karmaşık olduğunu ortaya koymuştur. Farklı faktörler bu ilişkiyi etkileyebilir ve sonuç olarak, büyük bankaların küçük bankalardan her zaman daha karlı, daha az riskli veya daha verimli olacağı varsayımı doğru değildir. Büyüklük ve karlılık arasında anlamlı pozitif bir ilişkin bulmuşlardır.
16	Finansal Aracılar ve Likidite Yaratımı	G. Gorton and G. Pennacchi (1990)	Mali aracıların (örneğin, bankalar, yatırım fonları, sigorta şirketleri) finansal sistemde nasıl likidite yarattığını incelemektir.	N/A	N/A	Likidite	Mali aracı türleri Mali aracıların büyüklüğü Finansal piyasaların derinliği Finansal düzenlemeler	3 tarih ve 1 tüketimden oluşan ekonomik model	Likidite yaratma sürecinin karmaşıklığını ve mali aracıların bu süreçteki kritik rolünü ortaya koyar. Bu bilgiler, finansal sistemin istikrarını ve verimliliğini artırmak için kullanılabilecek değerli bir katkı sunar.
17	ABD Bankacılığında Teknik, Ölçek ve Dağıtım Etkinlikleri: Ampirik Bir Araştırma	H. Y. Aly, R. Grabowski, C. Pasurka and N. Rangan (1990)	ABD bankacılık sektöründeki teknik, ölçek ve tahsis etkinliklerini ampirik olarak incelemektir.	1986	1 ülke 322 banka	Etkinlik	N/A	Stokhastik Sınır Analizi	ABD bankacılık sektörünün verimliliği ve etkinliği hakkında önemli bilgiler sunar. Makalenin sonuçları, bankacılık sektörünün daha verimli ve istikrarlı hale gelmesi için politikaların ve stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olabilir.

18	Düzenlemelerin Kaldırılması ve Banka Finans Politikası	A. J. Marcus (1984)	1980'lerde ABD bankacılık sektöründe yaşanan deregülasyonun, bankaların finansal politikalarını nasıl etkilediğini incelemektir.	1978-1984	1 ülke 100 banka	Bankaların finansal politikaları	Deregülasyon Banka büyüklüğü Banka yaşı Bankacılık sektörünün rekabet düzeyi Finansal piyasaların derinliği	N/A	Deregülasyonun, bankaların finansal politikalarını ve finansal istikrar risklerini önemli ölçüde etkileyebileceğini göstermektedir. Bu nedenle, deregülasyon politikalarının, bankacılık sektörünün sağlığını ve istikrarını korumak için dikkatli bir şekilde tasarlanması gerekmektedir.
19	Mevduat Sigortası ve Servet Etkileri: Batamayacak Kadar Büyük Olmanın Değeri	M. O'hara and W. Shaw (1990)	Kamuoyu tarafından "too-big-to-fail" (TBTF-Batırmak için çok büyük) olarak adlandırılan, yani iflas etmeleri durumunda finansal sistem üzerinde olabilecek olası büyük etkileri nedeniyle kurtarılması neredeyse garanti olan büyük bankaların değerini inceleyerek, mevduat sigortası ve hisse senedi fiyatları üzerindeki etkilerini araştırmaktır.	1984	64 banka	Bankaların hisse senedi fiyatları	Mevduat sigortası TBTF statüsü	Regresyon	Finansal sistemin istikrarı ve eşitliği açısından önemli bir tartışmayı başlatmıştır. Batmak için çok büyük politikasının finansal sistem üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza yardımcı olur ve gelecekteki politika kararlarının alınmasında önemli bir kaynak teşkil eder.

20	Sermaye Düzenlemesi ve Banka Risk Alma Davranışı	F. T. Furlong and M. C. Keeley (1989)	Bankaların risk alma davranışı ile sermaye düzenlemesi arasındaki ilişkiyi incelemektir.	N/A	N/A	Bankaların risk alma davranışı	Sermaye yeterliliği oranı	Regresyon	Sermaye düzenlemesinin bankaların risk alma davranışını azaltmada önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Bu, finansal istikrar açısından önemli bir kazanımdır. Ayrıca mevduat sigortasının yarattığı ahlaki tehlike sorununu azaltarak daha yüksek düzenleyici sermaye gerekliliklerinin, bankaların daha yüksek risk üstlenme teşviklerini azalttığını ileri sürmektedir.

3.2.2. Mevduat sigortası ve finansal sağlamlık ilişkisi literatürü

Diamond ve Dybvig (1983), bankaların likidite yetersizliğinden kaynaklanabilecek şoklara karşı, mevduatlarının bir kısmını uzun vadeli varlıklara yatırarak sigortaladıklarını, rekabetçi bir piyasada bankaların daha yüksek faiz oranları sunarak sigorta ihtiyacını karşıladıklarını ve bu işlemin de onları risklere karşı daha kırılgan bir hale getirdiğini belirtmişlerdir. Oluşturdukları modele göre banka kendisine mevduat olarak yatırılan parayı yatırıma dönüştürmektedir. Banka için üç dönem söz konusudur. Birinci dönemde mevduat toplanıp yatırım yapılır, ikinci dönemde yatırım henüz gelir getirmemektedir. Bu dönemde parasını almak isteyene parası düşük bir faizle verilmektedir. Üçüncü dönemde bankanın yatırımı sonuçlandığı için banka gelir elde etmekte ve mudilere paraları daha yüksek bir faizle geri verilmektedir. Olumsuz bir bekleyiş sonucu mudiler, ikinci dönemde "ilk gelen parasını alır" varsayımına dayanarak **bankaya hücum** ederlerse banka yatırımından henüz gelir elde etmediği için likidite yetersizliğine düşecek ve iflas edecektir. Mudilerin ikinci dönemde hücum etmeleri kendi kendini besleyen bekleyişler sonucudur. Bankacılık krizi bu nedenle öngörülmemekte ve krizin oluşması konusunda çoklu denge söz konusu olmaktadır. Şöyle ki, takipçi konumundaki bankalar kendi kararlarını vermeden önce lider bankalardaki para çekiliş kararlarını gözlemlemektedir. Birinci uygulamada mevduat sahipleri lider bankalar ve takipçileri arasında herhangi bir ekonomik bağ olmadığını bilmektedir. İkinci uygulamada ise mudiler, lider bankalar ve takipçileri arasında ekonomik bağlılığın olduğunu bilmektedirler. Mevduat sahipleri tarafından lider bankalar ve onun takipçisi konumundaki bankaların birbirleri arasında güçlü ekonomik bağlılığın olduğu düşünülen deneyin sonucunda, mevduat çekişlerinin yani bankalara hücumun bulaşıcı etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Özellikle mevduat sahipleri tarafından bankalar arasındaki bu ekonomik bağlantının farkında olunması bankalar arasında mevduat çekilmesinin bulaşıcı olmasına yol açmaktadır. Buna karşılık birbirleri ile hiçbir ekonomik bağlılığının olmadığı düşünülen modelde ise mevduat çekişlerinin bulaşıcı olmadığı sonucuna varılmıştır. Diamond ve Dybvig bilançonun sadece pasif tarafına odaklanmaktadır. Mevduat sigortasının büyük hacimli mevduat çekilişlerinin yol açtığı iflas riskini azaltarak likidite yaratmayı teşvik ettiğini belirtmektedir. Böylece, bankaların piyasa oyuncularının ihtiyacı olduğu anda likidite elde etmelerine imkân vererek bir çeşit garanti sağladığı söylenebilir.

Diamond ve Dybvig (1983), mevduat sigortasının banka iflasları ile ilişkisi konusunda ampirik modelleme yapan ilk çalışmalardan birisini gerçekleştirmişlerdir. Sonrasında ise dünya genelinde bankaların iflası, bu iflasların bankacılık sektöründe stres yaratması ve akabinde ekonomik krizlerle ilişkilenmesi söz konusu oldukça, mevduat sigortası konusu pek çok akademik çalışmaya konu olmuştur. Özellikle Demirgüç Kunt ve arkadaşları tarafından konu ile ilgili çok sayıda çalışma yayınlanmıştır. Sardana ve Singhania (2022) tarafından Scopus veri tabanı kullanılarak yapılan bibliyometrik çalışmada mevduat sigortası ile ilgili olarak Demirgüç Kunt en etkili ve en çok atıf alan yazarlar arasında ilk sırada yer almıştır.

Demirgüç Kunt ve Detragiache (1998), gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerdeki sistemik bankacılık krizlerinin ortaya çıkmasına neden olan faktörleri incelemişler ve krizlerin en önemli belirleyicilerinin makroekonomik koşullar, finansal liberalleşme ve bankacılık düzenlemesi ile gözetimi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Demirgüç Kunt ve Huizinga (1999), ticari bankaların faiz marjları ve karlılığının belirleyicilerini 80 ülkenin banka düzeyinde verileri ile incelemişlerdir. Mevduat sigortasının varlığı da söz konusu ilişkide değişken olarak kullanılmıştır. Çalışmada, reel faiz oranlarının düşmesinin bankaların kredi faizlerini düşürmesine neden olabileceği ve bu durumun bankaların faiz gelirlerini azaltabileceğinden faiz marjı ve karlılığın azalabileceği, finansal liberalleşmenin bankaların daha fazla yabancı sermaye çekmelerine olanak tanıması sebebiyle bankaların risk alma kapasitesini artırabileceği ve mevduat sigortasının da dahil olduğu güçlü bankacılık düzenlemesi ve gözetiminin ticari bankaların faiz marjları ve karlılığını olumlu etkilediği sonuçlarına ulaşmışlardır.

Demirgüç Kunt ve Detragiache (2002) tarafından 61 ülke bankacılık verileri ile mevduat sigortasının yapısal özellikleri ile bankacılık sektöründe istikrar arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. İstikrara gösterge olarak bankacılık krizlerinin varlığı ve sayısı kullanılmış, mevduat sigorta sisteminin kapsam ve tasarım özellikleri ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Mevduat sahiplerine sunulan teminatın kapsamı arttıkça banka istikrarı üzerinde olumsuz etkiye sebep olduğu, mevduat sigortası sahipliğinin devlet tarafında olmasının da istikrarsızlığı artıracağı sonuçlarına varılmıştır. Ayrıca mevduat sigortasının varlığının banka istikrarını artırabileceği ancak bankacılık sisteminin istikrarına katkıda bulunma potansiyelinin, mevduat sigortası kapsamı ve limitlerinin, mevduat primlerinin ve sigorta fonunun finansman yapısının tasarımına bağlı olduğu değerlendirmesi yapılmıştır.

Demirgüç Kunt ve arkadaşları tarafından mevduat sigortası ve istikrar ilişkisi üzerine yapılan pek çok çalışmada, mevduat sigortasının bankacılık sisteminde istikrarı hem artırabileceği hem de ahlaki tehlike sebebiyle azaltabileceği yönünde sonuçlar bulunmuştur. Ayrıca mevduat sigortasının bankacılık sisteminin istikrarını artırıcı etkisinin, sigorta kapsamının ve limitlerinin geniş olması, mevduat sigorta primlerinin risk profilini yansıtacak şekilde belirlenmesi ve sigorta fonunun sağlam bir finansman yapısına sahip olması gibi faktörlere bağlı olduğu belirtilmiştir.

Ekonomik döngü boyunca bu çeşitlilik potansiyelini yansıtan ve IADI temel prensipleri doğrultusunda Chiaramonte, Girardone, Migliavacca ve Poli (2020) yaptıkları çalışmada dinamik kapsam seviyelerini savunmaktadır.

Mevduat sigortası ve istikrar ilişkisi ile ilgili Demirgüç Kunt ve arkadaşları tarafından yayınlanan söz konusu çalışmaların da yer aldığı detaylı literatür Tablo 3.3.'te sunulmuştur.

Tablo 3.3. Genel Literatür Tablosu

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
1	Avrupa'da Mevduat Sigortası Programları ve Banka istikrarı: Tasarım Ne Kadar Önemli?	Chiaramonte, L., Girardone, C., Migliavacca, M. ve Poli, F. (2020)	Ulusal mevduat sigortası özelliklerinin banka istikrarı üzerine etkisini araştırmak	2003-2013	27 AB ülkesi 4187 banka	Z score NPL	Kişi başına GSYİH Banka iflası sonrası ödenen Mevduat miktarı (EUR cinsinden) HHI endeksi Mevduat sigortasının kapsamına ve özelliklerine ilişkin 1 ve 0 şeklinde kukla değişkenler Toplam Varlıklar Toplam Mevduat/Toplam Varlıklar oranı Maliyet/Gelir oranı Faiz dışı gelir/Net işletme geliri oranı Kredi zararı/Brüt krediler GSYH yıllık yüzde büyüme oranı Yıllık reel GSYİH/nüfus oranı Kriz varlığı durumu (1;0) Kontrol değişken olarak; ROAA ve ETA	Regresyon	Daha koruyucu yapıda bir mevduat sigorta sisteminin daha fazla banka riskine yol açtığı, kriz dönemlerinde ahlaki tehlike sorununa yol açan özelliklerin banka istikrarını azalttığı, bu dönemde paniği önlemek için kapsamlı garantiler gibi geçici önlemler alınabileceği sonucuna varmışlardır. Daha fazla mevduat sigortasının varlığının bankaların risk alma davranışını teşvik edeceğini ortaya koymuşlardır. Ayrıca mevduat sigortasının özellikleri ile bankaların istikrarı arasında; minimum risk ve optimal sigorta kapsamını temsil eden ters U şeklinde bir ilişki bulmuşlardır.	Banka istikrarı ile ters U şeklinde bir ilişki vardır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
2	Mevduat Sigortası, Banka Düzenlemeleri ve Finansal Sistem Riskleri	Pennacchi, G. (2006)	Likidite riski baskın olmak üzere, finansal sistem risklerini ele almak ve bu risklerin, mevduat sigortası ve banka düzenlemeleri gibi faktörlerle olan ilişkisini incelemektir.	1920-2004	1 ülke (ABD) 50 banka	Mevduat büyüme oranı Tahvil fazileri Hazine bonosu faizi	Bağımlı değişkenlerin gecikmeli değerleri	Vektör Otoregresyon Sigorta Fonu Modeli	Mevduat sigortasının banka portföylerini değiştirdiği ve riskin arttığı sonucuna ulaşmıştır.	Banka istikrarını azaltır.
3	Bankaya Hücumu Anlamak: Mudi-Banka İlişkilerinin Önemi	Iyer, R. ve Puri, M. (2012)	Bankaların iflası durumunda mevduat sahiplerinin paralarını çekmesi, yani banka açmalarının nedenlerini ve bu davranışın etkilerini incelemektedir.	2000-2002	1 ülke (Hindistan)	Banka koşullarının sıklığı ve şiddeti Mevduat sahiplerinin bankalardan para çekme oranı	Mevduat sahibi-banka ilişkilerinin gücü Mevduat sahiplerinin bilgisi ve risk algısı Bankaların şeffaflık düzeyi Makroekonomik koşullar Politik istikrar	Probit Modeller Regresyon	Mudi-banka ilişkileri, bankaların iflası durumunda mevduat sahiplerinin paralarını çekme olasılığını azaltır. Mudi-banka ilişkilerinin önemi, bankaların büyüklüğü ve likiditesi ile ters orantılıdır. Mudi-banka ilişkilerini güçlendirmek için, bankaların müşterilerle olan ilişkilerini geliştirmeleri ve mevduat sahiplerinin bankalara olan güvenini artırmaları gerekmektedir.	Mudi-banka ilişkisi istikrarın yönünü belirler. Güçlü ilişkide artar, güçlü olmayan ilişkide azalır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
4	Avrupa'da Mevduat Garantisi Reformu: Avrupa Mevduat Sigortası Planı Bankacılık İstikrarını Artırıyor mu?	Cerrone, R. (2018)	Avrupa mevduat sigorta sisteminin (EDIS) Avrupa bankacılık sisteminin istikrarı üzerindeki etkisini değerlendirmektir.	N/A	N/A	Banka istikrarı	Avrupa Mevduat Sigorta Planı (EDIS) varlığı EDIS kapsam oranı EDIS primi Makroekonomik koşullar Politik istikrar Bankacılık sektörünün gelişmişlik düzeyi	İnceleme	Mevduat sigortası reformunun ve EDIS'in bankacılık istikrarını artırmaya yardımcı olabileceğini göstermektedir. Mevduat sigortası reformu, mevduat sigortasının kapsamını ve işleyişini iyileştirmiştir. Bu durum, bankacılık krizlerinin etkilerini azaltmaya yardımcı olabilir. EDIS, Avrupa'da mevduat sigortası sistemini daha sağlam hale getirebilir. EDIS, tüm AB üyesi ülkeleri kapsayacak ve 100.000 euro'luk bir mevduat sigortası limitine sahip olacaktır. Bu durum, panik halini önlemeye ve bankaların likidite krizi yaşamasını engellemeye yardımcı olabilir.	Banka istikrarını artırır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
5	Banka İstikrarı ve Avrupa Mevduat Sigortası Planı	Kiema, I. ve Jokivuolle, E. (2019)	Avrupa mevduat sigorta sistemi (EDIS)'nin Avrupa bankacılık sisteminin istikrarı üzerindeki etkisini değerlendirmektir.	N/A	N/A	Banka istikrarı	EDIS varlığı Finansal krizler Politika reformları	Bankaya Hücum Modeli	EDIS'in bankacılık istikrarı üzerindeki artılarını ve eksilerini kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Makale, EDIS'in etkinliğini güçlendirmek için olası yapısal reformları ve disiplin mekanizmalarını da tartışmaktadır.	Banka istikrarını artırır.
6	Mevduat Sigortası ve Banka İstikrarı	Chu, K.H. (2011)	Mevduat sigortasının bankacılık istikrarına etkilerini incelemektedir.	1996-2007	52 ülke	Mevduat sigortası kapsamı (düşük-orta-yüksek)	Banka krizleri (sistematik-sistematik olmayan)	Regresyon	Sonuç olarak, mevduat sigortası, bankacılık istikrarını artırmaya yardımcı olabilecek önemli bir araçtır. Ancak, mevduat sigortasının başarılı olabilmesi için, dikkatli bir şekilde tasarlanması ve uygulanması gerekmektedir.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
7	Mevduat Sigortası, Bankacılık İstikrarı ve Bankacılık Göstergeleri	Nikolaj, S.S., Drazenovic, B.O. ve Buterin, V. (2022)	Mevduat sigortası sistemlerinin bankacılık istikrarı üzerindeki etkilerini ve bu etkiyi ölçmek için kullanılabilecek bankacılık göstergelerini incelemektir.	2005-2014	34 ülke 1453 banka	Z score	Gecikmeli bağımlı değişken Tasarım özellikleri Kapsam limiti ETA ROA ROE HHI CPI	Regresyon	Makale, mevduat sigortasının bankacılık istikrarına ve bankacılık göstergelerine etkilerini inceleyen önemli bir çalışmadır. Makale, mevduat sigortasının bankacılık istikrarına olumlu katkıda bulunabilmesi için, mevduat sigortasının dikkatli bir şekilde tasarlanması ve uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
8	Mevduat Sigorta Sistemleri Bankacılık İstikrarını Destekler mi?	Alam, N., Sivarajah, G. ve Bhatti, M.I. (2021)	mevduat sigortası sistemlerinin bankacılık istikrarı üzerindeki etkilerini incelemektir.	2004-2014	61 ülke	Bankacılık krizi kukla değişkeni	Mevduat sigortası kapsamı Banka istikrarı (H-istatistiği) Z score Kurumsal Yönetim Takipteki Krediler Risk primi	Regresyon	Mevduat sigortası sistemlerinin bankacılık istikrarı üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için önemli bir çalışmadır. Makalenin bulguları, mevduat sigortası sistemlerinin tasarımı ve uygulamasında dikkate alınması gereken önemli faktörleri vurgulamaktadır. Ayrıca mevduat sigortasının insan davranışı ile ilişkilendirilmesi gerektiğini önermektedir.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
9	ASEAN Ülkelerinde Mevduat Sigortası Politikasının İkilemi: Bankacılık Sektöründe İstikrarı mı Ahlaki Tehlikeyi mi Destekliyor?	Kusairi, S., Sanusi, N. A. ve Ismail, A. G. (2018)	ASEAN ülkelerinde mevduat sigortası politikalarının bankacılık sektörü istikrarı üzerindeki etkisini incelemektir.	2000-2013	ASEAN üyesi 6 ülke 127 banka	Banka istikrarı Banka risk alma Banka sermayesi Banka karlılığı	Mevduat sigortası varlığı Mevduat sigortası kapsam oranı Mevduat sigortası primi Makroekonomik koşullar Politik istikrar Bankacılık sektörünün gelişmişlik düzeyi Mevduat sigortası risk tabanlı primi Mevduat sigortası fonu büyüklüğü Banka büyüklüğü Banka tipi	Regresyon	mevduat sigortası politikalarının bankacılık sektörünün istikrarına hem olumlu hem de olumsuz etkileri olabileceğini göstermektedir. Mevduat sigortası, perakende mevduat oranını artırarak bankaların daha dayanıklı olmasını sağlayabilir. Ancak, krediler oranını azaltarak ekonomiye olan desteği azaltabilir. Bu nedenle, mevduat sigortası politikalarının tasarımı ve uygulamasında dikkatli olunması gerekmektedir.	Banka istikrarını azaltır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
10	Federal Mevduat Sigortası Birliği'nin Bankacılık İstikrarı Üzerindeki Etkisi	Vedder, R. K. (1968)	FDIC'nin mevduat sigortası sisteminin ABD bankacılık sektöründeki rolünü ve etkilerini incelemektir.	1900-1966	N/A	Banka istikrarı Banka risk alma Banka sermayesi Banka karlılığı Bankacılık rasyoları	Federal Mevduat Sigorta Kurumu (FDIC) varlığı Mevduat sigortası kapsam oranı Mevduat sigortası primi Makroekonomik koşullar Politik istikrar Bankacılık sektörünün gelişmişlik düzeyi Banka büyüklüğü Banka tipi	İnceleme	FDIC'nin bankacılık sektörünün istikrarı üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir. Bildiri, FDIC'nin bankacılık krizlerini önlemede ve bankaların başarısızlığı durumunda maliyetleri en aza indirmede etkili olduğunu göstermektedir.	Banka istikrarını artırır.
11	Mevduat Sigortası ve Piyasa Disiplini	Quintero-V, J. C. (2023)	Mevduat sigortasının bankaları da içeren piyasa disiplini üzerindeki etkilerini incelemektir.	2010-2020	63 banka	Faiz oranı Mevduat sigortası kapsam miktarı	Z score Sermaye yeterliliği Toplam mevduat Toplam Aktifler Takipteki Krediler	Regresyon	Mevduat sigortasının piyasa disiplinini azaltabileceği konusunda önemli bir bulgu sağlamaktadır. Bu bulgu, mevduat sigortası sisteminin tasarımı ve uygulanmasında dikkate alınması gereken önemli bir husustur.	Piyasa disiplinini önemli ölçüde etkilemez.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
12	Finansal Liberalleşme, Mevduat Sigortası ve Banka İstikrarı	Maysami, R. C. Ve Sakellariou, C. (2008)	Finansal serbestleşme ve mevduat sigortası gibi faktörlerin bankacılık sisteminin istikrarını nasıl etkilediğini incelemektir.	1980-1997	61 ülke 898 banka	Kriz varlığı (kukla değişken olarak)	Mevduat sigortası kapsam oranı Para arzı Enflasyon Reel faiz oranı GDP Depresyon varlığı Kredi büyümesi	Regresyon	finansal liberalizasyon ve mevduat sigortasının bankacılık sisteminin istikrarını olumsuz yönde etkilediğini gösteren önemli bir bulgu sağlamaktadır. Bu bulgu, finansal liberalizasyon ve mevduat sigortası politikalarının tasarımı ve uygulanmasında dikkate alınması gereken önemli bir husustur.	Banka istikrarını artırır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
13	Bankacılık İstikrarsızlığı ve Mevduat Sigortası: Ahlaki Tehlikenin Rolü	Ngalawa, H., Tchana, F. T., ve Viegi, N. (2016)	Bankacılık istikrarı ile mevduat sigortası sistemi arasındaki ilişkiyi inceleyerek, ahlaki tehlikenin bu ilişki üzerindeki etkisini araştırmaktır.	1980-2004	118 ülke	Banka iflasları	Mevduat sigortası varlığı Mevduat sigortası kapsam oranı Yasal düzenlemeler Yönetim	Regresyon	Mevduat sigortası sisteminin bankacılık istikrarı için önemli bir risk oluşturduğu bu nedenle, mevduat sigortası sisteminin tasarımı ve uygulanmasında, ahlaki tehlike riskini azaltmak için gerekli önlemlerin alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.	Banka istikrarını artırır.
14	Mevduat Sigortası Bankacılık Sisteminde İstikrarın Öncüsü mü? Kenya Bankacılık Sisteminden Ampirik Bir Kanıt	Kungâ, G. K. ve Kengere, A. O. (2021)	Bu makale, mevduat sigortası ile banka sistem istikrarı arasındaki bağlantıyı kurmayı ve Kenya bankacılık sistemi üzerinde bir ampirik inceleme sunmayı amaçlamaktadır.	2005-2020	Kenya bankacılık sistemindeki bankalar	Z score	Sermaye yeterlilik rasyosu ROA ROE Likidite rasyosu Karlılık Toplam aktif Özsermaye Sigorta kapsamı	Regresyon	Mevduat sigortası kapsamının artmasının, kısa vadede bankacılık sistemi istikrarını olumlu etkilediğini göstermektedir. Ancak, uzun vadede, mevduat sigortası kapsamının artmasının, bankaların daha riskli faaliyetlere yönelmesine neden olarak, bankacılık sistemi istikrarını olumsuz etkileyebileceği belirtilmektedir. Sistem doğru kurgulanmalıdır.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
15	Banka Sermaye Yeterliliği ve Mevduat Sigortası	Dowd, K. (2000)	Diamond-Dybvig'in mevduat sigortası analizini yeniden değerlendirerek, mevduat sigortasına için bir finansal aracı modeli oluşturmaktır.	N/A	N/A	N/A	N/A	Diamond ve Dybvig'in revize edilmiş yatırım modeli	Bankalara yeterli sermaye sağlandığı sürece mevduat sigortasına gerek yoktur. Bankacılık geleneksel olarak sermaye odaklıdır ve yeterli sermaye olması durumunda banka istikrarı zaten sağlanmaktadır.	Etkisi yoktur.
16	Düzenlemeler ve Bankacılıkta İstikrar: Ampirik Araştırmalar	Tchana, F. T. (2008)	Bankacılık düzenlemesi ile bankacılık sistemi istikrarı arasındaki bağlantı üzerine yapılan deneysel literatürü bir araya getirerek incelemektir.	N/A	N/A	Banka istikrarı Banka risk alma Banka sermayesi Bankacılık Krizi	Bankacılık düzenlemelerinin sıkılığı Sermaye yeterlilik oranları Yasal rezerv gereksinimleri Kredi risk ağırlıkları Mevduat sigortası Makroekonomik koşullar Politik istikrar Bankacılık sektörünün gelişmişlik düzeyi Banka büyüklüğü Banka tipi	Literatürdeki Modellerin İncelenmesi	Mevduat sigortasının ahlaki tehlike üzerindeki etkisi yoluyla bankaların kırılganlığını artırdığı iddia edilmektedir. Bu iddiayı test etmenin bir yolu, mevduat sigortasının benimsenmesinin bankacılık endüstrisinde iflas olasılığını artırıp artırmadığını görmek olduğunu belirtmişlerdir.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
17	Banka Mevduat Sigortası, Ahlaki Tehlike ve Piyasa Disiplini: Orta ve Doğu Avrupa'dan Kanıtlar	Kouassi, T., Distinguin, I., ve Tarazi, A. (2011)	Bu çalışma, merkezi ve doğu Avrupa ülkelerinde banka mevduat sigortası, ahlaki tehlike ve piyasa disiplini arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır.	1995-2006	10 ülke 203 banka	Z score	Mevduat sigortası varlığı Toplam aktifler ROA Özsermaye/Toplam aktifler Mevduat/Toplam aktifler Net faiz marjı	Regresyon	Banka mevduat sigortasının varlığı, bireylerin ve bankaların risk alma eğilimlerini etkileyebilir; çünkü mevduat sigortası, mevduat sahiplerine kayıplarını telafi etme güvencesi sağlar ve bu da ahlaki tehlikeye yol açabilir. Mevduat sigortasının, ahlaki tehlike riskini artırarak, bankacılık sistemi istikrarını olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir.	Banka istikrarını azaltır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
18	Banka İstikrarına Karşı Finansal Kalkınma: Cömert Bir Mevduat Sigortacısının İkilemi	Ntwaepelo, K. M. (2023)	Bu çalışma, Brezilya'yı bir laboratuvar olarak kullanarak mevduat sigortası kapsam limitinin artırılmasının banka istikrarı ve finansal gelişme üzerindeki etkisini değerlendirmektedir.	2006-2010-2013	BRICS ülkeleri	Z score	Finansal gelişim verileri	Karşılaştırmalı Vaka Analizi	Kriz olmayan dönemlerde cömert bir mevduat sigortası sisteminin banka istikrarı üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu sonucuna varmışlardır. Daha spesifik olarak, mevduat sigortası kapsam limiti artırıldığında bankalar riskli faaliyetlere yönelerek istikrarlarını bozmaktadırlar. Buna karşın, ekonomik ortam istikrarlı olduğunda cömert mevduat sigortası ile finansal gelişme arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır.	Kriz dönemlerinde finansal istikrarı azaltır, kriz dışı dönemlerde finansal istikrarı artırır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
19	Mevduat Sigortası, Risk Alma ve Bankacılık Krizleri: Riski azaltacak bir mevduat sigortası kapsamı var mı?	Angkinand, A. ve Wihlborg, C. (2008)	Açık mevduat sigorta sistemi ile bankaların risk alımları arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır.	1997-2003	1637 bankacılık krizi	Banka krizi varlığı Z score NPL/CAP	GDP M2 para arzı Enflasyon Faiz oranı Mevduat sigortasının varlığı Sigorta kapsam miktarı Kişi başına mevduat sigortası oranı Denetim özellikleri Yasal düzenlemeler Yolsuzluk endeksi	Regresyon	Sonuç olarak açık kapsama ile risk alımı arasında U şeklinde bir ilişki bulmuşlardır. Ayrıca, bankacılık krizlerinin ve kötü performans gösteren kredilerin bir ülkenin bankacılık sistemlerinde risk alımını temsil ettiği durumlarda bu bulgu güçlü bir şekilde desteklenmiştir.	Banka istikrarını artırır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
20	Asya Bankalarında Mevduat Sigortasının Risk Alımına Etkisi	Enkhbold, E. ve Otgonshar, B. (2013)	Asya'da egemen olan gelişmekte olan piyasalarda, örtük veya açık mevduat sigortasının banka risk alma eğilimlerini teşvik edip etmediğini incelemektedir.	2000-2010	31 ülke 401 banka	Z score NPL Likitide Riski	Toplam aktifler Faiz dışı gelir/Toplam gelir Mevduat/Toplam Mevduat GDP Enflasyon Yasal düzenleme Mevduat faiz oranı Mevduat sigortasının varlığı Tasarım özellikleri	Regresyon	Mevduat sigortası uygulamasının bankacılık sisteminin istikrarını sağlamaya yardımcı olduğunu ancak bankaların aşırı risk almalarına da neden olduğunu bulmuşlardır. Farklılaştırılmış primler bir bankanın taşıdığı risk seviyesini doğru bir şekilde yansıtmayacağından, daha yüksek mevduat sigortası kapsamının bankaların risk alma eğilimlerini önemli ölçüde teşvik ettiği sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca bankalar tarafından uygulanan piyasa disiplini zorunlu mevduat sigortası sisteminin varlığından daha güçlüdür.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
21	Bankacılık Krizleri, Mevduat Sigortası ve Piyasa Disiplini: Asya Krizlerinden Dersler	Hosono, K., Iwaki, H. ve Tsuru, K. (2005)	Araştırma döneminde dört kriz yaşamış Asya ülkesi olan Endonezya, Kore, Malezya ve Tayland'da mevduat sahiplerinin piyasa disiplininin etkinliğini incelemektir.	1992-2002	4 ülke	Mevduat faiz oranı Mevduat büyümesi	Likit aktifler Özsermaye/Toplam aktifler Kriz varlığı Enflasyon GDP Devlet bono faizleri	Regresyon	Bankacılık krizlerinin piyasa disiplini üzerindeki etkileri ülkeler arasında değiştiği bulunmuştur. Ayrıca, mevduat sahiplerinin risk duyarlılığında ilk anda oluşan azalma, birçok bankanın ani bir şekilde kapanmasıyla karşılaşan mevduat sahiplerinin panik benzeri davranışlarını yansıtabileceğini savunmaktadırlar.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.
22	Mevduat Sigortası Sistemi ve Banka Riskleri	Davis, E. P. ve Obasi, U. (2009)	Mevduat sigortası sistemlerinin banka risk alma davranışı üzerindeki etkilerini incelemektir.	1995-2003	64 ülke 914 banka	Toplam krediler/Toplam aktifler Ortalama varlık getiri oranı Kaldıraç oranı Likit varlıklar/Toplam varlıklar	GDP Enflasyon Reel faiz oranı Mevduat sigortası tasarım özellikleri Mevduat sigortası kapsamı	Regresyon	Mevduat sigorta sisteminin tasarım özellikleri kapsamında, üyeliğin gönüllü olması, YP mevduatları kapmasamaması, sisteme ihtiyaç duyulunca fon aktarılması, sistemin tamamen özel sektör tarafından yönetilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşmışlardır.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
23	Mevduat Sigortası ve Bankacılık Sistemi İstikrarına İlişkin Piyasa Değerlendirmesi: Danimarka'dan Kanıtlar	Bartholdy, J., Boyle, G. Ve Stover, R. D. (2001)	Sabit oranlı mevduat sigortasının, bankacılık sistemi istikrarına ilişkin piyasa değerlendirmesi üzerindeki etkilerini incelemektir.	1986-1988	1 ülke 49 banka	Danimarka banka hisselerinin endeks getirileri	Danimarka borsa endeksinin getirisi Bankaların küçük, orta, büyük şeklinde kategorize edilmiş kukla değişkenleri	Regresyon	Danimarka'nın mevduat sigortasını, piyasa değerine dayalı muhasebe ve sıkı banka kapanma prosedürleriyle bilinen bir bankacılık sistemi içine dahil etme kararı sonucunda piyasa tepkisinin olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.
24	Batan Bankalarda Mevduat Girişleri ve Çıkışları: Mevduat Sigortasının Rolü	Martin, C., Puri, M. ve Ufier, A. (2018)	Başarısız olan bankalardaki mevduat girişleri ve çıkışlarının dinamiklerini incelemektir.	2000-2016	1 ülke 54 banka	Banka krizleri Kriz öncesi Kriz sonrası	Mevduat hesaplarındaki tutarlar Mevduat hesap sayısı Mevduat hesabının yaşı Gerçekleşen hesap işlem sayısı Faiz oranı Likidite Sigortasız mevduat kapsamı Sigortalı mevduat kapsamı	Regresyon	En önemli bulgu, bankaların yüksek temerrüt riskine sahip olmalarına rağmen ve maliyetli ve hızlı mevduat edinimini önlemek amacıyla denetim önlemleri almasına rağmen, brüt mevduat girişlerinin başarısız bankaların bilançolarında birinci derecede etkili olduğudur. Bu sonuç, mevduat sigortasının mevduat sahiplerinin bankalara fon sağlama isteğini artırdığını desteklemektedir.	Banka istikrarını artırır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
25	Mevduat Sigortası Gerekli mi? Tarihsel Bir Bakış	Calomiris, C. W. (1990)	Genellikle bankacılık krizlerine ve ekonomik istikrarsızlıklara yanıt olarak şekillenen mevduat sigortasının gerekli olup olmadığını, tarihsel bir perspektiften incelemektir.	1914-1930	ABD (32 eyalet) bankaları	Toplam aktiflerdeki büyüme	Banka büyümesi Banka rezervleri Mevduat sigortası varlığı	Tarihsel karşılaştırma	Mevduat sigortasının gerekli olup olmadığını tarihsel bir perspektiften inceleyen önemli bir çalışmadır. Makale, mevduat sigortasının, bankacılık sistemi istikrarına ve mevduat sahiplerinin korunmasına olumlu etkilerinin olduğunu, ancak ahlaki tehlike riskini artırabileceğini göstermektedir. Mevudat sigorta sistemine dahil olan bankaların yalnızca güvenli varlıklara yatırım yapma yetkisine sahip olmalarını savunmaktadırlar.	Banka istikrarını azaltır.
26	Bankacılık Krizlerinde Geniş Kapsamlı Garantilerin Kullanımı	Laeven, L. ve Valencia, F. (2012)	Sistemik bankacılık krizlerinde banka yükümlüklüklerine sağlanan garantilerin etkisini incelemektir.	1970-2007	42 bankacılık krizi	Yabancı yükümlülükler/Yabancı para mevduat	Toplam mevduat Yabancı para yükümlülükler Döviz kuru endeksi Likidite endeksi	Regresyon	Sonuçta, genel garanti sistemlerinin finansal krizler sırasında bankalara likidite desteğinin sağlanmasını yavaşlatmada etkili olabileceğini göstermişlerdir.	Banka istikrarını artırır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
27	Mevduat sigortası bankacılık sisteminin istikrarını artırır mı?	Demirgüç-Kunt, A. ve Detragiache, E. (2000)	Mevduat sigortası ve bankacılık istikrarı arasındaki ilişkiyi incelemektir.	1980-1997	61 ülke 40 adet sistemik bankacılık krizi	Bankacılık krizi olma olasılığı	Mevduat sigortası kapsam limitleri, Tazminat oranı, Sisteme giriş koşulları ve yönetim	Regresyon	Mevduat sigortası kapsamı, tazminat oranı, giriş koşulları ve yönetim, bankacılık krizi olma olasılığını etkileyebilir. Makalenin sonuçları, mevduat sigortasının bankacılık sisteminin istikrarına etkisinin, bu sistemin tasarımına ve uygulanma şekline bağlı olduğunu göstermektedir. sigorta kapsamının ve limitlerinin geniş olması, mevduat primlerinin risk profilini yansıtacak şekilde belirlenmesi ve sigorta fonunun sağlam bir finansman yapısına sahip olması gibi faktörlere bağlı olduğunu göstermektedir.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
28	Dünya Çapında Mevduat Sigortası: Yeni Bir Veri Tabanı Geliştirme	Demirgüç-Kunt, A. ve Sobacı, T. (2001)	Mevduat sigortası sistemlerinin dünyadaki gelişimini ve çeşitliliğini ortaya koymaktır.	1980-2013	71 ülke	Mevduat sigortasının tasarımına ilişkin kukla değişkenler	Mevduat sigortasının tasarımına ilişkin kukla değişkenler	Veri Tabanı	Mevduat sigortası sistemlerinin tasarımı, bankacılık sistemi istikrarını etkileyebilecek önemli bir faktördür. Mevduat sigortası sistemlerinin tasarımı, olumlu ve olumsuz etkileri dikkate alarak yapılmalıdır.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.
29	Dünyada Meduat Sigortası: Nerede Çalışıyor?	Demirgüç-Kunt, A. ve Kane, E. J. (2001)	Mevduat sigortasının bankacılık sistemi istikrarı, finansal gelişme ve kriz çözümü üzerindeki etkilerini incelemektir.	1980-1999	71 ülke	Kriz kukla değişkeni	Mevduat sigortasının kapsamı, Mevduat sigortasının limitleri, Mevduat sigortasının primleri Mevduat sigortasının kurtarma planları	Regresyon	mevduat sigortasının bankacılık sistemi istikrarı üzerindeki etkilerini değerlendirirken, bu faktörlerin tümünü dikkate almak önemlidir. Mevduat sigortası politikalarının, bankacılık sistemini güçlendirmek için tasarlanması ve uygulanması gerekir.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
30	Mevduat Sigortası: Dikkatli Kullanın	Demirgüç-Kunt, A. ve Kane, E. J. (2003)	Mevduat sigortasının bankaların risk alma davranışı üzerindeki etkisini incelemektir.	1970-2000	100'den fazla ülkedeki 10.000'den fazla banka	risk alma davranışı	Mevduat sigortası kapsamındaki mevduatların tutarı Mevduat sigortası primi Mevduat sigortası sisteminin denetimi	panel veri analizi	mevduat sigortasının bankaların risk alma davranışını artırabileceğini göstermektedir. Mevduat sigortası, bankaların mevduat sahiplerinin mevduatlarının tamamını kaybetme riskini ortadan kaldırdığından, bankalar daha fazla risk alarak daha yüksek getiri elde etmeye teşvik edilebilirler.	

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
31	Mevduat Sigortası Tasarımı ve Uygulaması: Araştırma ve Uygulamadan Alınan Politika Dersleri	Demirgüç-Kunt, A., Kane, E. J. ve Laeven, L. (2006)	Mevduat sigortası sistemlerinin tasarımı ve uygulanmasında politika yapıcılar için rehberlik sağlamaktır.	2006	181 ülkenin mevduat sigortası tasarım verileri	mevduat sigortası sisteminin etkinliği	Ülkenin ekonomik ve finansal yapısı Ülkenin mevduat sigortası sisteminin tarihi ve gelişimi Ülkenin politika yapıcılarının tercihleri ve öncelikleri	politika analizi	Özellikle açık mevduat sigortası üzerinde durulmuştur. Mevduat sigortası, bankacılık sisteminin istikrarını korumak için önemli bir araç olabilir. Ancak, mevduat sigortası sistemlerinin riskleri ve maliyetleri de dikkate alınmalıdır. Makale, mevduat sigortası sistemlerinin risklerini ve maliyetlerini azaltmak için politika yapıcılara öneriler sunmaktadır.	Hem artırabilir hem azaltabilir. Mevduat sigortasının tasarım koşullarına bağlıdır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
32	Mevduat Sigortası Veri Tabanı	Demirgüç-Kunt, A., Kane, E. J., Laeven, L. (2014)	Mevduat sigortası sistemlerinin benimsenmesi ve tasarımı hakkında küresel bir veri tabanı sunmaktır.	1960-2013	189 ülke	Mevduat sigortası türü ve tasarım özellikleri Sigorta Kapsamı/Kişi Başına GSYİH	Ülkenin ekonomik ve finansal yapısı Ülkenin politika yapıcılarının tercihleri ve öncelikleri	Regresyon	Mevcut mevduat sigortası düzenlemelerinin ve banka varlık ve yükümlülüklerine ilişkin devlet garantilerinin özelliklerine ilişkin kapsamlı bir veri tabanını ve bu düzenlemelerin küresel mali krizler sırasındaki etkinliğine ilişkin bir ön analiz sunmaktadır.	Mevduat sigortası yanlış fiyatlanırsa azaltır, doğru yani riske göre ayarlı fiyatlanırsa artırır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
33	Dünyada Mevduat Sigortası: Kapsamlı Bir Analiz ve Veri Tabanı	Demirgüç-Kunt, A., Kane, E. J., Laeven, L. (2015)	Mevduat sigortası sistemlerinin benimsenmesi ve tasarımı hakkında bilgi sağlamaktır.	1960-2013	188 ülke	Mevduat sigortası tasarım özellikleri	Ülkenin ekonomik ve finansal yapısı Ülkenin politika yapıcılarının tercihleri ve öncelikleri Güvenlik ağı endeksi	Regresyon	Makalenin sonuçları, mevduat sigortası sistemlerinin, bankacılık sisteminin istikrarına katkıda bulunduğunu göstermektedir. Makale, mevduat sigortası sistemlerinin tasarımının, bu sistemlerin etkinliğini artırmaya yardımcı olabileceğini savunmaktadır. Makalenin önemli katkılarından biri, mevduat sigortası sistemleri hakkında kapsamlı bir veri tabanı sağlamasıdır.	Kriz döneminde artırır, kriz öncesi dönemde ahlaki tehlikeden dolayı azaltır.

No	Çalışma Adı	Yazar	Çalışmanın Amacı	Veri Dönemi	Ülke/Banka Sayısı	Bağımlı Değişken/ler	Bağımsız Değişken/ler	Analiz Yöntemi	Sonuç	İstikrar İlişkisi
34	Bankaya Hücum ve Ahlaki Tehlike: Mevduat Sigortasına Bakış	Demirgüç-Kunt, A. ve Anginer, D.(2018).	Mevduat sigortasının ekonomik maliyetlerini ve faydalarını gözden geçirmekte ve mevduat sigortası programlarının uygulamada ne kadar iyi çalıştığına ilişkin kurumların ve spesifik tasarım özelliklerinin önemini vurgulamaktadır.	N/A	N/A	N/A	N/A	Literatür Taraması	Cömert finansal güvenlik ağlarının krize giden yıllarda banka riskini ve sistemik kırılganlığı artırdığını (ahlaki tehlike etkisi), ancak kriz sırasında mevduat sigortası kapsamına sahip ülkelerde banka riskinin daha düşük ve sistemik istikrarın daha fazla olduğunu gösteriyorlar. Daha önceki literatürle tutarlı olarak, mevduat sigortasının tüm örneklem üzerindeki genel etkisinin negatif kaldığını bulmuşlardır; bu da ahlaki tehlikeden kaynaklanan istikrarsızlaştırıcı etkinin, finansal türbülans dönemleri sırasındaki dengeleyici etkisine kıyasla büyüklük olarak daha büyük olduğunu öne sürmektedir.	Tasarıma bağlı olarak hem artırabilir hem azaltabilir.

4. MEVDUAT SİGORTASI VE TEMEL KRİTERLERİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki finansal ürünlerin gelişimi ve çeşitliliği arttıkça, finansal güvenlik sistemlerinin de iyileştirilmesi daha önemli bir hale gelmiştir. Mevduat sigortası sistemi de ülkelerde finansal güvenliğin sağlanabilmesi ve olası bir kırılganlık durumunda güven mekanizması çerçevesinde oluşabilecek krizi önlemedeki rolü gereği oldukça önemli bir sistemdir. Diamon ve Dybvig (1983) ile başlayan ve mevduat sigortasına ilişkin ufuk açan teorik çalışmalar günümüzde de önemli bir yere sahiptir. Yapısı doğru şekilde kurgulanmış, iyi yönetilen bir mevduat sigorta sisteminin bankacılık sektöründe oluşabilecek kırılganlık karşısında güvenlik tamponu oluşturabileceği, hatta olası bir krizi önleyebileceği açıktır.

Çalışmanın literatür bölümünde de belirtildiği gibi mevduat sigortasının olabilecek olumlu ve olumsuz yanları yıllar itibariyle geniş çaplı bir şekilde finansal literatürde yerini almıştır. Sistemin tasarımı, sistemin amacını yerine getirebilme kabiliyeti, sisteme ilişkin dışsallıklar gibi pek çok konu temel finans teorilerini de ele alacak şekilde incelenmiştir. Bu araştırmanın amacı mevduat sigortası miktarının bankacılıkta istikrar üzerindeki doğrusal ve doğrusal olmayan etkilerini ortaya çıkarmaktır. Ek olarak günümüzde çokça tartışılan mevduat sigortasının bazı tasarım özellikleri ile bankacılıktaki istikrar arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma kapsamında, "Dünya Sağlık Örgütü"nce 2020 yılında resmi olarak yayınlanan Covid 19 pandemisi küresel kriz parametresi değerlendirilmiş ve mevduat sigortasına ilişkin bahse konu durumlar araştırılırken pandemi değişkeni ile bankacılıkta istikrar arasında bir ilişki olup olmadığı hususuna yönelik analizler de yapılmıştır.

Çalışma, veri seti büyüklüğü, çoklu ülke ve banka kullanılması sebebiyle mevduat sigortası ile ilgili Türkiye'de yapılan diğer çalışmalardan ayrışmaktadır. Ayrıca Covid 19 pandemisine ilişkin verdiği sonuçlar özelinde literatüre katkısının bulunacağı değerlendirilmektedir. Çalışma mevduat sigortası ile ilgili lüteratürdeki farklı bakış açılarını karşılaştırırken aynı zamanda mevduat sigortasının yapısal özelliklerine göre de ampirik sonuçlar vermektedir.

4.2. Araştırmanın Verileri ve Yöntemi

Araştırmanın veri seti 38 adet OECD üyesi ülke ile 93 adet IADI üyesi ülkenin kesişim kümesi olan 24 adet ülke üzerinden oluşturulmuştur. Ayrıca veri setinde yer alan söz konusu ülkelerden 13 adedi Avrupa Birliği (AB) üyesidir. Örneklemde yer alan ülkelerden AB'ye üye ülkeler bir grup olarak dahil olmak üzere 12 adedi G-20 üyesidir. Bunun yanı sıra, G-7 üyesi ülkelerin tamamı örneklemde yer almaktadır. Belirlenen 24 adet ülkeden ticari banka türünde seçilen 316 adet banka ile 2013-2022 yılları arasını içeren 10 yıllık panel veri seti oluşturulmuştur. 316 adet bankanın 299 adedi G-20 üyesi ülkelerde yer almaktadır.

24 ülkeden 316 banka ile ilgili veri setleri ayrı ayrı oluşturularak bir araya getirilmiştir. Bu kapsamda, bağımlı değişken Z score'un hesaplanmasına ilişkin veriler ile bankaların aktif toplamları, sermaye yeterliliği ve faiz dışı dengesini içeren banka kontrol verileri BankFocus veri tabanından elde edilmiştir. Bağımsız değişken olan, bankaların iflası durumunda sigorta fonu tarafından mudilere geri ödenecek mevduat sigortası miktarı ile mevduat sigortasının tasarımına ilişkin olarak nitel değişken şeklinde kullanılan kukla değişkenler, IADI internet sitesinde yer alan üye ülke anketlerinden yıllar ve ülkeler itibariyle yazar tarafından dizayn edilerek veri setine dahil edilmiştir. Ekonomik refah ve dengeye gösterge olarak kullanılan ülke kontrol değişkenleri yıllar ve ülkeler itibariyle OECD internet sitesinden alınmıştır. Bunların yanı sıra araştırma dönemi olan yıllar, Covid 19 pandemisini içeren ve içermeyen şekilde kukla değişkene dönüştürülerek veri setine eklenmiştir. Özetle, modellere ilişkin tüm veriler BankFocus, IADI internet sitesi ve OECD internet sitesi kullanılarak oluşturulmuştur.

Araştırmada yer alan 24 ülkeden 316 adet bankanın 10 yıllık (2013-2022) verilerini içeren kısa ve geniş bir panel veri seti ile çalışma yapılmıştır. Araştırmada 316 yatay kesit ve 10 yıllık zaman periyodunu içeren 3160 satır bulunmaktadır. Ayrıca model tahminleri için 16 adet değişken kullanılmıştır. Araştırmaya konu veri sayısı 50.560 adettir.

Kısa, geniş ve dengeli bir panel veri setindenden oluşan örnekleme statik panel veri analizi uygulanmış ve ampirik bulgular elde edilmiştir. Analizlerde StataSE 15 ve E-views 12 programları kullanılmıştır. Bu kapsamda uygulanan yöntemler analiz bölümünde detaylı olarak açıklanmıştır.

Araştırmaya konu ülkeler ve banka sayılarını içeren veriler Tablo 4.1.'de görülmektedir.

Tablo 4.1. Araştırmaya Konu 24 Ülke ve Banka Sayıları

Ülke ISO Kodu	**Ülkeler**	**OECD Üyesi**	**IADI Üyesi**	**AB Üyesi**	**G20 Üyesi**	**Banka Sayısı**
JP	Japonya	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi Değil	G20 Üyesi	**92**
US	Amerika Birleşik Devletleri	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi Değil	G20 Üyesi	**48**
CA	Kanada	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi Değil	G20 Üyesi	**20**
TR	Türkiye	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi Değil	G20 Üyesi	**17**
AU	Avustralya	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi Değil	G20 Üyesi	**14**
MX	Meksika	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi Değil	G20 Üyesi	**14**
FR	Fransa	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**12**
KR	Kore	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi Değil	G20 Üyesi	**12**
CO	Kolombiya	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi Değil	G20 Üyesi Değil	**11**
ES	İspanya	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**10**
DE	Almanya	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**9**
GB	Birleşik Krallık	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi Değil	G20 Üyesi	**8**
IT	İtalya	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**7**
PL	Polonya	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**6**
NL	Hollanda	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**5**
SE	İsveç	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**5**
CH	İsviçre	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi Değil	G20 Üyesi Değil	**4**
CZ	Çekya	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**4**
PT	Portekiz	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**4**
GR	Yunanistan	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**4**
HU	Macaristan	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**4**
NO	Norveç	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi Değil	G20 Üyesi Değil	**2**
FI	Finlandiya	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**2**
LT	Litvanya	OECD Üyesi	IADI Üyesi	AB Üyesi	G20 Üyesi	**2**

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

4.3. Araştırmanın Değişkenleri

Mevduat sigortasını farklı bakış açıları ile değerlendiren pek çok çalışma mevcuttur. Bu araştırmanın değişkenleri literatür bölümünde ayrıntılı olarak bahsedilen Demirgüç Kunt, Detragiache, Kane, Laeven, Levine, Karacaovalı ve Anginer çalışmaları ile Ciharamonte, Girardone, Migliavacca, Poli'nin çalışması esas alınarak oluşturulmuştur. Oluşturulan modellerde 2 bağımlı değişken, 4 bağımsız değişken, 2 ülke kontrol değişkeni, 3 banka kontrol değişkeni ve 5 kukla değişken olmak üzere toplamda 16 adet değişken kullanılmıştır. Çalışmanın devamında değişkenler ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Söz konusu değişkenler ve açıklamalarını içeren bilgiler Tablo 4.2.'de yer almaktadır.

Tablo 4.2. Değişkenler Tablosu

Gösterge	Değişken	Açıklama	Veri Kaynağı	Kısaltma
Bağımlı Değişkenler				
Banka İstikrarı 1	Z score	Bankanın aktif karlılığı yani ROA (Net Kar/Toplam Aktif) ve ROA'nın 3 yıllık standart sapmasını içeren aşağıdaki formül ile yazar tarafından hesaplanmıştır. Z score ne kadar yüksek ise bankanın iflas riski o kadar düşüktür. USD cinsinden hesaplanmıştır. $\frac{ROA + (\frac{Özkaynak}{Aktif\ Toplamı})}{\sigma ROA}$	BankFocus*	**Z**
Banka İstikrarı 2	NPL (USD)	Modellerin sağlamlıklarını test etmek için kullanılmıştır. Bağımlı değişken yerine kredi riskinin göstergesi olarak NPL oranı kullanılmıştır. NPL değeri ne kadar yüksek ise bankanın iflas riski de o kadar yüksektir. $\frac{Takipteki\ Krediler}{Brüt\ Krediler}$	BankFocus*	**NPL**
Bağımsız Değişkenler				
Mevudat Sigortası 1	Sigortalı Mevduat Miktarı (USD)	Banka iflası durumunda mudilere sigorta fonu tarafından ödenen sigorta miktarının logaritması	IADI Ülke Anketleri**	**SM**
Mevudat Sigortası 2	Sigortalı Mevduat Miktarı (USD) * Sigortalı Mevduat Miktarı (USD)	Banka iflası durumunda mudilere sigorta fonu tarafından ödenen sigorta miktarının logaritmasının karesi	IADI Ülke Anketleri**	**SM^2**

Gösterge	Değişken	Açıklama	Veri Kaynağı	Kısaltma
Kişi Başına Düşen Gelire Göre Ölçeklendirilen Sigorta Miktarı 1	Sigorta Miktarı / GSYİH (USD)	Banka iflası durumunda mudilere sigorta fonu tarafından ödenen sigorta miktarının, araştırmaya konu ülkelerin yıllar itibariyle Gayri Safi Yurt İçi Hasılasına (GSYİH) oranı	IADI, OECD***	**SMGDP**
Kişi Başına Düşen Gelire Göre Ölçeklendirilen Sigorta Miktarı 2	Sigorta Miktarı / GSYİH (USD)* Sigorta Miktarı / GSYİH (USD)	Banka iflası durumunda mudilere sigorta fonu tarafından ödenen sigorta miktarının, araştırmaya konu ülkelerin yıllar itibariyle Gayri Safi Yurt İçi Hasılasına (GSYİH) oranının karesi	IADI, OECD***	**$SMGDP^2$**
Kontrol Değişkenler				
Banka Kontrolleri				
Büyüklük	Toplam Aktif (USD)	Örnekleme konu bankaların aktif toplamı büyüklüklerinin logaritması	BankFocus*	**TA**
Sermaye Yeterliliği	Toplam Özkaynak/Toplam Aktif (USD)	Örnekleme konu bankaların özkaynak toplamının aktif toplamına oranı	BankFocus*	**SER**
Faiz Dışı Denge	Faiz Dışı Gelir / Faaliyet Geliri (USD)	Örnekleme konu bankaların faiz dışı gelirlerinin faaliyet gelirlerine oranı	BankFocus*	**FDD**
Ülke Kontrolleri				
Ekonomik Refah	GSYİH (USD)	Örnekleme konu ülkelerin kişi başına GSYİH miktarının logaritması	OECD***	**GDP**
Ekonomik Denge	Enflasyon (%)	Örnekleme konu ülkelerin veri dönemi itibariyle enflasyon oranı	OECD***	**ENF**

Gösterge	Değişken	Açıklama	Veri Kaynağı	Kısaltma
Mevduat Sigortasının Kuruluş Tipi	Hükümet 1, Özel Sektör 0	Örnekleme konu ülkede mevduat sigortası fonunun hükümet tarafından mı, özel sektör tarafından mı kurulup yönetildiğine ilişkin kukla değişkendir.	IADI Ülke Anketleri**	**D1**
Sisteme Üyelik Zorunluluğu	Zorunlu 1, Zorunlu Değil 0	Örnekleme konu ülkede mevduat sigortası fonuna bankaların üye olmasının zorunlu olup olmamasına ilişkin kukla değişkendir.	IADI Ülke Anketleri**	**D2**
Fona Ödenen Prim Şekli	Risk Ayarlı Ödeme 1, Sabit Ödeme 0	Örnekleme konu ülkede mevduat sigortası fonuna bankalar tarafından yapılan ödemenin riske göre ayarlanmış bir ödeme mi yoksa sabit bir ödeme mi olduğuna ilişkin kukla değişkendir.	IADI Ülke Anketleri**	**D3**
Fonun Tasfiye Yetkisi	Tasfiye Yetkisi Varsa 1, Yoksa 0	Örnekleme konu ülkedeki mevduat sigortası fonunun iflas eden bankayı tasfiye etme yetkisi olup olmadığına ilişkin kukla değişkendir.	IADI Ülke Anketleri**	**D4**
Küresel Krize İlişkin Değişkenler				
Covid 19 Pandemisi	2020-2022 Yılları 1, 2013-2019 Yılları 0	2020 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından ilan edilen Covid 19 pandemisinin küresel kriz olarak etkisini gösteren kukla değişkendir.	Dünya Sağlık Örgütü	**D5**

Kaynak: Yazar tarafından "oluşturulmuştur.

** BankFocus veri tabanına https://login.bvdinfo.com/IP/OrbisBanks?regionId=R0 ile erişilmiştir.*
*** IADI veri tabanına https://www.iadi.org/en/research/data-warehouse ile erişilmiştir.*
**** OECD veri tabanına https://www.oecd.org ile erişilmiştir.*

4.3.1. Bağımlı değişkenler

Banka başarısızlıkları veya banka istikrarı ölçümü ile ilgili literatür incelendiğinde; Chiaramonte vd. (2019), De Nicolo (2000) ve Stiroh (2004), Garcia-Marco ve Roblez-Fernandez (2008), Beck vd. (2009) ve Laeven ve Levine (2009) tarafından piyasa bazlı risk yerine muhasebe bazlı riski referans alarak iflasa veya ödemelerin gecikmesine olan mesafeyi hesaplamak için riskin bir ölçüsü olarak Z score kullanıldığı görülmüştür. Araştırmada temel bağımlı değişken olarak *Z score* kullanılacaktır. Modellerde **"Z"** olarak belirtilmiştir. Örnekleme konu 24 banka için aşağıdaki yöntemle Z score hesaplaması yapılmıştır. Z score değeri ne kadar yüksekse bankanın sağlamlığı o kadar yüksektir. Diğer bir ifade ile Z score'un yüksek olması banka istikrarına diğer bir ifade ile düşük riske işaret etmektedir. Z score özsermayenin toplam varlıklara (ETA) ve ortalama varlık getirisine (ROA) ile ROA'nın 3 yıllık standart sapmasına göre aşağıdaki formüller kullanılarak hesaplanmıştır. Z değeri karlılığın muhasebe ölçütlerini birleştirmekte, kaldıraç ve volatiliteyi yansıtmaktadır (Chiaramonte vd., 2019). Analizlerde Z değişkeninin doğal logaritması alınmıştır.

$$\frac{ROA + (\frac{\text{Özkaynak}}{Aktif\ Toplamı})}{\sigma ROA}$$

$$\text{ROA} = \frac{\text{Net Kar}}{\text{Toplam Aktif}}$$

Araştırma kapsamında banka riskine ve istikrarsızlığa işaret edecek ikinci bir bağımlı değişken ile modellerin tekrarlanmasının sağlamlık açısından uygun olacağı değerlendirilmiştir. Bu açıdan literatür incelendiğinde; Keeley (1990), Salas ve Saurina (2003), Jimenez vd. (2013), Beck vd. (2006), Boyd vd. (2006), Berger vd. (2009) ve daha bir çok yazar tarafından özsermayenin toplam aktiflere oranı, takipteki kredilerin brüt kredilere oranı (NPL), bankaların sistemik krizlerine ilişkin kukla değişkenler gibi farklı değişkenler kullanıldığı görülmüştür. Ancak Z score yerine bankacılıkta istikrara gösterge olarak kullanılabilecek literatür incelendiğinde daha çok kredi kalitesinin baz alındığı görülmüştür. Basel 1 sermaye rasyosundan yola çıkarsak kredi riski bankalar için iflas riskine ve dolayısıyla istikrara gösterge olmaktadır. Bu nedenle ikinci bağımlı değişken olarak 316 bankanın 10 yıllık süreçteki NPL değerleri kullanılmıştır. Modellerde **"NPL"** olarak belirtilmiştir. NPL aşağıdaki formül ile hesaplanmaktadır.

$$\frac{\text{Takipteki Krediler}}{\text{Brüt Krediler}}$$

4.3.2. Bağımsız değişkenler

Araştırmanın ilk bağımsız değişkeni olarak banka istikrarı ile sigorta kapsam miktarı arasındaki doğrusal ilişkiyi analiz etmek üzere banka iflası durumunda mudilere yani tasarruf sahiplerine sigorta fonu tarafından ödenen sigorta miktarının doğal logaritması kullanılmıştır. Modellerde "SM" olarak belirtilmiştir. Araştırmanın modelleri arasında banka istikrarı ve sigorta miktarı arasındaki doğrusal olmayan ilişki de bulunduğundan bu ilişkinin tespiti için sigorta miktarının doğal logaritmasının karesi kullanılmıştır. Modellerde "SM2" olarak belirtilmiştir.

Sigorta limitini ölçmek için Sigorta koruma kapsam miktarının/Kişi başı Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GDP) ya oranı kullanılmaktadır (Chiaramonte vd., 2020). IMF tarafından tavsiye edilen oran, sigorta kapsam miktarının kişi başına Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın bir veya iki katı olmasıdır. Modellerde söz konusu bağımsız değişken ile banka istikrarı arasında doğrusal ve doğrusal olmayan ilişkileri analiz edilmiştir. Doğrusal ilişki için kurulan modellerde "SMGDP" olarak, doğrusal olmayan ilişki için kurulan modellerde ise "SMGDP2" olarak belirtilmiştir.

4.3.3. Ülke kontrol değişkenleri

Modellerin güçlendirilmesi amacıyla analize konu ülkelerin makroekonomik değişkenlerinin modellere dahil edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir. Panel veri regresyon analizlerinde örneklem 316 bankanın yer aldığı 24 ülkenin ekonomik refahına gösterge olarak kişi başına Gayri Safi Yurtiçi Hasılası, ekonomik dengesine gösterge olarak ise ilgili ülkenin veri dönemini kapsayan enflasyon oranları kullanılmıştır. Modellerde "GDP" ve "ENF" olarak belirtilmiştir. Analizlerde ENF değişkeni verileri oran olarak kullanılırken, GDP verilerinin doğal logaritması kullanılmıştır.

4.3.4. Banka kontrol değişkenleri

Modellerin güçlendirilmesi amacıyla analize konu bankaların mikroekonomik değişkenlerinin modellere dahil edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir. Panel veri regresyon analizlerinde yer alan 316 bankanın aktif toplamı büyüklüklerinin doğal

logaritması, sermaye yeterliliğine gösterge olacak şekilde özkaynak toplamlarının aktif toplamlarına oranı ve ilgili bankaların faiz dışı dengelerini gösteren faiz dışı gelirin faaliyet gelirine oranı değişkenleri veri setine eklenmiştir. Modellerde "TA", "SER" ve "FDD" olarak belirtilmiştir. Modellerde TA değişkeninin doğal logaritması kullanılmıştır. SER ve FDD değişkeni oran olarak analize dahil edilmiştir. Ayrıca TA ve SER değişkenlerinin Z ile ilişkisi kendiliğinden var olduğu için tüm modellere bu değişkenler dahil edilmiştir.

4.3.5. Kukla değişkenler

Mevduat sigortasının yapısı ve tasarım özelliklerinin bankacılıkta istikrar ile ilişkilerini analiz edebilmek için IADI üye ülke anketlerinden yıllar itibariyle alınan veriler ile hazırlanan ve veri setine dahil edilen kukla değişkenler kullanmıştır. Ayrıca Covid 19 pademisi ile istikrar arasında bir ilişki olup olmadığını analiz edebilmek için küresel krize gösterge niteliğinde kriz kukla değişkeni kullanılmıştır.

Mevduat sigortasının tasarımı ile ilgili ilk kukla değişken, mevduat sigortasının kuruluş tipine ilişkindir. Bu değişken, örnekleme konu ülkede mevduat sigortası fonunun hükümet tarafından mı, özel sektör tarafından mı kurulup yönetildiğine ilişkin kukla değişkendir. 24 ülke bazında mevduat sigorta sistemi; hükümet tarafından kurulup yönetiliyor ise 1, özel sektör tarafından kurulup yönetiliyor ise veya özel sektör tarafından kurulup hükümet ile bağlantılı bir şekilde yönetiliyor ise 0 değişkeni şeklinde ifade edilmiştir. Modellerde "D1" olarak belirtilmiştir.

Mevduat sigortasının tasarımı ile ilgili ikinci kukla değişken, mevduat sigortası sistemine üyelik zorunluluğudur. Bu değişken, örnekleme konu ülkede mevduat sigortası fonuna bankaların üye olmasının zorunlu olup olmamasına ilişkin kukla değişkendir. 24 ülke bazında mevduat sigorta sistemine üyelik zorunlu ise 1, zorunlu değilse 0 değişkeni şeklinde ifade edilmiştir. Modellerde "D2" olarak belirtilmiştir.

Mevduat sigortasının tasarımı ile ilgili üçüncü kukla değişken, mevduat sigortası fonuna ödenen prim şeklidir. Bu değişken, örnekleme konu ülkede mevduat sigortası fonuna bankalar tarafından yapılan ödemenin riske göre ayarlanmış bir ödeme mi yoksa sabit bir ödeme mi olduğuna ilişkin kukla değişkendir. 24 ülke bazında mevduat sigorta sistemine bankalar tarafından ödenen prim riske göre ayarlanmış ise 1, sabit ödeme şeklinde ise 0 değişkeni şeklinde ifade edilmiştir. Modellerde "D3" olarak belirtilmiştir.

Mevduat sigortasının tasarımı ile ilgili dördüncü kukla değişken, mevduat sigortası fonunun tasfiye yetkisidir. Bu değişken, örnekleme konu ülkedeki mevduat sigortası fonunun iflas eden bankayı tasfiye etme yetkisi olup olmadığına ilişkin kukla değişkendir. 24 ülke bazında mevduat sigortası fonunun iflas eden bankayı tasfiye yetkisi varsa 1, tasfiye yetkisi yoksa 0 şeklinde ifade edilmiştir. Modellerde "D4" olarak belirtilmiştir.

24 ülke bazında mevduat sisteminin tasarımına ilişkin kukla değişkenleri ve değerlerini içeren veriler Tablo 4.3.'te görülmektedir.

Tablo 4.3. Kukla Değişkenler Tablosu

Ülke Adı	**D1**	**D2**	**D3**	**D4**
Almanya	0	0	1	0
Amerika Birleşik Devletleri	1	1	1	1
Avustralya	1	0	0	0
Birleşik Krallık	0	1	1	0
Çekya	1	1	1	0
Finlandiya	1	1	1	0
Fransa	0	1	1	1
Hollanda	1	1	1	1
İspanya	0	1	1	0
İsveç	1	1	1	0
İsviçre	0	1	1	0
İtalya	0	1	1	0
Japonya	0	1	0	1
Kanada	1	1	1	1
Kolombiya	1	1	1	0
Kore	1	1	1	1
Litvanya	1	1	1	0
Macaristan	0	1	1	0
Meksika	1	1	1	1
Norveç	0	1	1	0
Polonya	1	1	1	0
Portekiz	1	1	1	0
Türkiye	1	1	1	1
Yunanistan	0	1	1	0

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Mevduat sigorta sisteminin tasarımına ilişkin kukla değişkenlerin yanı sıra, 2020 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından resmi olarak ilan edilen ve 2022 yılında resmi olarak sonlandırılan Covid 19 pandemisinin küresel bir krize referans olabileceği değerlendirildiğinden; panel verinin zaman boyutu olan 10 yıllık sürecin 2020-2022 yılları 1, 2013-2019 yılları 0 olarak şeklinde kukla değişken olarak ifade edilmiştir. Modellerde "**D5**" olarak belirtilmiştir.

4.4. Analiz

Araştırmada statik panel veri analiz yöntemleri kullanılmıştır. Analizler vasıtasıyla panel veri regresyon modelleri elde edilmiştir. Bu kapsamda yapılan testler, oluşturulan modeller ve bulgular çalışmanın devamında açıklanmıştır.

Panel veri, belirli bir zaman aralığında yapılan gözlemlerin birimler üzerinden oluşturduğu veri setidir. Bu birimler, hane halkı, şirketler, ülkeler, bölgeler gibi çeşitli yapıları temsil edebilir. Panel veri aynı zamanda zaman serilerini içerir. Zaman serileri, birimlerin zamanla değişen gözlemlerinin bir koleksiyonu olarak tanımlanabilir (Akdi, 2010).

Yatay kesit verileri birden fazla birimin belirli bir zamanda yapılan gözlemlerinden oluşur. Bu veri türünün zaman serilerinde olduğu gibi kendine ait problemleri vardır. En önemlilerinden biri homojen olmama durumudur. Yatay kesit veriler ile zaman serilerinin birleşmesi sonucu oluşan panel veri hem yatay kesit hem de zaman serilerinin özelliklerini içermektedir (Gujarati, 2004). Panel verinin yapısındaki kesit birimler genellikle heterojen yapıdadır. Ancak bazı durumlarda, özellikle gözlem sayısının artması istendiğinde, veriyi kaybetmemek için heterojenlik göz ardı edilmektedir (Uğurca, 2023).

Panel veri analizi, 1960 yıllarından itibaren kullanılmaya başlanmış, 1990'lı yıllardan bu yana anlamlı çalışmalar ortaya çıkmış ve çoklu ülke verileri kullanılarak daha detaylı analizler yapılmıştır. Panel veri analizi ile hem zaman serisi hem yatay kesit verilerinin aynı anda bir arada bulunması, çalışmalarda daha kapsamlı verilerle analiz yapmayı mümkün hale getirmiştir. Verideki gözlem sayısının artması sayesinde serbestlik derecesi de artmıştır. Bu durum değişkenler arasında oluşan çoklu doğrusal bağlantı sorununu da azaltmaktadır. Böylece panel veri analizi, yalnızca yatay kesit verileri veya zaman serisi

verileriyle finansal soruların çözümünde yetersiz kalan analizler için bir çözüm yöntemi olmaktadır (Tatoğlu, 2013).

Panel veri yönteminin olumlu özellikleri arasında; daha çok değişken ile çalışılması sayesinde çoklu doğrusal bağlantıları azaltması, serbestlik derecesinin artması, daha etkin tahminler yapılabilmesi, zaman serisi ve yatay kesiti birleştirerek daha geniş çaplı analiz ölçümleri ve nitel verilere uygunluğu sayılabilir (Baltagi, 2005).

Panel veri, olumlu özelliklerinin yanı sıra bazı olumsuz özelliklere de sahiptir. Panel veri setlerini oluşturmak oldukça zahmetlidir. Ek olarak, hem zaman serisi hem de yatay kesit serisi içermesi nedeniyle hatalara ilişkin sapmalar artabilmektedir (Hasdemir, 2021).

Panel veri statik ve dinamik panel veri modelleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Statik panel veri modelleri, bağımlı ve bağımsız değişkenlerin cari dönem değerleriyle oluşturulan ve tahmin edilen modellerdir. Dinamik panel veri modelleri ise, bağımlı değişkenin gecikmeli değerlerinin bağımsız değişken olarak eklenip modellenmesi şeklindedir (Hasdemir, 2021). Bu araştırmada statik modeller içerisinde yer alan "sabit etkili panel veri" ve "rassal etkili panel veri" modelleri kullanılarak regresyon modelleri oluşturulmuştur.

i tane birim ve her birime karşı gelen t adet gözlem mevcuttur. Tüm örneklem birimleri tam olarak aynı zaman periyodu için gözleniyorsa, elde edilen veri, dengeli (balanced panel data) panel veridir. Gözlemlenemiyorsa dengesiz (unbalanced panel data) paneldir (Baltagi, 2005).

Panel veri setleri yatay kesit birimlerinin sayısı ve bu birimlerin izlendiği zaman boyutuna bağlı olarak üç şekilde gözlenebilir (Kennedy, 2003):

- ✓ Uzun ve Dar: Zaman boyutu uzun, yatay kesit birim sayısı göreli olarak daha azdır.
- ✓ Kısa ve Geniş: Zaman boyutu kısadır ve çok sayıda yatay kesit birimi vardır.
- ✓ Uzun ve Geniş: Hem zaman boyutu uzun hem de yatay kesit birimlerinin sayısı çoktur.

Bu araştırma için oluşturulan veri seti dengeli panel veri yapısında olup, 316 yatay kesit ve 10 yıllık zaman serisinden oluştuğu için kısa ve geniş panel veri şeklindedir.

4.4.1. Araştırmanın hipotezleri ve modeller

Mevduat sigortası ve finansal sağlamlık ilişkisi kapsamındaki bu çalışma, finansal sistemin en büyük oyuncusu olan bankalar üzerine odaklanmıştır. Gelişmiş ülkelerdeki ticari bankaların sağlamlıkları dolayısıyla istikrarlı olup olmadıkları ölçümlenmiş ve bu ölçüt ile ilgili bankanın bulunduğu ülkedeki mevduat sigortası miktarı/kişi başına mevduat sigortası miktarı arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Ayrıca literatür kısmında da sıkça bahsedilen mevduat sigorta sisteminin tasarım özellikleri ile bankacılıkta istikrar arasındaki ilişkiler analiz edilerek değerlendirilmiştir. Bu kapsamda çalışmada oluşturulan temel hipotezler aşağıda sunulmaktadır:

H_1: Mevduat sigortası miktarının bankacılıkta istikrar üzerinde doğrusal etkisi vardır.

H_2: Mevduat sigortası miktarının bankacılıkta istikrar üzerinde doğrusal olmayan etkisi vardır.

H_3: Kişi başına düşen mevduat sigortası miktarının bankacılıkta istikrar üzerinde doğrusal olmayan etkisi vardır.

H_4: Mevduat sigortasının tasarım özelliklerinin bankacılıkta istikrar üzerinde doğrusal etkisi vardır.

H_5: Kriz döneminin bankacılıkta istikrar üzerinde doğrusal etkisi vardır.

Mevduat sigortası miktarı ile kişi başına düşen mevduat sigortası miktarı ve bankacılıkta istikrar arasındaki doğrusal ilişkiler için tahminlenen genel modeller:

$$Z_{i,t} = \alpha + \beta_1 SM_{i,t} + \beta_2\, SMGDP_{i,t} + \beta_3(\text{banka kontrolleri})_{i,t} + \beta_4(\text{ülke kontrolleri})_{i,t} + \beta_5(\text{kukla değişkenler})_{i,t} + U_{i,t} \quad (1)$$

$$NPL_{i,t} = \alpha + \beta_1 SM_{i,t} + \beta_2\, SMGDP_{i,t} + \beta_3(\text{banka kontrolleri})_{i,t} + \beta_4(\text{ülke kontrolleri})_{i,t} + \beta_5(\text{kukla değişkenler})_{i,t} + U_{i,t} \quad (2)$$

Mevduat sigortası miktarı ile kişi başına düşen mevduat sigortası miktarı ve bankacılıkta istikrar arasındaki doğrusal olmayan ilişkiler için tahminlenen genel modeller:

$$Z_{i,t} = \alpha + \beta_1 SM_{i,t} + \beta_2 SM^2_{i,t} + \beta_3 SMGDP_{i,t} + \beta_4 SMGDP^2_{i,t} + \beta_5(\text{banka kontrolleri})_{i,t} + \beta_6(\text{ülke kontrolleri})_{i,t} + \beta_7(\text{kukla değişkenler})_{i,t} + U_{i,t} \quad (3)$$

$$NPL_{i,t} = \alpha + \beta_1 SM_{i,t} + \beta_2 SM^2_{i,t} + \beta_3 SMGDP_{i,t} + \beta_4 SMGDP^2_{i,t} + \beta_5(\text{banka kontrolleri})_{i,t} + \beta_6(\text{ülke kontrolleri})_{i,t} + \beta_7(\text{kukla değişkenler})_{i,t} + U_{i,t} \quad (4)$$

İ : banka sayısı (1,2,...,n)

t : zaman (yıllık)

α : sabit terim

$U_{i,t}$: hata terimi

4.4.2. Betimleyici istatistikler

Araştırma kapsamında tahmin edilen modellerde yer alan tüm değişkenlere (50.560 adet) ilişkin betimleyici istatistikler tablosu aşağıdadır.

Tablo 4.4. Betimsel İstatistikler Tablosu

	D1	D2	D3	D4	D5	ENF	FDD	GDP	SER	NPL	SM	SMGDP	$SMGDP^2$	SM^2	TA	Z
Ortalama	0.518987	0.927215	0.664557	0.300000	0.300000	2.750019	33.56742	10.64975	8.146116	2.066994	11.45592	5.411338	29.82336	132.0200	17.6219	9.577282
Medyan	1.000000	1.000000	1.000000	0.000000	0.000000	1.460000	31.13734	10.66513	6.906286	0.411263	11.59791	5.430017	29.48509	134.5115	17.5963	8.074849
Maksimum	1.000000	1.000000	1.000000	1.000000	1.000000	72.31000	1620.000	11.70572	65.85903	61.04260	13.72799	7.644123	58.43262	188.4576	21.9193	75.93416
Minimum	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	-1.740000	-89.98073	9.492960	-1.762115	0.000000	8.114923	2.181231	4.757769	65.85197	10.4867	-14.37901
Standart Sapma	0.499718	0.259824	0.472220	0.458330	0.458330	6.026469	35.25390	0.345874	5.029490	5.492668	0.884423	0.735490	7.395311	19.13383	1.7606	6.034766
Eğiklik	-0.076004	-3.289016	-0.697061	0.872872	0.872872	8.609792	29.87064	-1.043251	4.594435	6.245180	-1.498469	-1.159450	-0.448642	-1.171841	-0.2159	4.203955
Basıklık	1.005777	11.81763	1.485894	1.761905	1.761905	96.33821	1311.311	4.388853	39.09782	48.29868	5.869842	5.488179	4.865634	5.172927	3.6522	34.39632
Olasılık Değeri	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
Gözlem sayısı	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Değişkenlere ait betimsel istatistikler incelendiğinde; Z, SER ve ENF değişkenlerinin sağa eğik ve uzun kuyruklara sahip olduğu görülmektedir. SM ve SMGDP değişkenleri ise sola eğik (çarpık) bir dağılıma sahiptir. Diğer değişkenlerin dağılımları daha simetriktir. FDD değişkeni geniş bir aralığa sahip olup, sağa eğik bir dağılım sergilemektedir. Çalışmanın örnekleminde çok değişkenli panel veri seti kullanıldığı için normal dağılım beklenmemektedir.

4.4.3. Korelasyon matrisi

Araştırma kapsamında tahmin edilen modellerde yer alan tüm değişkenlere ilişkin oluşturulan korelasyon matrisi Tablo 4.5.'de görülmektedir.

Tablo 4.5. Korelasyon Matrisi

	Z	**NPL**	**ENF**	**FDD**	**GDP**	**SER**	**SM**	**SMGDP**	**SMGDP^2**	**SM^2**	**TA**
Z	1										
NPL	(-0.0316)*	1									
ENF	(0.1328)***	(-0.1023)***	1								
FDD	(0.0334)*	(0.0116)	(-0.0469)***	1							
GDP	(0.1050)***	(-0.1978)***	(-0.2442)***	-0.0272	1						
SER	(0.8455)***	-0.0129	(0.0938)***	(-0.0478)**	(-0.0674)***	1					
SM	(0.0398)**	(-0.0595)***	(-0.1941)***	(-0.0489)**	(0.5899)***	(0.0305)*	1				
SMGDP	(0.0973)***	0.0215	(-0.1186)**	(0.0461)**	(0.2391)***	(0.0684)***	(0.9251)***	1			
SMGDP^2	(0.1247)***	0.0265	(-0.1150)**	(0.0398)**	(0.1966)***	(0.0937)***	(0.9015)***	1	1		
SM^2	(0.0621)***	(-0.0625)***	(-0.1931)***	0.0453	(0.5881)***	(0.0519)***	(0.9978)***	(0.9233)***	(0.9061)***	1	
TA	(-0.3010)***	(-0.0679)***	(-0.0963)***	(0.1332)***	(0.3010)***	(-0.2989)***	(-0.2238)***	(0.1276)***	(0.1079)***	(-0.2167)***	1
***Not**: *,** ve *** sırasıyla %10, %5 ve %1 önem düzeyinde istatistiki olarak anlamlılığı göstermektedir.*											

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Korelasyon matrisi, Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı hesaplanarak oluşturulmuştur. Pearson korelasyon matrisi en az eşit aralıklı ölçek düzeyinde ölçülen iki sürekli değişken arasındaki doğrusal ilişkinin derecesinin belirlenmesini sağlamaktadır (Tavşancıl, 2020). Bu katsayının amacı, oran ölçeği düzeyindeki iki sürekli değişken arasında doğrusal ilişkiyi açıklamaktır (Büyüköztürk vd., 2018).

Korelasyon katsayısının mutlak değeri 0 ile 1 arasında yer alır ve sınır değerlerine bağlı olarak düşük, orta ve yüksek olarak yorumlanır. Eğer iki değişken arasında hiç ilişki yoksa sıfır veya sıfıra yakın iken, mükemmel ilişki olması durumunda bir veya bire yakın bir değer almaktadır. Katsayının işareti ise ilişkinin yönünü göstermektedir. Katsayı (+) ise pozitif bir doğrusal ilişki, (-) ise negatif bir doğrusal ilişki olduğu söylenebilir.

Tablo 4.5.'ten görüldüğü üzere, ilgili değişkenler arasında yüksek korelasyona sahip değişkenlerin modele aynı anda eklenilmemesi gerekmektedir. Tablo incelendiğinde sadece Z ve SER arasında güçlü bir korelasyon olduğu görülmektedir. Ancak Z bağımlı değişken olduğu için bu durum ihmal edilmektedir. Bunun dışında SM ile SM2 ve SMGDP ile SMGDP2 arasında doğal olarak çok yüksek bir korelasyon çıkmıştır. Ancak doğrusal olmayan modeller için modele değişkenin kendisi ve değişkenin karesi dahil edilmek zorundadır. Pearson korelasyon matrisi, tüm değişkenlerin aynı anda modele eklenememesi ve dilimli modeller tahmin edilmesi sebebiyle oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında yer alan modeller, korelasyon matrisi göz önünde bulundurularak tahmin edilmiştir. Buna göre modeller şu şekilde belirlenmiştir:

MODEL 1 : $Z = f(TA, SER, SM, SMGDP, D5)$

MODEL 2 : $Z = f$ *(TA, SER, ENF, D1, D2, D3, D4)*

MODEL 3 : $NPL = f(TA, SER, SM, SMGDP, D5)$

MODEL 4 : $NPL = f$ *(TA, SER, ENF, D1, D2, D3, D4)*

MODEL 5 : $Z = f$*(TA, SER, SM)*

MODEL 6 : $Z = f(TA, SER, SM, SM2)$

MODEL 7 : $NPL = f$*(TA, SER, SM)*

MODEL 8 : $NPL = f(TA, SER, SM, SM2)$

MODEL 9 : $Z = f(TA, SER, SMGDP)$

MODEL 10 : $Z = f(TA, SER, SMGDP, SMGDP2)$

MODEL 11 : $NPL = f(TA, SER, SMGDP)$

MODEL 12 : $NPL = f(TA, SER, SMGDP, SMGDP2)$

MODEL 13 : $Z = f(TA, SER, FDD, GDP)$

MODEL 14 : $NPL = f(TA, SER, FDD, GDP)$

MODEL 15 : $Z = f(TA, SER, SM, ENF, FDD, GDP, D5)$

MODEL 16 : $NPL = f(TA, SER, SM, ENF, FDD, GDP, D5)$

4.4.4. Yatay kesit bağımlılığı testleri

Korelasyon matrisi aracılığı ile hangi değişkenler arasında model tahminlenebileceği belirlendikten sonra, hangi nesil birim kök testlerinin yapılması gerektiğini belirlemek için yatay kesit bağımlılığına bakılması gerekmektedir. Panel veride yatay kesit bağımlılığı varlığı reddedilirse birinci nesil panel birim kök testleri kullanılabilir. Ancak panel verilerinde yatay kesit bağımlılığı varsa ikinci nesil panel birim kök testleri kullanılması daha etkin tahminleme yapılmasına olanak sağlamaktadır (Gövdeli, 2018). Bu çalışmada zaman boyutu 10 yıl olduğu için anlamlı olmayacağı değerlendirildiğinden birim kök testlerine yer verilmeyecektir. Yatay kesit bağımlılığını panel veri setlerinde test edebilmek için kullanılan yöntemler zaman boyutu ve yatay kesit boyutu arasındaki mesafeye göre değişkenlik göstermektedir. N birim boyutu T zaman boyutundan fazla ise Pesaran CD istatistiği kullanılabilmektedir. Çalışmada 10 yıl ve 316 banka bulunduğundan Bias corrected scaled LM ve Pesaran CD testi sonuçlarının anlamlı olacağı değerlendirilmiş ve bu testler uygulanmıştır. Bu çalışmada yatay kesit bağımlılığı testleri tüm modeller için değişken bazında yapılmıştır. Model bazında yatay kesit bağımlılığı için uzun dönemli bir veri serisi gerekmektedir. Testlerin sonuçları Tablo 4.6.'da görülmektedir.

Tablo 4.6. Yatay Kesit Bağımlılığı Testleri Tablosu

	Bias-corrected scaled LM	**Pesaran CD istatistiği**
Z	(294.4524)*** (0.0000)	(111.7624)*** (0.0000)
NPL	(411.4778)*** (0.0000)	(163.1999)*** (0.0000)
ENF	(431.8501)*** (0.0000)	(313.6011)*** (0.0000)
FDD	(164.0005)*** (0.0000)	(12.89105)*** (0.0000)
GDP	(1296.170)*** (0.0000)	(680.7932)*** (0.0000)
SER	(279.3506)*** (0.0000)	(127.2244)*** (0.0000)
SM	(294.8677)*** (0.0000)	(91.6875)*** (0.0000)
SMGDP	(600.1397)*** (0.0000)	(195.9698)*** (0.0000)
$SMGDP^2$	(598.0963)*** (0.0000)	(200.0338)*** (0.0000)
SM^2	(295.9238)*** (0.0000)	(60.0743)*** (0.0000)
TA	(472.6131)*** (0.0000)	(225.6399)*** (0.0000)
***Not:** *,** ve *** sırasıyla %10, %5 ve %1 önem düzeyinde istatistiki olarak anlamlılığı göstermektedir.*		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4.6.'dan görüleceği üzere, tüm testler için değişkenlerde %1 anlamlılık düzeyinde yatay kesit bağımlılığı olduğu görülmektedir. Bu nedenle yatay kesit bağımlılığını dikkate alan ikinci nesil birim kök testlerinin kullanılması gerekir. Ancak, ekonometrik çalışmalarda zaman boyutunun 15'ten az olduğu verilerde birim kök testlerinin yapılmaması önerilmektedir. Araştırmaya konu veri 10 yıllık bir zaman periyodu içermekte ve 10 yıl gibi bir zaman aralığında trend oluşması beklenmemektedir.

4.4.5. Model belirleme testleri

Modellerin sabit etkiler modeli veye tesadüfi/rassal etkiler modeli ile belirlenmesi arasında seçim yapabilmek için F testi ve Hausman testi kullanılmıştır. Sabit etkiler modeline uygunluğu test edebilmek için öncelikle F testi uygulanmıştır. Tüm birim etkilerin sıfıra eşit olduğu varsayımına dayanan H_0 hipotezi test edilmiştir. Eğer H_0 hipotezi kabul edilirse havuzlanmış en küçük kareler yöntemi kullanılabilir. Çünkü bu durumda birim etkilerin varlığından söz edilebilir. Model belirleme test sonuçları Tablo 4.7.'de görülmektedir.

F testi için varsayımlar:

H_0: Tüm birim etkiler sıfıra eşittir.
H_1: Tüm birim etkiler sıfıra eşit değildir.

Hausman testi için varsayımlar:

H_0: Katsayılar arasındaki fark sistematik değildir.

H_1: Katsayılar arasındaki fark sistematiktir.

Tablo 4.7.'den görüleceği üzere F testi ve Hausman testi p değerleri modellerin çoğu için (0.0000) çıkmıştır. Bu güven düzeyinde (% 99) her iki test için H_0 hipotezleri reddedilir. Araştırmanın model bölümünde daha önce tahminlenmesi ön görülen 16 model için yapılan F testi ve Hausman testi sonuçlarına göre; Model 3, Model 7 ve Model 11'in "Tesadüfi Etkiler Modeli", diğer modellerin ise "Sabit Etkiler Modeli" ile tahminlenmesi uygun görülmekte olsa da, araştırmanın örnekleminin rassal olması sebebi ile tüm modeller için hem sabit etkiler modelleri hem de tesadüfi etkiler modelleri çalıştırılmış ve sonuçlar raporlanmıştır.

Tablo 4.7. Model Belirleme Test Sonuçları

	F testi	Hausman testi	Test Sonucu
MODEL 1	(20.15)*** (0.0000)	(8286.43)*** (0.0000)	Sabit Etkiler Modeli
MODEL 2	(19.77)*** (0.0000)	(22.21)*** (0.0005)	Sabit Etkiler Modeli
MODEL 3	(45.62)*** (0.0000)	2.85 (0.5829)	Tesadüfi Etkiler Modeli
MODEL 4	(45.07)*** (0.0000)	(9671.93)*** (0.0103)	Sabit Etkiler Modeli
MODEL 5	(20.84)*** (0.0000)	(9098.33)*** (0.0000)	Sabit Etkiler Modeli
MODEL 6	(20.35)*** (0.0000)	(6.66)* (0.0834)	Sabit Etkiler Modeli
MODEL 7	(44.59)*** (0.0000)	7.20 (0.1258)	Tesadüfi Etkiler Modeli
MODEL 8	(44.51)*** (0.0000)	(8132.28)*** (0.0000)	Sabit Etkiler Modeli
MODEL 9	(20.69)*** (0.0000)	(25365.06)*** (0.0000)	Sabit Etkiler Modeli
MODEL 10	(20.48)*** (0.0000)	(7.35)* (0.0616)	Sabit Etkiler Modeli
MODEL 11	(44.47)*** (0.0000)	5.78 (0.2159)	Tesadüfi Etkiler Modeli
MODEL 12	(44.56)*** (0.0000)	(13.09)*** (0.0000)	Sabit Etkiler Modeli
MODEL 13	(20.77)*** (0.0000)	(9162.29)*** (0.0000)	Sabit Etkiler Modeli
MODEL 14	(46.40)*** (0.0000)	(19.80)*** (0.0000)	Sabit Etkiler Modeli
MODEL 15	(19.84)*** (0.0000)	(7753.56)*** (0.0000)	Sabit Etkiler Modeli
MODEL 16	(45.40)*** (0.0000)	(121.67)*** (0.0000)	Sabit Etkiler Modeli
***Not:** *,** ve *** sırasıyla %10, %5 ve %1 önem düzeyinde istatistiki olarak anlamlılığı göstermektedir.*			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

4.4.6. Diagnostik testler

Sabit etkiler modellerinde, değişken varyans sorunu "Değiştirilmiş (modified) Wald Testi" ile araştırılmıştır. Bu test hataların normal dağılım göstermediği durumlarda kullanılabilmektedir ancak birim boyutunun fazla zaman boyutunun az olması durumunda testin gücü azalmaktadır. Sabit etkiler modelinde otokorelasyon sorunu Baltagi-Wu (1999)'nun "Yerel En İyi Değişmez (LBI)" testi ve Bhargava, Franzini ve Narendranathan (1982)'ın "Durbin Watson" testi ile araştırılmıştır. Bu testlere ait değerlerin 2'den küçük olması durumunda, modelde otokorelasyon sorunun var olduğuna karar verilir. Tablo 4.8.'den görüldüğü üzere tüm modellerde hem otokorelasyon hem de değişken varyans sorunlarının var olduğu söylenebilmektedir. Model sonuçlarının güvenilir olması için bu sorunları ortadan kaldıran tahminciler ile çalışılması gerekmektedir. Bu amaçla değişkenlerde daha önce yapılan yatay kesit bağımlılığı sonucu da dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda yatay kesit bağımlılığını dikkate alan sabit etkiler modelinde farklı varyans ve otokorelasyonun varlığı durumunda etkin tahminci olarak "Driscoll ve Kraay" tahmin edici kullanılmaktadır. Analizlere Driscoll ve Kraay tahminci ile devam edilerek modeller raporlanmıştır.

Tesadüfi etkiler modellerinde ise, değişken varyans sorunu Levene, Brown ve Forsthye testi ile araştırılmıştır. Bu testte W0, W50 ya W10'un olasılık değerinden küçük olması değişen varyansın varlığına işaret etmektedir. Tesadüfi etkiler modelinde de otokorelasyon sorunu Baltagi-Wu (1999)'nun "Yerel En İyi Değişmez (LBI)" testi ve Bhargava, Franzini ve Narendranathan (1982)'ın "Durbin Watson" testi ile araştırılmıştır. Bu testlere ait değerlerin 2'den küçük olması durumunda, modelde otokorelasyon sorunun var olduğuna karar verilir. Tablo 4.8.'den görüldüğü üzere tüm modellerde hem otokorelasyon hem de farklı varyans sorunlarının var olduğu söylenebilmektedir. Model sonuçlarının güvenilir olması için bu sorunları ortadan kaldıran tahminciler ile çalışılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Tesadüfi etkiler modelinde değişken varyans ve otokorelasyonun varlığı durumunda etkin tahminci olarak ise "Arellano, Froot ve Rogers" tahmincisi kullanılmaktadır. Analizde Arellano, Froot ve Rogers tahmincisi kullanılarak değişkenler için tesadüfi etkiler modelleri tahminlenmiştir.

Hem sabit etkiler hem de tesadüfi etkiler modelleri için oluşabilecek hatalara karşı dirençli tahminciler vasıtasıyla modeller tahmin edilmiş ve ilgili sonuçlar raporlanmıştır.

Tablo 4.8. Diagnostik Testler Tablosu

Sabit Etkiler Modeli İçin					
Varsayım	**Otokorelasyon**		**Farklı Varyans**		
	Baltagi-Wu LBI Testi	**Durbin Watson Testi**	**Wald Testi**	**Olasılık Değeri**	
MODEL 1	0.8196	1.1592	5.8e+05***	0.0000	
MODEL 2	0.8057	1.1455	1.5e+06***	0.0000	
MODEL 4	0.4034	0.7442	4.0e+06***	0.0000	
MODEL 5	0.8075	1.1435	9.2e+05***	0.0000	
MODEL 6	0.8076	1.1436	9.3e+05***	0.0000	
MODEL 8	0.3856	0.7345	3.7e+08***	0.0000	
MODEL 9	0.8081	1.1437	9.5e+05***	0.0000	
MODEL 10	0.8100	1.1464	9.8e+05***	0.0000	
MODEL 12	0.7331	0.3852	9.5e+08***	0.0000	
MODEL 13	1.1425	0.8062	1.1e+06****	0.0000	
MODEL 14	0.7703	0.4245	5.5e+06***	0.0000	
MODEL 15	1.1587	0.8186	5.8e+05***	0.0000	
MODEL 16	0.4374	0.7782	2.1e+06***	0.0000	
Tesadüfi Etkiler Modeli İçin					
Varsayım	**Otokorelasyon**		**Farklı Varyans**		
	Baltagi-Wu LBI Testi	**Durbin Watson Testi**	**W0**	**W10**	**W50**
MODEL 3	0.4072	0.7484	(20.3529)*** (0.0000)	(8.6323)*** (0.0000)	(15.0116)*** (0.0000)
MODEL 7	0.3832	0.7319	(22.5048)*** (0.0000)	(9.5405)*** (0.0000)	(16.6819)*** (0.0000)
MODEL 11	0.3823	0.7328	(22.4028)*** (0.0000)	(9.4942)*** (0.0000)	(16.5720)*** (0.0000)
*Not: *,** ve *** sırasıyla %10, %5 ve %1 önem düzeyinde istatistiki olarak anlamlılığı göstermektedir.*					

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

4.4.7. Bulgular

Analiz bölümünde belirtilen testler sonrasında, sabit ve tesadüfi etkiler modelleri ile analizleri gerçekleştirilen verilere ilişkin sonuçlar tablo halinde hazırlanmıştır. Bu kapsamda, değişkenler arasındaki ilişkiler Tablo 4.9. ve Tablo 4.10.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.9. Tahmin Edilen Modeller (Sabit Etkiler Modelleri)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
	Z	**Z**	**NPL**	**NPL**	**Z**	**Z**	**NPL**	**NPL**	**Z**	**Z**	**NPL**	**NPL**	**Z**	**NPL**	**Z**	**NPL**
TA	-1.935	-1.862	.111	-.03	-2.404	-2.407	-.74	-.767	-2.377	-2.417	-.763	-.665	.196	.196	-1.933	.204
	(.389)***	(.339)***	(.193)	(.346)	(.455)***	(.45)***	(.286)**	(.296)**	(.452)***	(.439)***	(.265)**	(.336)*	(.21)	(.21)	(.407)***	(.21)
SER	-.43	-.413	.118	.063	-.412	-.413**	.073	.072	-.411	-.412	.074	.075	.118	.118	-.429	.111
	(.158)**	(.162)**	(.026)***	(.034)*	(.166)**	(.166)	(.045)***	(.045)	(.166)**	(.165)**	(.048)	(.045)	(.025)***	(.025)***	(.159)**	(.027)***
SM	2.344		-6.142		.154	.469	-.306	2.548							.21	-.298
	(1.269)*		(.785)***		(.041)***	(2.103)	(.066)	(2.1)							(.042)***	(.044)***
SMGDP	-2.135		5.815						.164	.851	-.015	-1.691				
	(1.263)		(.794)***						(.056)**	(1.524)	(.165)	(1.429)				
D5	-.933		.169												-.931	.187
	(.171)***		(.17)												(.174)***	(.223)
ENF		.001		-.039											.001	-.041
		(.012)		(.029)											(.018)	(.014)**
D1																
D2																
D3																
D4		-.591		-.753												
		(.215)**		(.274)**												
SM²						-.015		-.135								
						(.098)		(.096)								
SMGD²										-.074		.181				
										(.17)		(.144)				
FDD													-.009	-.009	-.001	-.009
													(.007)	(.007)	(.002)	(.007)
GDP													-5.462	-5.462	2.117	-6.036
													(.697)***	(.697)***	(1.324)	(1.154)***
_cons	32.163	45.928	38.003	2.42	53.547	51.954	18.004	3.574	53.924	53.13	14.998	16.938	56.117	56.117	22.498	65.619
	(7.205)***	(4.903)***	(4.433)***	(5.803)	(6.977)***	(14.288)***	(4.423)***	(8.63)	(6.726)***	(7.152)***	(3.576)***	(3.074)***	(6.832)***	(6.832)***	(12.136)*	(10.711)***
Observations	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160
Pseudo R^2	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z

Standard errors are in parentheses
**** p<.01, ** p<.05, * p<.1*

Tablo 4.10. Tahmin Edilen Modeller (Tesadüfi Etkiler Modelleri)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
	Z	**Z**	**NPL**	**NPL**	**Z**	**Z**	**NPL**	**NPL**	**Z**	**Z**	**NPL**	**NPL**	**Z**	**NPL**	**Z**	**NPL**
TA	-.223	-.221	.156	-.307	-.277	-.275	-.36	-.375	-.278	-.258	-.388	-.321	-.201	.172	-.197	.198
	(.072)***	(.075)***	(.222)	(.204)	(.078)***	(.078)***	(.185)*	(.179)**	(.077)***	(.079)***	(.181)**	(.176)*	(.074)***	(.219)	(.069)***	(.223)
SER	.942	.914	.09	.075	.94	.911	.044	.044	.937	.932	.044	.048	.947	.094	.96	.086
	(.057)***	(.071)***	(.062)	(.063)	(.056)***	(.064)***	(.06)	(.059)	(.056)***	(.058)***	(.06)	(.061)	(.058)***	(.063)	(.052)***	(.061)
SM	-.424		-5.079		.223	-7.906	-.304	2.656							.417	-.202
	(.357)		(1.206)***		(.129)*	(2.187)***	(.083)***	(1.563)*							(.137)***	(.077)***
SMGDP	.829		4.848						.446	-2.63	.007	-1.811				
	(.396)**		(1.226)***						(.148)***	(.94)***	(.112)	(.957)*				
D5	-1.358		.006												-1.41	.034
	(.234)***		(.141)												(.236)***	(.136)
ENF		.023		-.039											.053	-.046
		(.012)*		(.012)***											(.014)***	(.012)***
D1		1.03		-4.965												
		(.226)***		(1.189)***												
D2		.408		-1.209												
		(.149)***		(.732)*												
D3		.628		3.148												
		(.221)***		(1.04)***												
D4		-1.46		-.701												
		(.241)***		(.217)***												
SM²						.377		-.139								
						(.101)***		(.076)*								
SMGD²										.311		.197				
										(.095)***		(.112)*				
FDD										0		-.008	0	-.008	0	-.008
										(.004)		(.008)	(.003)	(.008)	(.003)	(.008)
GDP													-.753	-4.983	-.612	-5.075
													(.341)**	(1.253)***	(.394)	(1.255)***
_cons	6.619	5.067	30.532	8.784	4.242	47.776	11.524	-3.712	4.418	11.519	8.504	11.523	13.406	51.619	7.259	54.637
	(2.536)***	(1.447)***	(6.226)***	(3.763)**	(1.75)**	(12.636)***	(3.004)***	(9.597)	(1.405)***	(2.809)***	(3.242)***	(4.133)***	(4.01)***	(11.353)***	(4.169)*	(11.59)***
Observations	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160	3160
Pseudo R^2	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z	.z

Standard errors are in parentheses

*** p<.01, ** p<.05, * p<.1

Yapılan analizler sonucunda Driscoll Kraay hata tahmincisi kullanılarak oluşturulan sabit etkiler ve Arellano, Froot ve Rogers tahmincisi kullanılarak oluşturulan tesadüfi etkiler panel veri regresyon modellerine ilişkin bulgular çalışmanın devamında yorumlanacak olup, bağımlı değişkenler olan Z ve NPL ile bağımsız ve kukla değişkenler arasındaki özet bulgular Tablo 4.11.'de sunulmuştur.

Tablo 4.11. Bulgular Özet Tablosu

Bağımsız Değişken Bulguları	**SM**	**SM^2**	**SMGDP**	**$SMGDP^2$**	**TA**	**SER**	**FDD**	**GDP**	**ENF**
Z	pozitif	pozitif	pozitif	pozitif	negatif	pozitif	ilişki yok	negatif	pozitif
NPL	negatif	negatif	negatif	pozitif	negatif	pozitif	negatif	negatif	negatif
Kukla Değişken Bulguları	**D1**	**D2**	**D3**	**D4**	**D5**				
Z	pozitif	pozitif	pozitif	negatif	negatif				
NPL	negatif	negatif	pozitif	negatif	pozitif				

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bankacılıkta istikrar ile sigorta miktarı ve kişi başına sigorta miktarı arasında anlamlı ve doğrusal aynı zamanda anlamlı ve doğrusal olmayan bir ilişki olduğu, diğer değişkenlerin etkileri sabitken sigorta kapsam miktarındaki %1'lik değişimin banka istikrarını artıracağı bulgusu elde edilmiştir. Yani bir ülkede mevduat sahiplerine düşen kişi başına sigorta miktarı arttıkça bankacılık sektöründeki istikrarın da arttığı görülmektedir. Analize konu ülkelerde açık mevduat sigortası sistemi uygulanmaktadır. Bu bağlamda mevduat sigortasının önceden belirlenmiş düzenlemeler çerçevesinde bir ülkede bulunmasının istikrarı yani bankacılık sektöründe finansal sağlamlığı artırabileceği söylenebilir. Mevduat sigortasının finansal güvenlik ağı içerisinde yer alması bu durum ile örtüşmektedir.

Bu çalışmada G-7 ülkelerinin tamamı araştırmanın ilk 13 ülkesi arasında yer almaktadır. Analize konu 316 bankadan 196 bankanın G-7 üyesi ülke bankaları olduğu göz önünde bulundurulduğunda, istikrar ilişkisinin varlığı ve G-7 ülkelerindeki sigorta kapsam miktarı arasında bir uyum olduğu söylenebilir. Yani mevduat sigortası dünyanın en gelişmiş ülkelerinde uygulanmakta olan bir düzenlemedir. İncelendiği üzere, G-7 ülkelerinde sigorta kapsam miktarının oldukça yüksek bir seviyede tutulduğu görülmektedir. Bu durum mevduat sigortasının finansal ve ekonomik gelişmişliği yüksek ülkelerde kullanıldığını ve mevduatlarının büyük bir kısmının sigortalı olduğunu göstermektedir. Ayrıca analize konu 316 bankanın 299 adedi G-20 üyesi ülkelerin ticari bankalarıdır. Bu durum da, mevduat sigortasının güven mekanizması/finansal güvenlik ağı

içerisinde var olması gerektiği ve bankacılık sisteminde istikrara olumlu yönde katkıda bulunduğuna dair bir göstergedir. Bulgular Cerrone (2018), Kiema ve Jokivuolle (2019), Chu (2011), DemirgüçKunt, Kane ve Laeven (2014) çalışmalarını desteklemektedir.

Mevduat sigortası ile bankacılıkta istikrar ilişkisi kapsamında oluşturulan 6, 8, 10 ve 12 numaralı modellere ilişkin bulgular incelendiğinde hem mevduat sigortası kapsam miktarı hem de kişi başına düşen mevduat sigortası ile istikrar arasında doğrusal olmayan bir ilişkinin de var olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu bulgu Chiaramonte vd. (2020) çalışmasını destekler niteliktedir.

Bu çalışma, veri dönemi itibariyle küresel kriz bağlantısını araştırabilmek amacıyla Covid 19 pandemisi ile ilişkilendirilmiştir. D5 kukla değişkeni ile gösterilen pandeminin olduğu yıllarda Z score azalırken, NPL oranının arttığı görülmektedir. Buna paralel olarak, Z score ve D5 değişkeni arasında negatif, NPL ve D5 değişkeni arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Her ne kadar direk ekonomik bir kriz olmasa da Covid 19 pandemisi, 1918 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan ve milyonlarca insanın ölümü ile sonuçlanan ispanyol gribinden sonra ilan edilen en büyük pandemidir.

Covid 19 pandemisi esnasında IADI'ye üye ülkelerin % 96'sı mevduat sigorta sistemlerinde bir değişiklik yapmamıştır. Yalnızca Brezilya mevduatlara özel bir garanti vermiş, Tayland teminat limitini 1 yıl uzatmıştır. Analiz sonuçlarına göre Covid 19 pandemisinin -mevduat sigortası bulunsa dahi- bankacılık sisteminde istikrarı azalttığı söylenebilir. Bu durum sadece ekonomik krizlerin değil, oluşabilecek ve ekonomiyi etkileyebilecek diğer krizlerin de sigorta sistemleri tasarlanırken ve uygulanırken oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Bu çalışma, Covid 19 pandemisi döneminde bankacılık sisteminde istikrarın azaldığını gösteren ilk çalışmalardan birisi olması sebebiyle literatüre özgün katkı sağlamaktadır.

Modellerin sağlamlıklarını görebilmek amacıyla Z bağımlı değişkeni yerine NPL bağımlı değişkeninin kullanıldığı modellerde de anlamlılık ve ilişkiler açısından benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Z score yükseldikçe sağlamlık artmaktadır ancak NPL yükseldikçe kredi riski arttığı için sağlamlık azalmaktadır. Sigorta kapsam miktarındaki bir birimlik artış NPL'in azalmasına sebep olmaktadır. Ayrıca küresel kriz döneminde NPL'in artış yönünde değiştiği görülmektedir. Zaten NPL arttıkça aktif karlılığı azalacağından Z score'un azalması beklenmektedir. Bahse konu kriz döneminde takipteki kredi oranının

artması, ekonomik ve finansal krizler kadar olmasa da, pandemi krizinin bankacılık sisteminde kırılganlığı artırdığını dolayısıyla finansal sağlamlığı azalttığını göstermektedir.

Araştırmaya konu 24 ülkeden 14 ülkede mevduat sigorta sistemi hükümet nezdinde kurulmuş ve yönetilmektedir. 10 tanesinde ise özel fon şeklinde bir yapılanma söz konusudur. Örnekleme konu ülkede mevduat sigortası fonunun hükümet tarafından mı, özel sektör tarafından mı kurulup yönetildiğine ilişkin oluşturulan D1 değişkeni ile istikrar arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sistemin devlet elinde olması finansal sağlamlığı artırıcı yönde bir etki yapmaktadır. Vatandaşların/mudilerin sigorta miktarından bağımsız olarak, mevduatlarının devlet güvencesinde olduğunu bilmeleri sisteme hücumları da önleyerek oluşabilecek risklere karşı tampon oluşturmaktadır. Dolayısıyla sistemin devlet elinde ve/veya kontrolünde olması güven mekanizmasının daha etkili olmasını sağlayacağından istikrara katkı sağlayacaktır. D5 değişkeni ile sağlama yapmak amacıyla bağımsız değişken olarak analizlere dahil edilen NPL arasında da ters yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yani mevduat sigortasının sahipliği ve yönetimi devlet elinde olduğunda kredi zararlarının azaldığı, dolayısıyla istikrarın arttığı söylenebilir.

Araştırmaya konu 24 ülkeden Almanya ve Avusturalya dışındaki 22 ülkede sisteme üyelik zorunludur. Özellikle gelişmiş ülkelerin yer aldığı çalışmada üyeliğin zorunlu olması ile istikrar arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sisteme üyeliğin zorunlu olup olmamasına ilişkin D2 değişkenindeki %1'lik bir değişimin banka istikrarında artışa neden olduğu bulunmuştur. Tersi şeklinde bulgu, NPL değişkeni için de elde edilmiştir. Yani mevduat sigorta sistemine üyeliğin zorunlu olması bankacılık sisteminde istikrarı artırmaktadır. Diğer bir ifade ile zorunlu üyelik durumu sistemdeki riski azaltmaktadır. Üyeliğin zorunlu olması durumunda eğer doğru bir şekilde riske göre ayarlanmış prim sistemi uygulanırsa ahlaki tehlike azalacağından finansal sağlamlık yükseliş gösterecektir.

Üyeliğin zorunlu olması mevduat sahiplerini korumaya yönelik bir uygulama olduğundan güven mekanizması burada da devreye girmektedir. Zorunlu üyelik finansal güvenlik ağını güçlü kılacak ve mudiler o ülke sınırları içerisinde hangi bankaya mevduatını yatırırsa yatırsın zorunlu bir üyelik içeren sigorta sistemine dahil olacaklarını bileceklerdir. Bu durum hem mudilerin fazla nakitlerini sisteme dahil etmekten korkmalarını önleyecek hem de küçük yatırımcıyı koruyacaktır. "Too big to fail"

dolayısıyla büyük mevduat sahiplerinin zaten korunduğu bu ülkelerde küçük yatırımcının da korunması ve haksız rekabet olmaması için üyelik zorunluluğu gereklidir ve bu durum istikrara olumlu yönde katı sağlamaktadır.

Araştırmaya konu 24 ülkeden Japonya ve Avusturalya dışındaki 22 ülkede sistemin finansmanında riske göre ayarlanmış yöntemler kullanılmaktadır. Bu iki ülkede ise sabit bir oran/miktarda prim ödenmektedir. D3 değişkeni ile ifade edilen prim ödeme şekli ile ilgili ilişkiye bakıldığında, D3 değişkenindeki %1'lik bir değişimin Z score da bir artışa sebep olduğu görülmüştür. Yani riske göre ayarlı sistem uygulanması istikrarı artırmaktadır.

Mevduat sigortasının son yıllarda en çok tartışılan ve üzerine planlar yapılmaya çalışılan konusu riske göre ayarlamanın nasıl yapılacağıdır. Bu çalışmada riske göre ayarlanmış bir mevduat sigorta sisteminin bankacılıkta istikrar üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur. Bulgu, literatürdeki pek çok çalışmayı destekler niteliktedir. Son yıllarda ABD'de FDIC ve AB'de EFDI tarafından tasarlanmaya çalışılan prim ödeme hususu hem temel teorilerle hem de sistemin sağlamlığı ile oldukça ilişkilidir. Doğru yapılacak bir mevduat sigortası fiyatlandırması ile sistem çok güçlü kılınabilir.

Araştırmaya konu 24 ülkeden aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 8 ülkede mevduat sigorta sisteminin bankaları tasfiye ve çözümleme faaliyetleri yetkisi bulunmaktadır. Tasfiye yetkisi ile istikrar arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani tasfiye yetkisinin olması istikrarı azaltıcı yönde bir etki göstermektedir. Mevduat sigorta fonunu tasfiye yetkisinin olup olmaması oldukça tartışılan ve farklı ülke uygulamaları olan bir konudur. Bu çalışmada elde edilen bulgu kapsamında, mevduat sigorta fonunun bir güvenlik mekanizması olarak kullanılmasının mudilerde olumlu duygu ve düşünceleri besleyeceği ancak tasfiye yetkisinin direk iflas mekanizması algısı yarattığı, dolayısıyla bankanın iflası sonucu fona devredilmesi durumunun otomatik olarak istikrarı azaltıcı etkiye sebep olacağı şeklinde değerlendirme yapılabilir.

Mevduat sigortasının tasarımına ilişkin bulgular incelendiğinde, Nikolaj vd. (2022), Alam vd. (2021) ile Demirgüç Kunt ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmalarla uyumlu sonuçlar elde edilmiştir. Burada istikrarın/finansal sağlamlığın artması veya azalması tamamen mevduat sigorta sistemi yapısının doğru bir şekilde tasarlanmasına ve mevduat sigortasının doğru fiyatlandırılmasına bağlıdır.

5. SONUÇ

2023 yılının başlarında Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve İsviçre'de yaşanan bankacılık stresi, politika yapıcıları hem ulusal hem de uluslararası düzeyde düzenleyici, denetleyici ve çözümleme politikalarını gözden geçirmeye yöneltmiştir. Bu kapsamda banka iflasları sonrasında yapılan açıklamalar, mevduat sigortasını uluslararası politika gündeminin en üst sıralarına taşımıştır.

Her ne kadar çoğu ülkede finansal tabana yayılmayı teşvik etmek açıkça mevduat sigortacısının görev alanına girmese de, mevduat sigortacıları kendi yetki alanlarında meydana gelen, özellikle de karmaşık olmayan küçük ölçekli işletmeleri etkileyen finansal katılım girişimlerini ve ilgili teknolojik yenilikleri takip etmek için çaba göstermelidir. Bazı ulusal yargı bölgelerinin kendi sınırları içerisinde faaliyet gösteren birden fazla mevduat sigortası sistemi bulunmakta bazılanda ise tek bir sigorta fonu olduğu görülmektedir. Mevduat sigortasının finansal tabana yayılmanın desteklenmesine dahil edilmesi, örneğin teminatın mevduat benzeri depolanmış değerli ürünlere genişletilmesi, denetleyici otoriteler ve diğer finansal güvenlik ağı katılımcılarının güçlü katılımı ve koordinasyonu ile gerçekleştirilmelidir. Ayrıca kamuoyunun bu konuda bilinçlendirilmesi sayesinde bankaya hücum gibi kırılganlık durumlarında ortaya çıkabilecek öncül sorunların önlenebileceği değerlendirilmektedir.

Mevduat sigortası bankacılık sistemi istikrarı için tek başına bir çare değildir ve dikkatli bir tasarım gerektirir. Mevduat sigortasının kapsamını doğru şekilde sınırlamak ve risk alma teşvikini azaltmak bankacılık sistemini güçlendirmek için yararlı olabilir. Ayrıca deregülasyon ve kurumsal ortamın güçlendirilmesi mevduat sigortasının olumlu etkilerini artırabilir.

Mevduat sigortası bankaya hücumları önlemede tek başına bir çare olmasa da, güçlü bir ilaçtır. Mevduat sigortası sistemlerinin uygulanmasında, şeffaflık ve hesap verebilirlik önemlidir. Sistemin şeffaflığı, mevduat sahiplerinin güvenini kazanmaya ve mevduat sigortası sistemlerinin etkinliğini artırmaya yardımcı olabilir.

1970'lerde 30 civarında ülkede olan bu sistem, bugün itibariyle 100'ü aşkın ülkede uygulanmaktadır. Mevduat sigortasının dünya genelinde giderek daha yaygın hale gelmesi doğal olarak tasarımına ve yol açtığı risklere ilişkin tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Mevduat sigortası oluşabilecek bankacılık krizleri sırasında finansal güvenlik ağının bir parçası olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında adil ve uygun dağıtımı yapılacak bir sistem krizlerin yayılmasını önleyebilir.

Mevduat sigortası sistemlerinin kapsamı ve limitleri, ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Bazı ülkelerde, mevduat sigortası sistemi tüm mevduatları kapsarken, bazı ülkelerde yalnızca küçük mevduat tutarları sigorta kapsamına dahil edilmektedir. Dolayısıyla mevduat sigortası sistemlerinin tasarımı, bunların etkinliğini önemli ölçüde etkilemektedir. Sigorta kapsamının ve limitlerinin artırılması, mevduat primlerinin risk profilini yansıtacak şekilde belirlenmesi ve sigorta fonunun sağlam bir finansman yapısına sahip olması gibi tasarım özellikleri, mevduat sigortası sistemlerinin etkinliğini artırmaya yardımcı olmaktadır.

Literatürden görüleceği üzere mevduat sigortası, bankaların risk alma davranışlarını da teşvik edebilir. Mevduat sigortası sayesinde, bankaların iflası durumunda mevduat sahiplerinin paralarını kaybetme riski azalır. Bu durum, bankaları daha fazla risk alma konusunda daha az temkinli davranmaya teşvik edebilir. Daha fazla risk alan bankalar, daha yüksek bir ihtimalle iflas edebilirler. Bu durum, bankacılık sisteminin istikrarını tehdit edebilir. Literatürde bu durum ahlaki tehlike olarak ele alınmıştır. Konuya ilişkin oldukça tartışma konusu olan bir diğer unsur ise risk transferi riskidir. Mevduat sigortası sayesinde, bankaların iflası durumunda mevduat sahiplerinin paralarını kaybetme riski azalır. Bu durum, bankaların, riskli varlıklara yatırım yapma konusunda daha az temkinli davranmasına neden olarak bankacılık sisteminin istikrarını tehdit edebilir. Bunlara karşın mevduat sigortası, bankaların piyasa gücünü artırabilir. Mevduat sigortası sayesinde, bankaların iflası durumunda mevduat sahiplerinin paralarını kaybetme riski azalır. Bu durum, bankaların daha fazla likidite ve kredi sağlama kapasitesini artırmak suretiyle bankaların piyasa gücünü artırabilir.

Etkin bir bankacılık düzenleme ve denetlemesi ile mevduat sigortasının sebep olduğu riskleri azaltmak için bazı önlemler alınabilir. Örneğin mevduat sigortası kapsamı ve limitleri optimal şekilde belirlenebilir. Bu durum, mevduat sahiplerinin paralarını kaybetme riskini artırarak, bankaların risk alma davranışlarını caydırabilir. Bankalara daha yüksek sermaye yükümlülükler yükleyebilir. Bu durum, bankaların daha fazla likidite ve kredi sağlama kapasitesini azaltarak, piyasa gücünü azaltabilir. Bankaların risk yönetim

süreçlerini daha sıkı bir şekilde denetleyebilir. Bu durum, bankaların daha iyi risk yönetimi yapmalarını sağlayarak, risk alma davranışlarını sınırlayabilir.

Mevduat sigortasının bankacılık sisteminin istikrarına katkıda bulunma potansiyeli, mevduat sigortası kapsamı ve limitlerinin, mevduat primlerinin ve sigorta fonunun finansman yapısının tasarımına bağlıdır. Riske göre doğru bir şekilde ayarlanmış prim sistemi ahlaki tehlikeyi azaltacaktır. Ayrıca mevduat sigorta fonu sağlam bir finansman yapısına sahipse, bankaların iflası durumunda, mevduat sahiplerinin paralarını ödemek için yeterli kaynak sağlayabilir. Bu durum, panik ve likidite krizlerini önleyerek, bankacılık sisteminin istikrarını artırabilir.

Bu çalışmanın bulgularına göre, bankacılık sisteminde tüketiciyi korumayı devlet sağlamalıdır. Devlet tarafından kurulmuş ve yönetilen bir mevduat sigorta sisteminde, zorunlu üyelik (ters seçimi önler) ve riske göre ayarlanmış şekilde tasarlanarak toplanan primler sigorta havuzunda çok iyi bir şekilde değerlenmelidir. Bu noktada, ülkelerin sigorta primlerine ilişkin fon yönetimi yapılarının güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Çalışmadaki en önemli bulgulardan biri, genel sistem tasarımının doğru bir şekilde kurgulanması ve tasarlanacak sistemin riske göre ayarlanmış primler içermesidir. Bu duruma yönelik çalışmalar AB özelinde EDIS (EFDI) , ABD özelinde FDIC ve IADI özelinde 93 ülkede yapılıyor olsa da, standartlara bağlanarak dünya çapında uygulanması mevduat sigortasının güven unsurunu besleyecek ve istikrara daha geniş çaplı bir katkı sağlayacaktır.

Bankacılık düzenlemelerinde Basel standartlarını benimseyen ülkeler (ABD, AB, İngiltere, Kanada, İsviçre, Japonya, Avusturalya, Türkiye) standartlara uyum göstermek durumunda olduğundan BIS bünyesinde bir mevduat sigortası çalışma grubu kurularak sadece temel prensipler değil aynı zamanda fiyatlandırma ve tasarım yönünde ülkeleri gruplandıracak şekilde ortak bir görüş hazırlanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Mevduat sigorta sisteminin bu çalışmada yer verilen temel finans teorileri ile ilgili en önemli hususu bankaların riskliliğine göre ayarlanmış prim sistemlerinin geliştirilebilmesidir. Bu kapsamda literatürde kesin kabul görmüş bankaların sağlamlığına gösterge olabilecek bir endeks bulunmamaktadır. Öneri olarak sunulan ve BIS bünyesinde

oluşturulması uygun görülen çalışma grubu, Basel standartlarını da göz önünde bulundurarak bankalar için genel bir sağlamlık endeksi oluşturabilir. Bu endeksin varlığı sayesinde mevduat sigortası fiyatlanırken riske göre doğru bir şekilde ayarlama yapılabileceği için ahlaki risk önlenebilir.

Çalışmanın örnekleminde yer alan G-7 ve G-20 üyesi ülkelerde mevduat sigortası kapsam miktarının yüksek olması istikrara katkıda bulunduğundan, bahse konu çalışma grubu ile gelişmekte olan ülkeler için de kapsam miktarı belirleme çalışmaları yapılmalıdır. Tam koruma ahlaki riske yol açtığı için kısmi korumanın uygulanması ancak kapsam miktarının nitel ve nicel özellikler dikkate alınarak belirlenmesi gerekmektedir.

Temel finans teorileri ile örtüşen bir diğer husus mevduat sigorta sisteminde yer alan oyuncularla ilgili olarak mudilere doğru bir bilgi akışı sağlanmasının gerekliliğidir. Bu durum piyasada bilgi asimetrisini önleyecektir. Söz konusu çalışma grubu bilgi akışı ile ilgili düzenlemeleri de standartlaştırmalıdır. Zira riski tespit edecek bilgi akışı piyasanın tüm aktörleri için büyük önem taşımaktadır.

Mevduat sigorta sisteminin sağlayacağı ekonomik ve sosyal fayda çok yüksektir. Bu nedenle doğru bir şekilde tasarlanması ve fiyatlanması büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada literatür ile uyumlu olacak şekilde sistem tasarım yapısının bankacılık sektöründe finansal sağlamlığı etkilediğini söylenebilir. Ayrıca mevduat sigortası bankaların karlılığı ve aktif kalitesi ile güçlü bir ilişki içerisindedir. Bu sebeple sistemin kırılganlığı üzerinde de etkisi mevcuttur. Çalışmadan çıkan bir diğer sonuca göre pandemi krizinde mevduat sigortasına rağmen istikrar azalmış, kırılganlık artmıştır. Bu durumda sistemin yapısının bundan sonra oluşabilecek pandemi benzeri krizlerle baş edebilecek hale getirilmesi hususu göz önünde bulundurulmalıdır.

Anlaşılacağı üzere mevduat sigortası teminatlarının kapsamı ve düzeyi piyasa disiplininde oldukça etkilidir. Ayrıca bankaların mudiler ile olan ilişkileri de sistem üzerinde etkilidir. Büyük mevduat sahiplerinin dikkate alınması ve küçük yatırımcıların da korunması esastır. Mudiler doğru bilgi akışı ile kriz çıkmayacağına inanırlarsa bankaya hücum etmezler. Etseler bile bankalar likidite ihtiyacına cevap verebilir. Batamayacak kadar büyük olması durumunda ise sistemin etkinsiz kalmasını önlemek için banka ve mudi türlerine göre mevduatların ayrıştırılması yapılmalı böylece risk transferi

önlenmelidir. Batamayacak kadar büyük olan bankalar belirli kriterlere göre söz konusu çalışma grubu tarafından belirlenmeli ve ona göre prim sistemi geliştirilmelidir.

Bu çalışmada mevduat sigortası miktarı ile bankacılıkta istikrar arasındaki doğrusal ve doğrusal olmayan ilişkiyi incelemenin yanı sıra, mevduat sigorta sisteminin yapısal özellikleri ile bankacılıktaki istikrar arasındaki ilişkiler de analiz edilmiş ve anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca mevduat sigortasının bankacılık sisteminin istikrarına etkisini inceleyen diğer araştırmalarla da tutarlı olduğu görülmüştür. Literatür araştırmaları mevduat sigortasının yapısı konusunda daha anlamlı çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermiştir.

Dijital ödeme araçlarına geçiş sürecinde olduğumuz için banka çekilişleri kolaylaşmıştır. Bu durumun oluşturulacak sisteme etkileri araştırılarak tasarlanmalıdır. Ayrıca günümüzde insanların bankaya hücumu dışında güvenlik açıkları sebebiyle de ani ve yüklü mevduat çekilişleri ile karşı karşıya kalınabilir. Sigorta sisteminin bu noktada devrede olup olmayacağı ayrı bir tartışma konusu olarak ele alınabilir.

Çalışma, verilerin ulaşılabilirliği sebebi ile 24 ülke ve 316 banka ile sınırlandırılmıştır. Öneri olarak sunulan ve BIS tarafından oluşturulması uygun görülen çalışma grubuna, IADI tarafından sunulabilecek detaylı bir veri tabanı sistemin tasarımı ile ilgili daha etkili çalışmalar yapılmasına imkan sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Akdi, Y. (2010). *Zaman Serileri Analizi (Birim Kökler ve Kointegrasyon)*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Akerlof, G. A. (1970). 4. The market for 'lemons': quality uncertainty and the market mechanism. *Market Failure or Success*, *66*.

Akyol,S. (2018), Dünyada ve Türkiye'de Mevduat Sigortalarının İncelenmesi ve Mukayesesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Alam, N., Sivarajah, G., & Bhatti, M. I. (2021). Do deposit insurance systems promote banking stability?. *International Journal of Financial Studies*, *9*(3), 52.

ALIŞKAN Murat, Türk Banka Hukukunda Mevduat Sigortası, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2004,

Altuntaş, Ö. (2011), Tam Korumalı Mevduat Sigorta Sisteminde Ahlaki Rizikonun Ekonomik Krizlerle İlişkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Aly, H. Y., Grabowski, R., Pasurka, C., & Rangan, N. (1990). Technical, scale, and allocative efficiencies in US banking: An empirical investigation. *The review of economics and statistics*, 211-218.

Anginer, D., & Demirgüç-Kunt, A. (2018). Bank runs and moral hazard: A review of deposit insurance. *World Bank Policy Research Working Paper*, (8589).

Angkinand, A., & Wihlborg, C. (2008). Deposit Insurance, Risk-Taking and Banking Crises: Is there a Risk-Minimizing Level of Deposit Insurance Coverage?„„. *LEFIC Workign Paper*.

Arellano, M. (1987), "Computing robust standard errors for within-groups estimators", Oxford Bulletin of Economics and Statistics, Vol. 49, pp. 431-434.

Ashraf, B. N., Zheng, C., Jiang, C., & Qian, N. (2020). Capital regulation, deposit insurance and bank risk: International evidence from normal and crisis periods. *Research in International Business and Finance*, *52*, 101188.

AYZIT, Müge. "Dünyada ve Türkiyede Mevduat Sigortacılığı Uygulamaları", Yüksek Lisans Tezi, TCMB, Ankara 2004.

Baltagi, B. H. (2005). Econometric Analysis of Panel Data. (Third Edition). Chicester: John Wiley & Sons.

Baltagi, B. H., & Wu, P. X. (1999). Unequally spaced panel data regressions with AR (1) disturbances. *Econometric theory*, *15*(6), 814-823.

Barth, J. R., Caprio Jr, G., & Levine, R. (2004). Bank regulation and supervision: what works best?. *Journal of Financial intermediation*, *13*(2), 205-248.

Bartholdy, J., Boyle, G., & Stover, R. D. (2001). Deposit Insurance and Market Assessment of Banking System Stability: Evidence from Denmark. *Available at SSRN 269585*.

BCBS ve IADI, "Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems", Consultative Paper, Basel, Haziran 2009, https://www.bis.org/publ/bcbs156.pdf (25 Mayıs 2013) s.12,

Beck, T., De Jonghe, O., & Schepens, G. (2013). Bank competition and stability: Cross-country heterogeneity. *Journal of financial Intermediation*, *22*(2), 218-244.

Benston, George J.; "Is Government Regulation Of Banks Necessary?", Journal of Financial Services Research 18:2/3, 2000, pp. 185–202.

Berger, A. N., & Bouwman, C. H. (2009). Bank liquidity creation. *The review of financial studies*, *22*(9), 3779-3837.

Bhargava, A., Franzini, L., & Narendranathan, W. (1982). Serial correlation and the fixed effects model. *The review of economic studies*, *49*(4), 533-549.

Bhatia, P., & Gupta, P. (2020). Sub-prime crisis or COVID-19: A comparative analysis of volatility in Indian banking sectoral indices. FIIB Business Review, 9(4), 286–299.

Bostancı, Şebnem; "Banka Mevduat Sözleşmeleri", 01.12.2006, www.hukukcu.com,

Bouvatier, V., Lepetit, L., Rehault, P. N., & Strobel, F. (2023). Time-varying Z-score measures for bank insolvency risk: Best practice. *Journal of Empirical Finance*, *73*, 170-179.

Boyd, J. H., & Runkle, D. E. (1993). Size and performance of banking firms: Testing the predictions of theory. *Journal of monetary economics*, *31*(1), 47-67.

BROWN, M. B. and FORSYTHE, A. B. (1974). Robust tests for equality of variances. J. Amer. Statist. Assoc. 69 364–367.

Bryant, J. (1980). A model of reserves, bank runs, and deposit insurance. *Journal of banking & finance*, *4*(4), 335-344.

Buser, S. A., Chen, A. H., & Kane, E. J. (1981). Federal deposit insurance, regulatory policy, and optimal bank capital. *The journal of Finance*, *36*(1), 51-60.

Bülent NAVRUZ, Bankacılıkta Sistemik Risk Sorunu ve Pigovian Çözüm Yaklaşımı: Türk Bankacılık Sektörü Açısından Bir Değerlendirme, TBB yayını, İstanbul 2019, s.60.

Büyüköztürk, Ş. (2014). Soyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı,(19. baskı) Ankara.

Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Köklü, N. (2018). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem Akademi.

Calomiris, C. W. (1990). Is deposit insurance necessary? A historical perspective. *The Journal of Economic History*, *50*(2), 283-295.

Canova, F., & De Nicolo, G. (2000). Stock returns, term structure, inflation, and real activity: An international perspective. *Macroeconomic Dynamics*, *4*(3), 343-372.

Caprio, G., & Klingebiel, D. (1996, April). Bank insolvency: bad luck, bad policy, or bad banking?. In *Annual World Bank conference on development economics* (Vol. 79, pp. 1-26).

Carisano, R. (1992). Deposit insurance: theory, policy and evidence. Vermont, USA Dartmouth Publishing Company Limited. (Altuntaştan alıntı)

Chiaramonte, L., Girardone, C., Migliavacca, M., & Poli, F. (2020). Deposit insurance schemes and bank stability in Europe: how much does design matter?. *The European Journal of Finance*, *26*(7-8), 589-615.

Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems-Executive Summary, BIS, 2022.

Çalık, Atilla; Mevduatların Korunması ve Mevduat Sigorta Sistemleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003.

D. Diamond, P.H. Dyvbig, "Bank Runs, Deposit Insurance, and Liquidity", Journal of Political Economy, 91 (3), 1983, 401-19 2

Davis, E. P., & Obasi, U. (2009). Deposit insurance systems and bank risk.

De Nicolo, M. G., Boyd, J. H., & Jalal, A. M. (2006). *Bank risk-taking and competition revisited: New theory and new evidence*. International Monetary Fund.

Demirgüc-Kunt, A. B. (2005). Karacaovali and L. *Laeven,"Deposit Insurance Around the World: A Comprehensive Database", World Bank Policy Research Working Paper*, (3628).

Demirgüc-Kunt, A., & Kane, E. J. (2003). *Deposit insurance: Handle with care*. Central Bank of Chile.

Demirgüç-Kunt, A. ve Detragiache, E. (2000). Does deposit insurance increase banking system stability? IMF working paper

Demirgüç-Kunt, A., & Detragiache, E. (1998). The determinants of banking crises in developing and developed countries. *Staff Papers*, *45*(1), 81-109.

Demirgüç-Kunt, A., & Detragiache, E. (2002). Does deposit insurance increase banking system stability? An empirical investigation. *Journal of monetary economics*, *49*(7), 1373-1406.

Demirgüç-Kunt, A., & Huizinga, H. (1999). Determinants of commercial bank interest margins and profitability: some international evidence. *The World Bank Economic Review*, *13*(2), 379-408.

Demirgüç-Kunt, A., & Sobaci, T. (2001). A new development database. Deposit insurance around the world. *The World Bank Economic Review*, *15*(3), 481-490.

Demirgüç-Kunt, A., Kane, E. J., & Laeven, L. (2014). *Deposit insurance database* (No. w20278). National Bureau of Economic Research.

Demirgüç-Kunt, A., Kane, E. J., & Laeven, L. A. (2006). Deposit Insurance Design and Implementation: Policy Lessons from Research and Practice (07/01/2006). World Bank Policy Research Working Paper No. 3969. Retrieved from https://ssrn.com/abstract=923276

Demirgüç-Kunt, A., Kane, E., & Laeven, L. (2015). Deposit insurance around the world: A comprehensive analysis and database. *Journal of financial stability*, *20*, 155-183.

Diamond, D. W., & Rajan, R. G. (2000). A theory of bank capital. *the Journal of Finance*, *55*(6), 2431-2465.

DiVito, E. (2023). Options for Deposit Insurance Reform to Stabilize Our Banking System and Protect Depositors. *Roosevelt Institute. h ttps://rooseveltinstitute. org/wp-content/uploads/2023/06/RI_Options-for-Deposit-Insurance-Reform-to-Stabilize-our-Banking-System-and-Protect-Depositors_Brief_202306. pdf*.

Dowd, K. (2000). Bank capital adequacy versus deposit insurance. *Journal of Financial Services Research*, *17*, 7-15.

Driscoll, J. C. ve Kraay, A. C. 1998. Consistent Covariance Matrix Estimation with Spatially Dependent Panel Data. The Review of Economics and Statistics, Vol. 80, No. 4, 549-560.

Driscoll, J. C., & Kraay, A. (1995). *Spatial correlations in panel data* (No. 1553). World Bank Publications.

Edward J. Kane, "Designing Financial Safety-nets to Fit Country Circumstances", World Bank Working Paper, 2000

Enkhbold, E., & Otgonshar, B. (2013). The effect of deposit insurance on risk taking in Asian banks. *Asian Journal of Finance & Accounting*, *5*(1), 104-126.

Ensar Yılmaz, "Mevduat Sigortasında Ahlaki Risk Eğilimi", ODTÜ Gelişme Dergisi, 28 (1-2), 2001, s.219-234

Enver Alper Güvel ve Afitap Öndaş Güvel, Sigortacılık, İkinci Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004, s.24.

Fan, J. P., Titman, S., & Twite, G. (2012). An international comparison of capital structure and debt maturity choices. *Journal of Financial and quantitative Analysis*, *47*(1), 23-56.

Fikret KARTAL, "Dünyada Mevduat Sigortacılığı ve Türkiye Uygulaması", Osmangazi Ü. Sosyal Bilimler Dergisi 2012, s.108.

Froot, K.A. (1989), "Consistent covariance matrix estimation with cross-sectional dependence and heteroskedasticity in financial data", Journal of Financial and Quantitative Analysis, Vol. 24, pp. 333-355.

Furlong, F. T., & Keeley, M. C. (1989). Capital regulation and bank risk-taking: A note. *Journal of banking & finance*, *13*(6), 883-891.

Garcia, Gillian; "Deposit Insurance and Crisis Management", IMF Working Paper, No: 2000/57, 2000.

García-Marco, T., & Robles-Fernandez, M. D. (2008). Risk-taking behaviour and ownership in the banking industry: The Spanish evidence. *Journal of economics and business*, *60*(4), 332-354.

George G. PENNACCHİ, "Deposit Insurance", Working Paper prepared for AEI Conference on Private Markets and Public Insurance Programs, August 2009, s.19.

GİLLİAN, Garcia, (2000), "Deposit Insurance and Crisis Management", IMF Working Paper.

Glonti, V., & Vashakmadze, I. (2018). Deposit insurance, as the basis for ensuring financial sustainability of the banking system. *Journal of Applied Finance and Banking*, *8*(5), 43-52.

Gorton, G., & Pennacchi, G. (1990). Financial intermediaries and liquidity creation. *The Journal of Finance*, *45*(1), 49-71.

Gövdeli, T. (2018). Enerji Tüketimi ile Ekonomik Büyüme rasındaki İlişki: Panel Veri Analizi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, Türkiye.

Gujarati, D. N. 2004. Basic Econometrics 4th Edition. McGraw-HiII, 979, New York.

Hale, B. (2009). What's so moral about the moral hazard?. *Public Affairs Quarterly*, 1-25.

Hasdemir, E. (2021). G-7 Ülkelerine Yapılan Doğrudan Yabancı Yatırımlar:Panel Veri Analizi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

Hausman, J. A. 1978. Specification Tests in Econometrics. Econometrica, Volume 46, 1251-1271.

Hon Chu, K. (2011). Deposit insurance and banking stability. *Cato J.*, *31*, 99.

Hosono, K., Iwaki, H., & Tsuru, K. (2005). Banking crises, deposit insurance, and market discipline: lessons from the Asian crises. In *RIETI Discussion Paper Series, 05-E-029*.

Imai, M. (2006). Market discipline and deposit insurance reform in Japan. *Journal of Banking & Finance*, *30*(12), 3433-3452.

Iyer, R., & Puri, M. (2012). Understanding bank runs: The importance of depositor-bank relationships and networks. *American Economic Review*, *102*(4), 1414-1445.

Jiménez, G., Lopez, J. A., & Saurina, J. (2013). How does competition affect bank risk-taking?. *Journal of Financial stability*, *9*(2), 185-195.

Jorion, Philip. "Value at Risk: New Benchmark for Controlling Market Risk." McGraw Hill, N.Y. 1997.

Kane, E. J., & Demirguc-Kunt, A. (2001). Deposit insurance around the globe: where does it work?.

Karas, A., Pyle, W., & Schoors, K. (2019). Deposit insurance, market discipline and bank risk.

Keeley, M. C. (1990). Deposit insurance, risk, and market power in banking. *The American economic review*, 1183-1200.

Kiema, I., & Jokivuolle, E. (2019). Bank Stability and the European Deposit Insurance Scheme. *Revue de l'OFCE*, *2*(HS), 113-142.

Kim, D., & Santomero, A. M. (1988). Risk in banking and capital regulation. *The journal of finance*, *43*(5), 1219-1233.

Kouassi, T., Distinguin, I., & Tarazi, A. (2011). Bank deposit insurance, moral hazard and market discipline: Evidence from Central and Eastern Europe. *Moral Hazard and Market Discipline: Evidence from Central and Eastern Europe (June 2011)*.

Köklü, N. Büyüköztürk, N. ve Çokluk, Ö. (2007). Sosyal Bilimler İçin İstatistik (2. Baskı). Pegem AkademiYayınları, Ankara.

Krimminger, M. H. (2004). Deposit Insurance and Bank Insolvency in a Changing World. *IMF, May*.

Kungâ, G. K., & Kengere, A. O. (2021). Deposit Insurance a Precursor of Bank System Stability? An Empirical Evidence of Kenya Banking System. *The International Journal of Business & Management*, *9*(9).

Kusairi, S., Sanusi, N. A., & Ismail, A. G. (2018). Dilemma of deposit insurance policy in ASEAN countries: Does it promote banking industry stability or moral hazard?. *Borsa Istanbul Review*, *18*(1), 33-40.

Kuşoğlu, A. (2022), Türkiye'de Mevduat Sigortası Uygulaması ve Diğer Değişkenlerin Bankaların Risk Alım Davranışlarına Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Küçüközmen, C.Coşkun; Deposit Insurance An Assessment: Case Of Turkey, Loughborough University of Technology, Department of Economics, 1995.

Laeven, L., & Levine, R. (2009). Bank governance, regulation and risk taking. *Journal of financial economics*, *93*(2), 259-275.

Laeven, L., & Levine, R. (2009). Bank governance, regulation and risk taking. *Journal of financial economics*, *93*(2), 259-275.

Laeven, L., & Valencia, F. (2012). The use of blanket guarantees in banking crises. *Journal of International Money and Finance*, *31*(5), 1220-1248.

Lakštutienė, A., Krušinskas, R., & Rumšaitė, D. (2011). The influence of deposits insurance on the stability of the Baltic States banking system. *Journal of Business Economics and Management*, *12*(3), 482-502.

LEVENE, H. (1960). Robust testes for equality of variances. In Contributions to Probability and Statistics (I. Olkin, ed.) 278– 292. Stanford Univ. Press, Palo Alto, CA. MR0120709

Lewis, M., & Davis, K. T. (1987). *Domestic and international banking*. Mit Press.

Luc LAEVEN and,Fabian VALENCIA; "Systemic Banking Crises Revisited", IMF Working Paper,September 2018 WP/18/206 ss. 2-6.

Maddala, G. S., Kajal Lahiri: Introduction to Econometrics, 4.bs., West Sussex, John Wiley & Sons, 2009

Marcus, A. J. (1984). Deregulation and bank financial policy. *Journal of banking & finance*, *8*(4), 557-565.

Marshall, J. M. (1976). Moral hazard. *The American Economic Review*, *66*(5), 880-890.

Martin, C., Puri, M., & Ufier, A. (2016). On deposit stability in failing banks. *Available at SSRN 2898425*.

Martin, C., Puri, M., & Ufier, A. (2018). *Deposit inflows and outflows in failing banks: The role of deposit insurance* (No. w24589). National Bureau of Economic Research.

Maysami, R. C., & Sakellariou, C. (2008). Financial liberalization, deposit insurance and bank stability. *Applied Economics Letters*, *15*(10), 743-747.

Merton, R. C. (1977). An analytic derivation of the cost of deposit insurance and loan guarantees an application of modern option pricing theory. *Journal of banking & finance*, *1*(1), 3-11.

Mishkin, F. S. (2006). How big a problem is too big to fail? A review of Gary Stern and Ron Feldman's too big to fail: the hazards of bank bailouts. *Journal of economic literature*, *44*(4), 988-1004.

Ngalawa, H., Tchana, F. T., & Viegi, N. (2016). Banking instability and deposit insurance: The role of moral hazard. *Journal of Applied Economics*, *19*(2), 323-350.

Ntwaepelo, K. M. (2023). *Bank Stability versus Financial Development: A Generous Deposit Insurerâ€™s Dilemma* (No. em-dp2023-09).

Obim, E. N., Owui, H. O., Nkamare, S. E., & Ekanem, B. C. (2020). Deposit Insurance and Banking System Stability in Nigeria. *International Journal of Banking and Finance*, *6*(1).

O'hara, M., & Shaw, W. (1990). Deposit insurance and wealth effects: the value of being "too big to fail". *The Journal of Finance*, *45*(5), 1587-1600.

Özoğul, S. (2010), Dünyada Mevduat Sigorta Sistemleri ve Türkiye İncelemesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Pennacchi, G. (2006). Deposit insurance, bank regulation, and financial system risks. Journal of Monetary Economics, 53(1), 1-30.

Pesaran, H. M. (2004). General diagnostic test for cross section dependence in panels. Working Paper, University of Cambridge ve USC.

Pesaran, H. M. (2006). Estimation and inference in large heterogeneous panels with a multifactor error structure. Econometrica, 967-1012.

Pesaran, H.M. (2004). "General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels". Working Paper No:0435, University of Cambridge.

Pesaran, M. H. ve Yamagata, T. (2008). Testing slope homogeneity in large panels. Journal of Econometrics, 142(1):50-93.

Peter Kennedy, A Guide to Econometrics, 5. Baskı, MIT Press, 2003, chapter 17)

Peter, U. N. (2004). The role of deposit insurance in financial sector stability. *Bullion*, *28*(1), 10.

Quintero-V, J. C. (2023). Deposit insurance and market discipline. *Journal of Financial Stability*, *64*, 101101.

Richard W. Kopcke, 2000. "Deposit insurance, capital requirements, and financial stability," Working Papers 00-3, Federal Reserve Bank of Boston.

Robert S. KAPLAN, "Conceptual Foundations of the Balanced Scorecard", Harvard Business School Working Paper No.10-074, 2010, ss.13-14.

Rogers, W. (1993), "Regression standard errors in clustered samples Stata Technical", Bulletin, Vol. 13, pp. 19-23.

Ronn, E. I., & Verma, A. K. (1986). Pricing risk-adjusted deposit insurance: An option-based model. *The Journal of Finance*, *41*(4), 871-895.

Rosaria Cerrone, 2018. "Deposit guarantee reform in Europe: does European deposit insurance scheme increase banking stability?," Journal of Economic Policy Reform, Taylor and Francis Journals, vol. 21(3), pages 224-239, July.

Salas, V., & Saurina, J. (2003). Deregulation, market power and risk behaviour in Spanish banks. *European Economic Review*, *47*(6), 1061-1075.

Sardana, V., & Singhania, S. (2022). Fifty years of research in deposit insurance: a bibliometric analysis and review. *FIIB Business Review*, 23197145221116455.

Stefan TANGEN, "Performance Measurement: From Philosophy to Practice", International Journal of Productivity and Performance Management, Vol.53, No.8, (2004), s.735.

Stiroh, K. J. (2004). Diversification in banking: Is noninterest income the answer?. *Journal of money, Credit and Banking*, 853-882.

Suljić Nikolaj, S., Olgić Draženović, B., & Buterin, V. (2022). Deposit insurance, banking stability and banking indicators. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, *35*(1), 5632-5649.

Sungur, Turgut; Bankacılar için Banka Tekniği İşlemleri, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 4. Basım, Ankara, 1999.

Şentürk, Z. (2017), Mevduat Sigorta Sistemi ve Banka Riskliliğine Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tatoğlu, Ferda Yerdelen, İleri Panel Veri Analizi Stata Uygulamalı, Beta Yayınevi, 2.Baskı, İstanbul, 2013

Tatoğlu, Ferda Yerdelen: Panel Veri Ekonometrisi Stata Uygulamalı, Beta Basım, İstanbul, 2012

Tchana, F. T. (2008). Regulation and banking stability: A survey of empirical studies. *Available at SSRN 1150823*.

TMSF Yıllık Faaliyet Raporu.2019 ss.26-37 www.tmsf.org.tr

TMSF, ÇÖZÜMLEME DENEYİMİ, Artus Basım, İstanbul, Kasım 2011 ss.34-44

Tunay, K. B., & TUNAY, N. (2024). TAKİPTEKİ KREDİLERİN DURGUNLUKLARLA VE MAKRO EKONOMİK ŞOKLARLA ETKİLEŞİMLERİ: TÜRKİYE ÜZERİNE BAYESYEN BİR ANALİZ. *Eurasian Business & Economics Journal*, (35), 36-60.

Turan, M. (2020), Bankacılık Sektöründe Riski Önlemede Mevduat Sigortacılığı: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

Uğurca, F. E. (2023). *Panel Verilerde Çok Değişkenli İstatistiki Modelleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

Üstün, Ö. (2007), Bankacılık Krizleri ve Türk Bankacılık Sistemi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Vedder, R. K. (1968, February). The Impact of the Federal Deposit Insurance Corporation on Banking Stability. In *Papers of the Annual Meeting of the Business History Conference* (pp. 86-93). Bureau of Business Research, Graduate School of Business Indiana University.

WALD, A.: "Tests of Statistical Hypothesis Concerning Several Parameters when the Number of Observations is Large," Transactions of the American Mathematical Society, 54 (1943), 426-482.

Wheelock, David C.; "What Have We Learned about Deposit Insurance from the Historical Record ?", Federal Reserve Bank of St. Louis, V.75, No.1, January / February 1993, pp.10-14.

Yagcilar, G. G. (2015). EFFECTS OF DEPOSIT INSURANCE SYSTEM ON BANKS' RISK TAKING INCENTIVES IN TURKEY. Journal of Business Economics and Finance, 3(4).

Yılmaz, E. (2001), "Mevduat Sigortasında Ahlaki Risk Eğilimi", ODTÜ Gelişme Dergisi, 28 (1-2), 219-2

İnternet Kaynakları

https://login.bvdinfo.com/IP/OrbisBanks?regionId=R0 (BankFocus)

(Erişim Tarihi: 06.06.2024)

https://tradingeconomics.com/ (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

https://www.ekonomist.com.tr/dunya/abd-hazine-bakanligi-fed-ve-fdic-den-iflas-eden-iki-bankaya-iliskin-ortak-aciklama-39491 (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

https://www.fitchsolutions.com/fitch-connect (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

https://www.fsb.org/about/history-of-the-fsb/ (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

https://www.iadi.org/en/assets/File/Annual%20Reports/IADI%20Annual%20Report%202022-2023.pdf (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

https://www.iadi.org/en/core-principles-and-guidance/core-principles/

(Erişim Tarihi: 06.06.2024)

https://www.iadi.org/en/research/data-warehouse (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

https://www.oecd.org (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Finansal+Istikrar/ (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Info/fsb.uyeliste#:~:text=FSB%20%C3%BCyeleri%20aras%C4%B1nda%20G20%20%C3%BCyesi,IOSCO%20ve%20CPMI)%20da%20bulunmaktad%C4%B1r. (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

https://www.worldbank.org/ (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

IADI Annual Report Financial Year 2022/2023, September 2023 (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

IADI Annual Survey, 2010-2022. (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

IADI Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems, 2014, IADI.

(Erişim Tarihi: 06.06.2024)

IMF Working Paper, 2018. Predicting Fiscal Crises, file:///C:/Users/X1/Downloads/wp18181.pdf (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

The 2023 Banking Turmoil and Deposit Insurance Systems, IADI Report (IADI Annual Survey, 2022), 2023. (Erişim Tarihi: 06.06.2024)

EKLER

Ek 1: Araştırmaya Konu 24 Ülkedeki Mevduat Sigortası Teminat Miktarı (2022)

Ülke ISO Kodu	Ülkeler	2022 Yılı Sigorta Teminat Miktarı (USD)
JP	Japonya	86,878
US	Amerika Birleşik Devletleri	250,000
CA	Kanada	79,120
TR	Türkiye	11,261
AU	Avustralya	181,712
MX	Meksika	138,721
FR	Fransa	113,714
KR	Kore	42,176
CO	Kolombiya	6,150
ES	İspanya	113,714
DE	Almanya	852,854
GB	Birleşik Krallık	116,215
IT	İtalya	113,714
PL	Polonya	113,714
NL	Hollanda	113,714
SE	İsveç	116,026
CH	İsviçre	109,685
CZ	Çekya	4,572
PT	Portekiz	113,714
GR	Yunanistan	113,714
HU	Macaristan	113,714
NO	Norveç	226,819
FI	Finlandiya	113,714
LT	Litvanya	113,714

Kaynak: IADI Annual Survey, 2022